

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra praktické teologie

Diplomová práce

EVANGELIZACE A SALESIÁNSKÉ
STŘEDISKO MLÁDEŽE

Vedoucí práce: Ing. Dr. Alois Křišťan, Th.D.

Autor práce: Václav Jiráček

Studijní obor: teologie

Ročník: pátý

2011

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

22. března 2011

.....

Děkuji vedoucímu mé práce Ing. Dr. Aloisi Křišťanovi, Th.D. za jeho pomoc, čas, připomínky a metodické vedení. Za cenné podněty a konzultace děkuji Doc. Michalu Kaplánkovi, Th.D., Doc. Mgr. Jaroslavu Vokounovi, Th.D. a ThLic. Martinu Hobzovi. Za ochotnou spolupráci na korekturách také velice děkuji S.S.L. Antonínu Pražanovi.

OBSAH

Úvod	8
1. Proměny doby, náboženství a církev.....	10
1.1. Od moderny k postmoderně	10
1.1.1. Moderna.....	10
1.1.2. Postmoderna.....	12
1.2. Církev a moderna.....	14
1.2.1. Příspěvní církve ke vzniku moderny	14
1.2.2. Postoj církve vůči moderně.....	14
1.3. Církev a konec moderny	15
1.3.1. Sekularizační teorie	16
1.3.2. Církev, sekularizační teorie a koncil	17
1.4. Církev a postmoderna	18
1.4.1. Renesance náboženství.....	18
1.4.2. Církev v pluralitním prostředí.....	20
1.5. Shrnutí.....	20
2. Misie a evangelizace.....	22
2.1. Od misie k evangelizaci	22
2.1.1. Původ slova, zapojení do katolické teologie.....	23
2.2. Některé významné církevní dokumenty.....	23
2.2.1. Všeobecné katechetické direktorium.....	23
2.2.2. Evangelii nuntiandi	24
2.2.3. Catechesi tradendae	24
2.2.4. Redemptoris missio	25
2.2.5. Všeobecné direktorium pro katechizaci	26
2.2.6. Instrukce ohledně některých aspektů evangelizace.....	26
2.3. Rozčlenění misijních prostředí podle Redemptoris missio	27
2.3.1. Prostedí misí ad gentes.....	27
2.3.2. Prostedí s pastorační činností	27
2.3.3. Prostedí s nutností nové evangelizace.....	28
2.4. Evangelizace a ekumenismus	30
2.4.1. Ekumenismus	30
2.4.2. Evangelizace v diskusi Světové rady církví	30

2.4.3.	Katolická církev a misie u ostatních křesťanů	31
2.5.	Shrnutí	31
3.	Obecné principy evangelizace	33
3.1.	Kristus a církev vedená Duchem svatým – hlasatelé evangelia	33
3.1.1.	Biblická východiska	33
3.1.2.	Trinitologický základ	36
3.1.3.	Kristologický a soteriologický základ	37
3.1.4.	Ekleziologický základ	38
3.1.5.	Pneumatologický základ	38
3.2.	Evangelizace jako proces	39
3.2.1.	První evangelizace	39
3.2.2.	Přijetí evangelia a vstup do společenství věřících	40
3.2.3.	Pozvání ke konverzi – nový prvek	41
3.2.4.	Zapojení do hlásání	42
3.2.5.	Schematické znázornění	43
3.3.	Co se hlásá?	43
3.3.1.	Čemu věřit – Boží tajemství a spása v Kristu	44
3.3.2.	Jak jednat – proměna člověka, společnosti a světa	44
3.3.3.	Otázka zla	45
3.3.4.	Spiritualita	46
3.3.5.	Proměna kultury evangeliem – inkulturace	47
3.4.	Jakým způsobem se hlásá?	49
3.4.1.	Svědectví života, služba	49
3.4.2.	Hlásání slovem, katecheze	50
3.4.3.	Využití sdělovacích prostředků a osobní evangelizace	51
3.4.4.	Svátosti a lidová zbožnost	52
3.5.	Shrnutí	53
4.	Salesiáni jako hlasatelé evangelia české mládeži současnosti	56
4.1.	Hlasatelé evangelia ve světle církevních dokumentů	56
4.2.	Hlasatelé evangelia – Salesiáni Dona Boska	57
4.2.1.	Náčrt osobnosti a díla Dona Boska	57
4.2.2.	Základní principy salesiánské činnosti	59
4.2.3.	Salesiáni po II. vatikánském koncilu	60
4.2.4.	Evangelizace v salesiánských dokumentech	62

4.2.5.	Některé další klíčové pojmy	63
4.2.6.	Spojení výchovy a evangelizace	65
4.3.	Salesiáni v České republice	67
4.3.1.	Profil salesiánských středisek mládeže	68
4.3.2.	Evangelizace jako cíl práce v SaSM?.....	69
4.3.3.	Evangelizace a spolupracovníci, kteří se nepokládají za věřící. 70	
4.4.	Adresáti evangelizace ve světle církevních dokumentů.....	72
4.5.	Adresáti salesiánské činnosti.....	72
4.5.1.	Charakteristika české mládeže	72
4.5.2.	Mládež, víra, náboženství.....	73
4.6.	Shrnutí.....	75
5.	Popis výzkumu	77
5.1.	Cíl výzkumu	77
5.2.	Metoda výzkumu	77
5.3.	Výběr respondentů.....	78
6.	Výsledky výzkumu.....	79
6.1.	Obsah pojmu evangelizace a její cíl.....	79
6.1.1.	Výsledky – obsah pojmu evangelizace.....	79
6.1.2.	Výsledky – cíl evangelizace	80
6.1.3.	Shrnutí	82
6.2.	Metody evangelizace.....	82
6.2.1.	Výsledky	83
6.2.2.	Shrnutí	84
6.3.	Obsahy evangelizace.....	84
6.3.1.	Výsledky	84
6.3.2.	Shrnutí	85
6.4.	Hlasatelé evangelia	86
6.4.1.	Výsledky – vlastnosti evangelizátora.....	86
6.4.2.	Výsledky – nevěřící spolupracovníci	87
6.4.3.	Shrnutí	88
6.5.	Praxe střediska	89
6.5.1.	Výsledky	89
6.5.2.	Shrnutí	90
	Závěr.....	91

Seznam použitých zdrojů	94
Seznam užitých zkratk.....	103
Příloha – Návod k rozhovoru.....	104

ÚVOD

Slovo *evangelizace* je klíčovým pojmem pro mnoho debat, které se odehrávají v různých církevních společenstvích, skupinách, na půdě akademické, ale také mezi lidmi, kteří se věnují pastorační praxi. Je slovem, které dovede křesťany propojovat – vždyť každý křesťan by se měl snažit svým životem naplňovat a šířit radostnou zvěst evangelia. Je ale také slovem, které vyvolává diskuse, spory, někdy možná až konflikty – to ve chvíli, kdy se křesťané začnou bavit o tom, co vlastně v praxi znamená ono přinášení radostné zvěsti, hlásání evangelia, ohlašování spásy a tak dále. Právě toto vnitřní napětí, které v sobě termín evangelizace má, tato jeho dispozice k rozličným výkladům byla pro autora této práce důvodem, aby se jej pokusil prozkoumat a lépe mu porozumět.

Autor je řeholníkem salesiánem v období časně formace a připravuje se na poslání kněze, pracujícího v některé ze salesiánských komunit v naší vlasti. Během své dosavadní, devět let trvající formace, která se skládá mj. ze studia teologie a pastorační praxe, se mnohokrát se slovem evangelizace setkal v různých kontextech a v debatách při různých příležitostech. Navíc se jedná o téma, které se velice často objevuje také v listech hlavního představeného salesiánů a je jednou z oblastí, které se věnovala poslední generální kapitula salesiánů Dona Boska v roce 2008.¹ Otázka po evangelizaci nabývá pro autora zvláštního významu ve spojitosti se salesiánskými středisky mládeže. Autor sám měl možnost v jednom z nich po dva roky pracovat. Získal zkušenost toho, že evangelizace, mise, nebo výchova k víře v tomto prostředí má mnoho specifických zabarvení a otevírá celou řadu dalších otázek. Tolik tedy k důvodům, které vedly ke zvolení tohoto tématu.

Cíl práce bychom mohli popsat jako hledání odpovědi na dvě otázky: *Co to znamená evangelizace? Dá se o salesiánských střediscích mládeže říci, že v nich evangelizace probíhá?* Jsme si vědomi, že pokus o poskytnutí odpovědi na tyto otázky, i když se mohou na první pohled zdát jednoduché, může být dosti problematický – a to obzvláště u otázky druhé. Ta by vyžadovala důkladný a rozsáhlý výzkum a to bohužel není v možnostech této práce (kvůli jejímu rozsahu a času, který na její vypracování máme). Na druhou stranu se zpracování této otázky nechceme vzdát, protože pokládáme

---

¹ Srov. *Da mihi animas cetera tolle* – 26. generální kapitula salesiánů Dona Boska, s. 19 – 27. Dále pak např. ACG 406, ACG 407.

za přínosné pokusit se alespoň naznačit některé odpovědi a nabídnout podněty k dalšímu možnému zkoumání. Těžiště práce bude tedy ležet v oblasti teorie. V té se pokusíme na základě církevních a salesiánských dokumentů popsat vznik a vývoj používání a chápání slova evangelizace a to především poukázáním na různé odlišnosti a posuny v jeho významu, ke kterým postupně docházelo.

Struktura práce je následující: Protože v našem popisu budeme vycházet především z dokumentů vydávaných papežskými úřady a různými orgány kongregace Salesiánů Dona Boska, považujeme za vhodné nejprve v úvodní části práce nastínit dobové pozadí, na kterém tyto dokumenty vznikaly. Přesněji řečeno ukázat proměny chápání vztahu společnosti a náboženství, resp. církve v období, které obvykle bývá označováno jako moderna a postmoderna. V další kapitole osvětlíme vznik pojmu evangelizace a jeho zapojení do diskuse na poli katolické teologie, dále pak některé podstatné církevní dokumenty, které s tímto tématem pracují, a osvětlíme význam klíčových souvisejících pojmů. Považujeme také za vhodné zmínit se o ekumenických souvislostech, neboť evangelizace je významným pojmem také pro křesťany ostatních církví. V následujících dvou kapitolách se přidržíme dělení popisu evangelizace, které používá encyklika *Evangelii nuntiandi*. Ukážeme její základní principy, které jsou platné pro všechna prostředí: teologické podložení, možné projevy, kterými se realizuje, její obsahy a metody, které může používat. V další kapitole svou pozornost soustředíme na salesiány v České republice, kteří mají být hlasateli radostné zvěsti dnešní mládeži. Dvě kapitoly, které tvoří praktickou část práce, jsou věnovány popisu metody výzkumu a jeho výsledkům.

Zásadním zdrojem, ze kterého budeme v naší práci čerpat, je encyklika Pavla VI. *Evangelii nuntiandi*. Dále pak ostatní církevní dokumenty z doby pontifikátu papeže Jana Pavla II. a Benedikta XVI. Ze salesiánských textů to pak jsou především závěry generálních kapitul a listy současného hlavního představeného Pascuala Cháveze. Pro naši práci mají velký význam inspirativní texty teologa Josepha Ratzingera, sociologů Petera Bergera, Gillese Kepela, filosofa a teologa Jaroslava Vokouna a pastorálních teologů Michaela Martinka a Michala Kaplánka.

1. PROMĚNY DOBY, NÁBOŽENSTVÍ A CÍRKEV

Myšlenka na svolání II. vatikánského koncilu uzrála v době pontifikátu papeže Jana XXIII. koncem padesátých let.² Ve stejné době se na poli literární diskuse začíná formovat pojem *postmoderna*, který se pak v různých diskusích objevuje až do současnosti a to již nejen v oblasti literární teorie.³ Současnými filosofy je spolu s jinými termíny užíván pro označení sociokulturních změn ve druhé polovině 20. století.⁴

V této kapitole se pokusíme nastínit některé aspekty oněch sociokulturních změn (především ty, které souvisí s teologií) jejich důsledky na náboženský život a způsob, jakým se s nimi vyrovnávala a vyrovnává katolická církev.

1.1. Od moderny k postmoderně

Snaha o vymezení pojmů *moderna* a *postmoderna*, tedy o vymezení dějinných údobí, je poněkud problematická. Svět totiž není černobílý, o různých skupinách lidí by se dalo tvrdit, že žijí v odlišných epochách, některé myšlenky *postmoderny* byly přítomny již v *moderně*. Tyto termíny jsou navíc problematické i sémanticky: *modernus* totiž znamená *současný*, *nedávný* – je to tedy pojem relativní. Slovo *postmoderna* se vztahuje k době po současnosti. My ji ale prožíváme jako *současnou*.⁵ V církevním prostředí, respektive v církevních dokumentech a oficiálním učení, vidíme navíc jisté zpoždění oproti proměnám kultury, jak ji reflektují filosofové.

1.1.1. Moderna

Jako *moderní* můžeme označovat dobu mezi osvícenstvím a druhou polovinou 20. století. Pro Habermase je *moderna* totožná s „*rozvojem projektu osvícenství*.“⁶ Absolutním kritériem se stává rozum, zatímco dříve to bylo náboženství. Vše je podrobeno jeho soudu, platí jen to, co je uznáno jako rozumné. *Moderna* sama sebe chápala jako *otevřený projekt* – kdyby tedy byla nahrazena jinou dějinnou epochou, znamenalo by to její neúspěch.⁷

---

² Srov. SKALICKÝ, K. *Radost a naděje*, s. 9.

³ Srov. WELSCH, W. *Naše postmoderní moderna*, s. 24.

⁴ Srov. BLECHA, I. BRÁZDA, R. *Filosofický slovník*, s. 324.

⁵ Srov. VOKOUN, J. *K rekonstrukci teologie po konci novověku*, s. 11.

⁶ BLECHA, I. BRÁZDA, R. *Filosofický slovník*, s. 324.

⁷ Srov. VOKOUN, J. *K rekonstrukci teologie po konci novověku*, s. 11.

V našem dalším uvažování o charakteristice moderny se přidržíme práce Jaroslava Vokouna, který vychází ve svém popisu této epochy z práce Roberta Spaemanna⁸ a Ernsta-Wolfganga Böckenfördeho.⁹ My se na tomto místě pokusíme o jejich syntézu. Jako typické znaky moderny shledáváme:

- 1) Usilování o svobodu, tedy o uvolnění se ze stávajících vazeb, možnost volby své cesty, sebeurčení. Moderní vědomí je antropocentrické, klade důraz na člověka jako individuum. Růst svobody s sebou nese nutnost permanentního rozhodování. Zároveň je ale nutné regulovat vzájemné vztahy, aby svobodné jednání bylo koordinováno s jednáním druhých. Paradoxně tak roste vzájemná závislost.
- 2) Nutný a nekonečný pokrok. Tato myšlenka není nová, ale nové je vnímání pokroku jako něčeho, co je universální, nutné a nekonečné. Kdo se staví proti pokroku, „skončí na smetišti dějin“. Jedná se o pokrok, který ale nemá žádný předem definovaný cíl, důležitá je cesta vpřed.
- 3) Podmanění přírody. Věda je instrumentalizována, aby sloužila životní praxi. Teleologické myšlení je odmítáno a vše je matematizováno. K tomu postupně dochází i v humanitních vědách. Původ tohoto jevu je v desakralizaci přírody, kterou můžeme vystopovat až k jejím biblickým, tedy židovským, kořenům.
- 4) Oddělení subjektu a objektu vede k tomu, že věda je chápána jako *moc disponovat*, jako cesta k dosažení cílů člověka. Vše, na co člověk dosáhne, si má podřídit. Nakonec se objektem stává i on sám.
- 5) Vědec je vždy tím, kdo má situaci v rukou, odpovědi na otázky hledá v experimentu, vše co se nedá ověřit je vyloučené (zázraky, lidské zkušenosti).
- 6) Vědec neříká definitivní pravdy, ale vytváří hypotézy. Nevysvětluje, čím věci jsou, ale k čemu jsou. Když se tento způsob uvažování aplikuje na etiku a náboženství, dochází k jejich relativizaci a v důsledku i k relativizaci člověka a jeho důstojnosti.
- 7) Věda a technika jsou základem jediné pravé civilizace. Náboženství může do hry vstupovat jen jako funkce *náboženské potřeby* lidí, nemůže si dělat nárok na pravdu. Tak může dojít k tomu, že se věda ztotožní s celou pravdou.
- 8) Poslední znak, ne však nejméně důležitý, ukazuje na sekularizované moderní vědomí, které chápe svět ve světle toho, co je racionální a tedy „přirozené“ a náboženství odsouvá do sféry subjektivní. Stát a náboženství stojí vedle sebe jako dva celky.

---

⁸ Srov. VOKOUN, J. *K rekonstrukci teologie po konci novověku*, s. 14 – 17.

⁹ Srov. Tamtéž, s. 20 – 21.

V moderně se také setkáváme s kritikou vědeckého rozumu (Rousseau, romantismus...), dadaismus vystupuje proti logice a kauzalitě, impresionismus vrací přírodě její kouzlo. Tato kritika vědy nutně neznamená konec moderny.¹⁰

V moderně se můžeme setkat také s pluralitou – je ale jiná, než pluralita postmoderní. Je to pluralita v rámci celkového horizontu, který zůstává nezpochybněn.¹¹ Můžeme se proto setkávat s jevem, který bývá označován jako „segmentovaný pluralismus“, nebo také „koncepte sloupů“. To znamená, že určitá skupina ve společnosti, například členové katolické církve, má k dispozici svůj systém společenského života: vlastní stranu, své spolky, školy, svůj tisk. Tím udržuje svůj „sloup“ v izolaci od „sloupů“ ostatních a také od zbytku společnosti – například v rámci jednoho státu.¹²

1.1.2. Postmoderna

Přibližně v polovině 20. století se začíná upouštět od myšlenky, že vědecká pravda, pokrok a poznání jsou universální. Moderní pohled na svět se rozpadá spolu s novými poznatky přírodních věd, které se nemohou jednoduše opírat o „selský rozum“. Vědecký pokrok není tak přínosný, jak by se očekávalo podle předchozího vývoje. Svým dílem přispívá psychologie Sigmunda Freuda a především jeho žáka Carla Gustava Junga, který do vědy psychologie přináší nevědecké prvky, jako jsou například mandaly, a tak boří bariéry mezi tím co věda je a co není. Filosofie problematizuje používání jazyka. Konec vlády vědeckého rozumu pak přichází s pádem totalitních režimů, které se ospravedlňovaly jeho jménem.¹³

Dochází k přesunutí důrazu od objektivního ke zkušenosti a k zážitku. Veškeré vnímání skutečnosti se děje pomocí myšlení a jazyka vnímajícího. Poznání pak není universální, ale subjektivní, pro každého může být jiné, přesto pravdivé.¹⁴ Záleží jen na úhlu pohledu, na aktuálním osvětlení. „*Starý sluneční model – jedno slunce pro všechno a nade vším – již neplatí. (...) Pravda, spravedlnost, lidskost jsou napříště v množném čísle.*“¹⁵

Zde se dostáváme k podstatnému rysu postmoderny, totiž pluralitě, která „*se dotýká každého horizontu, popř. rámce či půdy*“ na rozdíl od toho, jak byla pluralita

---

¹⁰ Srov. VOKOUN, J. *K rekonstrukci teologie po konci novověku*, s. 18.

¹¹ Srov. WELSCH, W. *Naše postmoderní moderna*, s. 12.

¹² Srov. FIALA, P. *Laboratoř sekularizace*, s. 30.

¹³ Srov. BERÁNEK, J. *Co zbylo z postmoderny?*, s. 21.

¹⁴ Srov. Tamtéž, s. 22.

¹⁵ WELSCH, W. *Naše postmoderní moderna*, s. 13.

chápana v moderně.¹⁶ Je to pluralita, která se stává normálním stavem, který určuje život celé společnosti a není jen spekulativní záležitostí některých filosofů. Tato pluralita vzniká na základě rozpadu jednoty založené na velkých meta-vyprávěních, která vytvářela myšlení moderny. Jean-François Lyotard uvádí tato meta-vyprávění (meta-narativy) tři: „*Emancipace lidstva (v osvícenství), teleologie ducha (v idealismu) a hermeneutika smyslu (v historismu)*.“¹⁷ Opravdové postmoderní myšlení nepřichází jen s konstatováním tohoto rozpadu jednoty. Zároveň je třeba přijmout pozitiva mnohosti – postmoderna se staví proti každému nároku na hegemonii.¹⁸ Lyotard zároveň varuje před extrémní formou pluralismu, který zahlazuje všechny rozdíly, které právě pluralitu utvářejí, a dělá z nich šed'. Dnes, s odstupem více než 20 let od publikování této myšlenky¹⁹, můžeme pozorovat stále větší míru synkretismu a stírání rozdílů.²⁰

Ze sociologického pohledu můžeme postmoderní pluralismus chápat jako „*koexistenci různých skupin v rámci jedné společnosti, spojenou jistým stupněm občanského smíru*.“²¹ Nejedná se ale o skupiny lidí na způsob „segmentového pluralismu“, jak o něm bylo pojednáno výše. Mezi těmito skupinami není bariéra, ale dochází ke vzájemnému ovlivňování. Žádná ze skupin nevytváří společnost jako celek a na druhou stranu žádný jedinec není členem jen jedné skupiny, ve které by mohl realizovat celý svůj život.²² Zásadní roli v pluralitní společnosti hraje fenomén kyberkultury – tedy rozvoje informačních technologií a jejich přístupnosti pro široké vrstvy obyvatelstva. Ta dává radikálnímu pluralismu prostředky k tomu, aby se mohl rozvíjet s definitivní platností.²³

Pluralitu ale nevidíme jen na úrovni kultur nebo různých společenských celků. Je to skutečnost, která ovlivňuje uvažování každého člověka. Peter Berger tento proces nazývá pluralizací. Jedinec pocítuje možnost volby, která se mu nabízí. Vše, co vidí v různých kulturách, je možné přijmout do svého života. Všechny varianty jsou možné, a proto se nadále nedá mluvit o pevném osudu. Ruku v ruce s touto nabytou svobodou ale člověk zakouší pocit ztráty jistot, které mu dávaly dřívější pevné kulturní

---

¹⁶ WELSCH, W. *Naše postmoderní moderna*, s. 12.

¹⁷ Tamtéž, s. 41.

¹⁸ Tamtéž, s. 13.

¹⁹ Wolfgang Welsch vydal svou knihu *Unsere postmoderne moderne*, jejíž překlad citujeme, v roce 1987.

²⁰ Srov. BERÁNEK, J. *Co zbylo z postmoderny?*, s. 22.

²¹ Srov. BERGER, P. *Vzdálená sláva*, s. 35.

²² Srov. Tamtéž, s. 75.

²³ Srov. MARTINEK, M. *Ztracená generace?*, s. 43.

vzorci. Tento pocit může člověk prožívat jako zátěž, která, když se zvětší nad únosnou mez, vede v podstatě ke zhroucení tolerance nebo až k fanatismu.²⁴

Na začátku této kapitoly jsme popsali některé z účinných příčin, které vedly ke zpochybnění principů moderny. Bez zajímavosti jistě také není fakt, že tento současný pluralismus, který je pro postmodernu charakteristický, se vyvinul v kultuře, která stojí na kořenech židovsko-křesťanského náboženství, jež si tak vysoce cení lidské důstojnosti a svobody jednotlivce.²⁵

1.2. Církev a moderna

1.2.1. Příspěvek církve ke vzniku moderny

Při hledání bodů vzájemné interakce mezi církví a modernou zjišťujeme, že církev nejen vystupuje jako ta, která se musí vyrovnávat se situací moderny, ale že také ona k jejímu vzniku přispěla. Můžeme to vidět na příkladech již výše uvedených: důraz na důstojnost jednotlivce, desakralizace přírody. Pro naše další zkoumání má zásadní význam jev nazývaný sekularizace, který jsme popsali v bodě 8 kapitoly 3.1.1. Jeho kořeny je třeba hledat daleko před modernou. Již v 11. století, v době boje o investituru, se církev zásadním způsobem odděluje od světské moci – vidíme tak první vlnu sekularizace.²⁶ Samozřejmě, že v pozdější praxi mnohdy docházelo k ovládnutí církve státem a naopak (vedle toho mohly existovat i různé jiné modely soužití), ale toto napětí bylo možné jen díky tomu, že obě byly odděleny.²⁷

Skutečnost, že stát již nadále nemá náboženské opodstatnění a církev stojí vedle něho jako samostatný subjekt, může mít celou řadu nevýhod. Nesporně to ale přináší pozitivum v podobě jevu, který Gilles Kepel nazývá „omezení demokracií“. Žádná církev nebo náboženská skupina si totiž z pozice vlastníka pravdy nemůže klást nárok na ovládnutí celé společnosti. Tuto pojistku postrádají například země s kulturou formovanou islámem.²⁸

1.2.2. Postoj církve vůči moderně

Církev nepřijímala moderní dobu jako jednoznačně pozitivní. Hlavní body sporu byly především tyto: Církev odmítala toleranci a náboženskou svobodu

---

²⁴ Srov. BERGER, P. *Vzdálená sláva*, s. 60 – 62.

²⁵ Srov. MARTINEK, M. *Ztracená generace?*, s. 31.

²⁶ Srov. SKALICKÝ, K. *Revoluční dynamika evropské civilizace*.

²⁷ Srov. VOKOUN, J. *K rekonstrukci teologie po konci novověku*, s. 21.

²⁸ Srov. KEPEL, G. *Boží pomsta*, s. 88.

kodifikovanou ve světském právu. Nesouhlasila s moderním pojmem svobody, která nemá vztah k objektivnímu řádu založenému na jediné pravdě. Kritizovala individualistické a silně kapitalistické prvky sociální politiky.²⁹ Dá se říci, že postoj církve k modernímu světu byl v podstatě odmítavý. Vidět to můžeme od encykliky *Mirari vos* z roku 1832 až po *Syllabus errorum* (1864). Postupem času se tak dostala do pozice obleženého hradu, ze kterého se její členové s nedůvěrou dívají na svět okolo a ve všech, kdo nejsou uvnitř, vidí nepřátele.³⁰ Obyvatelé hradu jsou připravováni na život v obležení a boj s těmi, kdo jsou okolo.³¹ Významným obdobím pro budování těchto hradeb je polovina 19. století a I. Vatikánský koncil (1870). Církev přichází s dogmaty o neomylnosti papeže a neposkvřněném početí, která ostře kontrastují se soudobým osvícenským myšlením.³² Budeme-li chtít použít terminologii Lyotardovu, lze říci, že vidíme, jak katolíci vytvořili vlastní meta-narativ.³³

Zrcadlení tohoto vývoje církevního odmítání moderny je možné vidět také ve vývoji pastorální teologie, která je reflexí praxe církve, jejíž součástí je i evangelizace – téma této práce. Jako universitní disciplínu ji můžeme stopovat až k jejímu zakladateli Franzi Stephanu Rautenstrauchovi (1774). Alois Křišťan citující Markuse Lehnera rozlišuje tři období. V prvním období její existence se zaměřuje na celou společnost. Po polovině 19. století se reflexe obrací na církev a její uspořádání. S II. vatikánským koncilem nastává změna v subjektu jednajícího – stává se jím celé církevní společenství.³⁴

1.3. Církev a konec moderny

Církev sama sebe chápe jako obležený hrad až do šedesátých let 20. století, kdy při II. vatikánském koncilu „*proráží obležení, otvírá brány a spouští mosty. Otevírá se dialogu se světem (...) jemuž chce naslouchat a pomáhat.*“³⁵ Hlásí se k sepětí s lidstvem a jeho dějinami a chce s ním prožívat všechny jeho radosti a naděje, smutky a

---

²⁹ Srov. VOKOUN, J. *K rekonstrukci teologie po konci novověku*, s. 22. Pro ilustraci můžeme uvést citát z encykliky *Lva XII. Rerum Novarum*, která kritizuje že „z veřejných zařízení i ze zákonů vypuštěno zděděné náboženství, dělníci, opuštěni a bez ochrany, byli vydáni nesvědomitosti zaměstnavatelů a nezřízené ziskuchtivosti.“ RN 2.

³⁰ Srov. SKALICKÝ, K. *Radost a naděje*, s. 230.

³¹ Srov. VOKOUN, J. *K rekonstrukci teologie po konci novověku*, s. 22.

³² Srov. BERGER, P. The Desecularization of the World: A Global Overview. In *The Desecularization of the World*, s. 4.

³³ Srov. KOČÍ, M. *Jeden ze ztracených klíčů*, s. 38.

³⁴ Srov. KŘIŠŤAN, A. *Počátky pastorální teologie v českých zemích*, s. 15.

³⁵ SKALICKÝ, K. *Radost a naděje*, s. 231.

úzkosti.³⁶ V tomto svém dialogu je značně ovlivněna soudobými teoriemi o sekularizaci.

1.3.1. Sekularizační teorie

Výraz *sekularizační teorie* se objevuje v sociologických pracích šedesátých a sedmdesátých let 20. století. V podstatě se snaží vysvětlit, že sekularizace, jak jsme ji popsali výše, je nevyhnutelným důsledkem pokroku vědy a vede k poklesu víry a jejího ovlivňování jak myslí jednotlivců, tak života společnosti.

Církev (a v podstatě všechny náboženské skupiny) mají možnost volby mezi dvěma řešeními této pro ně nepříznivé situace: Mohou tento vývoj odmítat a opevnit se ve svém přesvědčení, vytvářet vlastní svět, subkulturu. Druhý způsob je adaptace. Na vývoji oficiálního postoje Římsko-katolické církve je možné ilustrovat obě řešení: do II. Vatikánského koncilu odmítání, po něm adaptace.³⁷ Řešení formou odmítání může mít podobu ghetta nebo křížové výpravy. Adaptace může být úplná – formou kapitulace, tedy převedení náboženského poselství do sekulárního jazyka, nebo částečná – v podobě smlouvání o tom, čeho se lze a čeho nelze vzdát.³⁸ Peter Berger tvrdí, že obě řešení jsou špatná, protože vycházejí z mylných předpokladů.³⁹ Za prvé: Vliv náboženských skupin na společnost neklesá, ty naopak mohou hrát ve společenském životě velmi významnou roli, i když většina společnosti není jejich členy. Za druhé: To, že proces sekularizace probíhá jistým způsobem na rovině celospolečenské, nutně nemusí znamenat, že také probíhá na rovině individuálního vědomí.⁴⁰ Peter Berger dále tvrdí, že jedinou oblastí, kde sekularizační teorie nejlépe přežívá a kde má největší vliv, je Západní Evropa. Jejími nositeli jsou vzdělaní lidé západního typu po celém světě. Všude jinde se setkáváme s nezmenšenou, ba možná ještě rostoucí mírou náboženského života.⁴¹

---

³⁶ Srov. LG 1.

³⁷ Srov. BERGER, P. The Desecularization of the World: A Global Overview. In *The Desecularization of the World*, s. 2 – 6.

³⁸ Srov. BERGER, P. *Vzdálená sláva*, s. 35.

³⁹ Nepopírá, že modernizace má jisté sekularizační efekty, ale upozorňuje na skutečnost proti-sekularizačních pohybů, které se dnes ukazují stejně významné jako proces sekularizační.

⁴⁰ Srov. BERGER, P. The Desecularization of the World: A Global Overview. In *The Desecularization of the World*, s. 2 – 6.

⁴¹ Srov. BERGER, P. *Vzdálená sláva*, s. 29.

1.3.2. *Církev, sekularizační teorie a koncil*

Ukázali jsme, že sekularizační teorie se objevuje v sociologickém bádání v době reformy II. vatikánského koncilu. Později byla sociology opuštěna, nicméně v teologickém uvažování mnohdy přežívá jako výchozí bod až do dnešní doby. Podle některých teologů se církev měla moderní sekularitě přizpůsobit jak organizačně, tak co se věrouky týče. To pak mělo vést k výsledkům na poli pastorače a misí.⁴²

Jak jsme již naznačili, ani Peter Berger nevidí snahu církve o *aggiornamento* a o otevření oken jako příliš zdařilou, neboť otevřete-li okna „*nemůžete kontrolovat, co vletí dovnitř. A vletělo toho opravdu hodně, včetně bouře moderní doby.*“⁴³ Církev se začala vnitřně sekularizovat, teologie ztratila odvahu překračovat empirický rámec a přestala tak být přitažlivou pro lidi, kteří hledají transcendenci.⁴⁴

Podobně kriticky se o novém směru katolické církve po koncilu vyjadřuje i Gilles Kepel. Církev se podle něho snaží zapojit do diskuse o palčivých problémech světa a do bojů za jejich odstranění – často tedy do bojů, které sama nezačala. Dostává se do situace, kdy vede válku po boku někoho, kdo se snaží o to samé, ale ne z náboženských důvodů. Církev si však tyto pohnutky uvědomuje a doufá, že spoluprací se podaří prolomit odloučenost, ve které se nachází.⁴⁵ Nicméně nadšená snaha o spolupráci mnohde vede k tomu, že se do jazyka teologie dostává překlad světských utopií konce moderny.⁴⁶

Kardinál Ratzinger tvrdí, že nejsilněji můžeme přizpůsobování duchu doby a splývání náboženství s politikou pozorovat v latinskoamerické pokoncilní teologii osvobození.⁴⁷ Ta sice Boha nepopírá, ale staví se k němu tak, jako by jej pro realitu již nebylo zapotřebí. Člověk se musí o přeměnu světa snažit vlastním přičiněním. Podobné tendence jsou ale rozšířeny mezi křesťany obecně, když se snaží o spásu jen vlastními silami, a žijí způsobem, jako kdyby Bůh vůbec neexistoval.⁴⁸ Na druhou stranu je třeba říci, že v oblasti děl z oboru dogmatiky v období po II. vatikánském koncilu nenajdeme žádné závažné pojednání, žádný významný proud, který by nesl výrazné stopy této

---

⁴² Srov. VOKOUN, J. *K rekonstrukci teologie po konci novověku*, s. 33.

⁴³ Srov. BERGER, P. *The Desecularization of the World: A Global Overview*. In *The Desecularization of the World*, s. 5. Překlad je vlastní.

⁴⁴ Srov. VOKOUN, J. *K rekonstrukci teologie po konci novověku*, s. 34.

⁴⁵ Srov. KEPEL, G. *Boží pomsta*, s. 64.

⁴⁶ Srov. Tamtéž, s. 88.

⁴⁷ Teologie osvobození stavěla na základech marxismu, který je zároveň filosofií a praxí, jež nepředpokládá pravdu, ale sám ji chce vytvářet. To je s křesťanstvím neslučitelné. Srov. RATZINGER, J. *Úvod do křesťanství*, s. 7.

⁴⁸ Srov. RATZINGER, J. *Úvod do křesťanství*, s. 7 – 8.

„*sekulární teologie*“. Spíše docházelo k přizpůsobování se na poli teologie praktické a v běžném životě křesťanů.⁴⁹

Zatímco ale druzí dva zmínění autoři (Berger a Kepel) vidí ideu koncilu a směru jeho reforem spíše kriticky, Kardinál Ratzinger, a jistě bychom našli celou řadu dalších (nejen) teologů, se vždy jasně vyslovoval na jejich obhajobu. Nicméně místo očekávaného pozitivního vývoje a jednoty církve přicházejí problémy a nejednota. Tyto a další potíže, které se v následujících letech v církvi objevily, vidí spíše v chybných interpretacích koncilních závěrů, které jsou, podle něho, způsobeny tím, že se „*do popředí protlačily skrytě agresivní odstředivé síly*.“⁵⁰ Další příčinou nepříznivého vývoje je nadměra optimismu, který se dá z dnešní pozice⁵¹ hodnotit jako málo kritický a realistický. V jeho důsledku se křesťané nadměrně otevírali světu, aniž by si byli jisti svou vlastní identitou a svou vírou.⁵² V období po koncilu také došlo ke značnému poklesu aktivity církve na poli misií. Příčinou tohoto jevu je přílišné nadšení pro hodnoty, které v sobě nesou nekřesťanská náboženství a vznik mýtu o „*nevinném pohanství*.“⁵³

1.4. Církev a postmoderna

1.4.1. *Renesance náboženství*

Spolu s krizí modernosti, ztroskotáním „*sekulární eschatologie*“, která viděla dosažení cílů lidstva v lepší budoucnosti, opřené o vědu a techniku⁵⁴, a později i s definitivním pádem komunismu, novodobého mesianismu, zahajuje církev novou snahu o vrácení posvátného základu řádu světa, jehož současné problémy jsou připisovány právě absenci Boha ve společnosti. Stěžejním tématem již není *aggiornamento*, ale evangelizace.⁵⁵

---

⁴⁹ Formulováno na základě osobní konzultace s Doc. Vokounem, dne 2. 12. 2010.

⁵⁰ RATZINGER, J. *O víře dnes*, s. 24.

⁵¹ Citovaná kniha rozhovorů (*O víře dnes*) byla vydána v roce 1985.

⁵² Srov. RATZINGER, J. *O víře dnes*, s. 29.

⁵³ Srov. RATZINGER, J. *O víře dnes*, s. 115. Jistě bychom našli i další vlivy, které se podílely na poklesu misijní aktivity církve po polovině 20. století. Byly by charakteru teologického (důraz na svobodu svědomí jedince, náboženskou svobodu atd.) nebo i politického (konec období kolonialismu, emancipace národů atd.) Srov. např. BUČKO, L. *Na cestě k oslobodeniu*, s. 319.

⁵⁴ Srov. RM 11: „*Ve značně sekularizovaném světě nastoupila "postupná sekularizace spásy", za kterou se bojuje jistě ve prospěch člověka, ale člověka, který je sám rozpolcen a omezen na horizontální dimenzi.*“

⁵⁵ Srov. KEPEL, G. *Boží pomsta*, s. 9.

V tomto svém postoji není církev osamocena. Objevuje se množství sekt, které nacházejí cestu k lidem díky své radikální eschatologii a chiliasmu.⁵⁶ Stejně tak můžeme tuto renesanci vidět u protestantů i uvnitř ostatních velkých náboženství. Zatímco i v islámu se v šedesátých letech mluvilo o *modernizaci islámu*, ke konci let sedmdesátých se setkáváme s tezemi o *islamizaci modernosti*. Podobné proudy můžeme pozorovat i v judaismu.⁵⁷ To, co mají všichni novodobí reformátoři společné, je kritika společnosti, která je rozdrobená, postrádá společné vize a není schopná bez posvátného základu vytvářet hodnoty.⁵⁸ Jedná se zkrátka o pesimistické hodnocení vývoje moderního světa, ve kterém se v nebezpečí nacházejí všichni – nejen lidé žijící v bídě.⁵⁹ Tento postoj můžeme ilustrovat například pohledem do osmé kapitoly exhortace Catechesi tradendae, která hovoří o světě, *v němž není snadno žít*⁶⁰, nebo 59. článkem encykliky Redemptoris missio, kde Jan Pavel II. vyjmenovává druhy chudoby, kterými jsou ohroženy bohaté společnosti severní polokoule.⁶¹

Zajímavý je v této souvislosti názor Tomáše Halíka, který tvrdí, že je v zájmu křesťanství, aby si evropská kultura udržela svou sekulární povahu. Evropská kultura je totiž sekulární jen proto, že stojí na křesťanských základech a jen křesťanství ji brání v tom, aby se ona sama nestala náboženstvím. Nakolik křesťanské prvky vymizí, nestane se tato kultura ateistickou, ale náboženskou a to v nekřesťanském, nebo protikřesťanském smyslu. Jak křesťanství, tak sekularita musejí být ve vzájemném vztahu a dialogu. Křesťané by si neměli myslet, že evropskou modernitu lze plně christianizovat, a to proto, že to, co je na ní nekřesťanské, vzniklo mnohdy jako reakce na křesťanství a často je přímo programově protikřesťanské.⁶²

Pavel VI. v dokumentu Evangelii nuntiandi přichází s rozlišením pojmů sekularismus a sekularizace. Sekularismus vidí jako jev negativní, neboť je myšlenkovým proudem upírající Bohu vliv na stvoření a život světa. Sekularizací pak chápe chvályhodnou snahu o nalezení autonomních zákonů, kterými se stvoření řídí.⁶³

---

⁵⁶ Srov. RATZINGER, J. *Úvod do křesťanství*, s. 96.

⁵⁷ Srov. KEPEL, G. *Boží pomsta*, s. 9.

⁵⁸ Srov. Tamtéž, s. 11.

⁵⁹ Srov. Tamtéž, s. 55.

⁶⁰ Srov. CT 56 – 61.

⁶¹ Srov. RM 59.

⁶² Srov. HALÍK, T. *Hlásání a svědectví Ježíši Kristu v prostředí postmoderní, sekularizované Evropy*.

⁶³ Srov. EN 55.

1.4.2. *Církev v pluralitním prostředí*

V našem popisu charakteristik postmoderny jsme se již zmínili o jejím typickém znaku – totiž pluralismu. Podle Petera Bergera je současný pluralismus provázen jevem, který nazývá „kognitivní nákaza“. Lidé různých kultur, náboženství a názorů se spolu setkávají, ovlivňují se a jejich názory a hodnoty se tak začínají slévat. V dialogu totiž každý musí uvažovat o názoru druhého a připustit, že na něm může být něco pravdy. To ale v důsledku vede k tomu, že přesvědčení a víra se proměňují v subjektivní názory. Vyrovnat se s touto skutečností není pro dnešního člověka snadné: z židovsko-křesťanské tradice v sobě má zakořeněno, že Bůh je jeden a z řeckého myšlení, že něco nemůže být *A* a zároveň *ne-A*.⁶⁴

Církev se k principu dialogu přihlásila na II. vatikánském koncilu.⁶⁵ Kardinál Ratzinger upozorňuje, že opravdový dialog je možný jen na základě vlastní jasné identity. O otevírání se církve světu mluvili koncilní otcové, kteří si byli jisti svou vírou. Ta dnes na mnoha místech schází.⁶⁶ Z toho plyne, že křesťané, pokud chtějí být křesťany, anebo svědčit o své víře, si musejí uvědomit význam víry a prožívat zkušenost křesťanského života.⁶⁷

Křesťanská identita musí mít pevný základ v osobní víře lidí založené více než kdy jindy na osobním rozhodnutí. Identita křesťana již dnes není dána tím, že se člověk narodil do křesťanské společnosti, ale jeho osobním rozhodnutím. Vlámský teolog Lieven Boeve používá terminologii François Lyotarda a říká, že křesťan by měl žít v *otevřeném narativu*. To znamená: brát vážně odlišnosti druhých a být připraven vlastní identitu vystavovat zkouškám. Zároveň ale vlastní identitu nerozpouštět v přizpůsobování se. Vystavování vlastní identity pak vede k narušování dílčích narativů ostatních lidí a klade před ně otázky a výzvy. To v době velkých vyprávění nebylo možné.⁶⁸

1.5. **Shrnutí**

V této první kapitole jsme se pokusili načrtnout osu vývoje společnosti a církve, která nám má být pomocí při chápání obsahu církevních dokumentů

---

⁶⁴ Srov. BERGER, P. *Vzdálená sláva*, s. 36 – 37.

⁶⁵ Srov. SKALICKÝ, K. *Radost a naděje*, s. 231.

⁶⁶ Srov. RATZINGER, J. *O víře dnes*, s. 29.

⁶⁷ Srov. FRANCOUZSKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. *Pozvat současnou společnost k životu z víry*, s. 31.

⁶⁸ KOČÍ, M. *Jeden ze ztracených klíčů*, s. 39.

zabývající se tématem evangelizace. A nejen dokumentů: vždyť většina důležitých zlomů od moderny a chápání církve jako „uzavřeného hradu“, přes koncilní nadšení a otevírání bran světu po současnou zkušenost s církví jako menšinou v světě mnoha názorů, se odehrálo během méně než jednoho století. Můžeme se tak setkat s lidmi, kteří uvedení do křesťanského života a výchovu prožili v době před koncilem, zažili období nadějí a euforie v šedesátých letech a dnes se musejí vyrovnávat se zkušeností menšinové církve v pluralitním dialogu. A tito lidé dnes spolu s mladšími křesťany hledají odpověď na otázku, jak předávat evangelium našim současníkům. Mnozí z nich také v pozicích církevních představených.

2. MISIE A EVANGELIZACE

V první části této kapitoly ukážeme, jak došlo po II. vatikánském koncilu k začlenění slova evangelizace do teologických diskusí v rámci katolické církve. Dále představíme některé významné církevní dokumenty, které s tímto tématem pracují. Nejvýznamnější z nich je apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi* (1975). Ostatní se již sice nezabývají jmenovitě evangelizací, ale zapracovávají ji do celku dalších témat. Je to především encyklika *Redemptoris missio* (1990) o stále platnosti misijního poslání,⁶⁹ dále pak dokumenty s tematikou katecheze: *Všeobecné katechetické direktorium* (1971), *Catechesi tradendae* (1979), *Všeobecné direktorium pro katechizaci* (1997). Posledním představeným textem je *Instrukce ohledně některých aspektů evangelizace* (2007). Dokumenty jsou seřazeny podle data jejich vydání.

V encyklice *Redemptoris missio* vidíme rozlišení tří misijních situací, které se označují termíny, jejichž význam nebývá jednoznačně interpretován a které se velice často objevují v diskusích na různých úrovních. Považujeme proto za vhodné, krátce se u nich zastavit a poukázat na různé možnosti výkladu.

Na závěr zasadíme naše téma do ekumenického kontextu, protože pověření k hlásání evangelia na sebe nevztahují jen katolíci, ale všichni křesťané.

2.1. Od misie k evangelizaci

Církev chápe sebe samu jako tu, která má po celém světě hlásat evangelium. Vysílá proto do celého světa misionáře, aby jej přetvořila v tělo Kristovo. Církev má tedy neodmyslitelně misijní charakter.⁷⁰ Jeho základem je sama činnost Ježíše Krista, který kázal evangelium, uzdravoval nemocné, povolával a vysílal učedníky.⁷¹

Misiemi se potom rozumí akce hlásání evangelia lidmi poslanými církví a zakládání nových místních církví.⁷² V souvislosti s reflexí tohoto misijního poslání církve se v období po II. vatikánském koncilu v katolické teologii objevuje termín *evangelizace*.

---

⁶⁹ *Evangelii nuntiandi* a *Redemptoris missio* uvádí jako nejvýznamnější pokoncilní dokumenty pro misiologii J. Dolista. Srov. DOLISTA, J. *Misijní úsilí církve*, s. 14.

⁷⁰ Srov. LG 17.

⁷¹ Srov. ČERNÝ, P. *Kristovo dílo spásy jako základ a imperativ misi*, s. 50.

⁷² Srov. AG 6.

2.1.1. Původ slova, zapojení do katolické teologie

Původ slova evangelizace je v řeckém slově εὐαγγελίζω, které znamená přinášet dobrou, radostnou zprávu.⁷³ Do katolické teologie se dostává poměrně nedávno, a to prostřednictvím teologické diskuse v protestantském prostředí v 19. století, kde bylo používáno jako synonymum pro slovo misie.⁷⁴ (19. století bylo dobou vzniku kritické misiologie vůbec.) Cesta vedla od protestantského teologa jménem Gustav Warneck do katolického prostředí ke Friedrichu Schmidlinovi. Jeho jméno je spojeno s misiologickým *modelem obrácení*, který kladl důraz na ohlašování evangelia a obracení nevěřících. Přístup jeho školy se na II. vatikánském koncilu setkal se schématem školy lovaňské, která pracovala s modelem *plantatio Ecclesiae* – rozšiřování hranic pozemské církve. Výsledkem toho je definice cíle misijní činnosti církve v dokumentu Ad gentes:⁷⁵ „*Vlastním cílem misijní činnosti je evangelizace a zasazení církve do půdy v národech nebo skupinách, kde ještě nezapustila kořeny.*“⁷⁶

V dokumentech II. vatikánského koncilu se s pojmem evangelizace dále setkáváme například v dekretu O apoštolátu laiků, kde je v druhém a šestém článku použit ve všeobecném významu ve spojení „*evangelizovat a posvěcovat*“. Na jiných místech se můžeme setkat se spojením *hlásat evangelium*.⁷⁷

2.2. Některé významné církevní dokumenty

2.2.1. Všeobecné katechetické direktorium

Text tohoto direktoria je vypracován na základě požadavku koncilního dekretu *Christus Dominus*.⁷⁸ Je koncipován s důrazem na teoretické aspekty katecheze, neboť má sloužit jako vodítko pro sestavování katechetických direktorií a katechismů na úrovni místních církví, které mohou být, co se vývoje katecheze týče, na velice odlišném stupni vývoje.⁷⁹

Dokument je členěn do šesti částí, některé se vyjadřují spíše k teologickým tématům, jiné vycházejí z poznatků humanitních věd a jsou více ovlivněny dobou svého

---

⁷³ Například v Lk 2,10: „*Anděl jim řekl: ‚Nebojte se, hle, zvěstuji vám velikou radost (εὐαγγελίζομαι), která bude pro všechny lid.‘*“

⁷⁴ Srov. BUČKO, L. *Na cestě k oslobodeniu*, s. 20.

⁷⁵ Srov. MÜLLER, K. *Misiologia: úvod*. In *Nasledovanie Krista v misiach*, s. 23.

⁷⁶ AG 6

⁷⁷ Srov. LG 17, IM 3. V rejstříku tištěného vydání koncilních dokumentů z roku 1995 se u hesla evangelizace nachází poznámka: „*Viz také kázání.*“ Srov. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, s. 582.

⁷⁸ Srov. ChD 44.

⁷⁹ Srov. CT Úvod.

vzniku. První se snaží o popis dnešní doby a důsledky pro náboženský život. Druhá zasazuje katechezi do celku činnosti církve, která vychází z Božího zjevení. Třetí předkládá významné prvky křesťanského poselství. Čtvrtá až šestá část jsou zacíleny na praktické otázky související s katechezí.

2.2.2. *Evangelii nuntiandi*

V roce 1974 se v Římě konalo třetí shromáždění biskupské synody, jejímž tématem byla evangelizace. O rok později vydává Pavel VI. apoštolskou exhortaci *Evangelii nuntiandi* (Hlásání evangelia), která se stává stěžejním dokumentem pro všechny následující diskuse. Pavel VI. v ní hledá odpovědi na otázky, které se před církví objevují po koncilu a které shrnuje do jedné: „*Cítí se církev (...) schopna hlásat evangelium a vkládat je do lidských srdcí s přesvědčením, duchovní svobodou a účinností, nebo ne?*“⁸⁰

Pojem evangelizace díky tomuto dokumentu získává nový rozměr – hlubší a propracovanější než v koncilních dokumentech.⁸¹ Evangelizaci chápeme jako „*složitou a dynamickou skutečnost*“ a jako takovou ji není snadné jednoduše popsat nebo definovat, aniž by došlo k jejímu ochuzení nebo zkreslení.⁸² Jejími složkami jsou například „*obroda lidstva, vydávání svědectví, zjevné hlásání evangelia, jeho vnitřní přijetí v srdci, vstup do obce věřících, přijímání svátostí a apoštolská iniciativa.*“⁸³ V podstatě se ale jedná o přinášení radostné zvěsti všem lidem a jejich přetváření zevnitř v nové lidstvo.⁸⁴ Pojem evangelizace se tedy jeví svým významem širší než pojem misie, který v tomto dokumentu můžeme vidět popsany termínem „*první hlásání*“ – tedy hlásání těm, kteří o evangeliu ještě nikdy neslyšeli.⁸⁵ Papež se vyhýbá teritoriálnímu chápání misijních území – potřeba misí není dána místem na světě, ale spíše situací lidí.⁸⁶

2.2.3. *Catechesi tradendae*

Tato apoštolská exhortace vychází v roce 1979, dva roky po biskupském synodu, jehož tématem byla katecheze.

---

⁸⁰ EN 4.

⁸¹ Srov. BÜRKLE, H. *Die Mission der Kirche*, s. 105.

⁸² Srov. EN 17.

⁸³ EN 24.

⁸⁴ Srov. EN 18.

⁸⁵ Srov. EN 51 – 53.

⁸⁶ Srov. BÜRKLE, H. *Die Mission der Kirche*, s. 106.

Dokument zdůrazňuje kristocentrický charakter každé katecheze a její neodmyslitelnou spojitost s posláním církve. Mluví o jejím zasazení do celku evangelizace, zdrojích, ze kterých vychází, a ekumenických souvislostech. Popisuje specifika katecheze zaměřené na různé adresáty (různé věkové skupiny) a prováděné v různých prostředích (médiá, shromáždění křesťanů, liturgie). Upozorňuje na nebezpečí spojování katecheze s ideologickými či politickými snahami a vyzdvihuje význam *inkulturace*.⁸⁷

Jedna z kapitol je také věnována obtížím, se kterými se víra v dnešní době setkává: sekularizace, lhostejnost, problematizování funkce jazyka, agnosticismus. Nebezpečí tkví i v nerovnováze v oblasti teologie a exegeze, která přechází do katecheze a nedává lidem oporu v základních pravdách.⁸⁸

2.2.4. *Redemptoris missio*

Patnáct roků po vydání apoštolské exhortace *Evangelii nuntiandi*, tedy roku 1990, přichází Jan Pavel II. s encyklikou *Redemptoris missio*. Motivem k jejímu vydání byla upadající iniciativa v misiích u pohanských národů (*ad gentes*), kterou bylo možno pozorovat po II. vatikánském koncilu. Jan Pavel II. vidí cestu z krize v obnovení misijní horlivosti, která posílí víru a pomůže k obnovení křesťanské identity.⁸⁹ Tato důležitost posílení víry a obnovení misí se zdůrazňuje v době, kdy křesťanské církve Evropy a Ameriky opouští podle některých odhadů až 53 tisíc lidí týdně.⁹⁰

Dokument řeší mimo jiné otázky týkající se jedinečnosti vykupitelského činu Ježíšova a jeho významu pro všechny lidi, otázky dialogu mezi náboženstvími a významu misionářského úsilí církve.⁹¹ Jan Pavel II. se dále vyjadřuje k rozmanitosti a proměnlivosti náboženské situace a jejích důsledků pro misie. V duchu šestého článku dekretu *Ad gentes* dochází k rozlišení tří evangelizačních prostředí:⁹²

- 1) Misie *ad gentes* ve vlastním slova smyslu, tedy mezi národy a skupinami lidí, kde doposud evangelium nebylo hlášáno.
- 2) Pastorační činnost církve se má uskutečňovat v místech, kde je živé křesťanské společenství a fungují církevní struktury.

---

⁸⁷ Srov. CT 1 – 55.

⁸⁸ Srov. CT 56 – 61.

⁸⁹ Srov. RM 2.

⁹⁰ Srov. BRAATEN, C, E. The Future of the Apostolic Imperative: At the Crossroads of World Evangelization. In *The strange new word of the Gospel*, s. 160.

⁹¹ Srov. DOLISTA, J. *Misijní úsilí církve*, s. 15.

⁹² Srov. RM 33.

- 3) Nová evangelizace, kterou je třeba rozvíjet v místech, která sice mají křesťanské kořeny, ale ztratila kontakt s Kristem a evangeliem.

2.2.5. Všeobecné direktorium pro katechizaci

Důvodem k sestavení tohoto dokumentu byla potřeba v odstupu třiceti let po koncilu zrevidovat Všeobecné katechetické direktorium a zpracovat do něho podněty učitelského úřadu a obsahy víry Katechismu katolické církve z roku 1992.⁹³ Jedná se o dílo svým obsahem poměrně obsáhlé. Stejně jako předchozí direktorium, i toto chce spíše než konkrétní návody k praxi, poskytnout obecné principy a zásady vedoucí k pochopení podstaty a cílů katecheze.⁹⁴

Text dokumentu – oproti svému předchůdci – neobsahuje část, která by pojednávala o obsahu katolické víry, a odkazuje na Katechismus, který nabízí souhrn věrouky a morálky.⁹⁵

Pro naši práci je významná první část, která na základě koncilních dokumentů a pozdějších výroků magisteria mluví o katechezi a její souvislosti s evangelizačním posláním církve.

2.2.6. Instrukce ohledně některých aspektů evangelizace

Tuto instrukci vydává kongregace pro nauku víry 3. 12. 2007. Instrukce si klade za cíl „objasnit některé aspekty vztahu mezi misijním úkolem od Pána a respektováním svědomí a náboženské svobody všech lidí.“⁹⁶ Aspekty, které se objasňují, mají antropologické, ekleziologické a ekumenické důsledky – podle nich je celý dokument rozčleněn.

Hned v úvodu se upozorňuje, že veškerá činnost církve je evangelizací, a jako taková se nesmí oddělovat od snahy pomoci každému člověku k setkání s Kristem ve víře, což je jejím hlavním cílem.⁹⁷ V první kapitole věnované antropologickým důsledkům se upozorňuje na úskalí bezbřehého relativismu spojeného se ztrátou smyslu pro jedinou pravdu a duchovním individualismem. Hlásání evangelia se vidí jako skutečnost významná nejen pro ty, kterým se hlásá, ale také pro ty, kteří jsou hlasateli.⁹⁸ Druhá kapitola mluví o ekleziologických důsledcích: Obrácení potřebují jak křesťané,

---

⁹³ Srov. VDK 6 – 7.

⁹⁴ Srov. VDK 9.

⁹⁵ Srov. VDK 120.

⁹⁶ KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY: *Instrukce ohledně některých aspektů evangelizace*. 3.

⁹⁷ Srov. Tamtéž, 2.

⁹⁸ Srov. Tamtéž, 4 – 8.

tak ti, kdo stojí mimo církve. Upozorňuje se na skutečnost, že dnes mnoha věřícím není jasné, jaký má evangelizace cíl a že se mnozí domnívají, že snaha o zvěstování Krista a nabízení začlenění do církve v sobě nese stopy intolerance a je ohrožením pro mír.⁹⁹ V oddíle o ekumenických důsledcích se poukazuje na oprávnění evangelizace a hlásání pravdy mezi křesťany, kteří nepatří do plného společenství s katolickou církví. Tato evangelizace má být založena na vzájemném dialogu a úctě.¹⁰⁰

2.3. Rozčlenění misijních prostředí podle *Redemptoris missio*

Zastavme se nyní u některých otázek, které s sebou přináší rozlišení tří druhů misijního prostředí, o nichž mluví encyklika *Redemptoris missio*.¹⁰¹

2.3.1. *Prostředí misíí ad gentes*

Misie *ad gentes* jsou činností, která se obrací na národy, kde doposud nejsou Kristus ani jeho evangelium známi. Jan Pavel II. se navrácí k teritoriálnímu vymezení misijních území, kterému se Pavel VI. vyhýbal,¹⁰² a jako významný prostor, ke kterému by se měla obrátit pozornost křesťanů, uvádí asijský kontinent.¹⁰³

Krom tohoto teritoriálního vymezení upozorňuje také na nové *sociální světy a fenomény*, které vznikají především ve velkých městech, mezi mladými a migranty. Poslední oblast označuje jako *moderní areopagy*. Patří sem především dimenze sdělovacích prostředků, které se bouřlivě rozvíjejí na základě technického pokroku a vytvářejí vlastní kulturu, do níž je třeba integrovat evangelium.

O čtyři roky později (1994) Jan Pavel II. konstatuje, že i v západních, tradičně křesťanských zemích, je novodobých areopagů stále více, protože se oddělují od svých křesťanských kořenů. Proto se i ony stávají stále více misijním územím,¹⁰⁴ ač byly dříve označovány za území s potřebou nové evangelizace.

2.3.2. *Prostředí s pastorační činností*

V oblastech s rozvinutými křesťanskými společenstvími se rozvíjí *pastorační činnost církve*. S touto koncepcí se setkáváme již v koncilním dekretu *Ad gentes*, který

---

⁹⁹ KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY: *Instrukce ohledně některých aspektů evangelizace*, 9 – 11.

¹⁰⁰ Srov. Tamtéž, 11 – 13.

¹⁰¹ Srov. RM 33.

¹⁰² Srov. BÜRKLE, H. *Die Mission der Kirche*, s. 106.

¹⁰³ Srov. RM 37.

¹⁰⁴ Srov. TMA 57.

vymezuje pastorační činnost, která se koná mezi věřícími a je odlišná od misijní činnosti a od činnosti, která směřuje k obnově jednoty křesťanů.¹⁰⁵

Aleš Opatrný krom této pastorační v užším smyslu slova (interní) mluví o pastorační externí, tedy péči věřících o obecné blaho a o ty, kdo jsou na okraji církve. Adresáty pastorační pak jsou konkrétní lidé v konkrétních životních podmínkách a to nejen věřící.¹⁰⁶ Další, snad ještě širší, definici pastorační nabízí Riccardo Tonelli, když ji popisuje jako „*mnohotvárnou činnost církevního společenství, která je oduševňována Duchem svatým a jejím cílem je uskutečňovat v čase (...) Boží plán spásy s člověkem a dějinami.*“¹⁰⁷

Rozdíl mezi oběma pojetími chápání pastorační je zřejmě v jejím zaměření: buď na církev, nebo na celou společnost. V duchu koncilních dokumentů je ale zřejmé, že jednajícím subjektem pastorační je celá církev.¹⁰⁸

S podrobným popisem různých koncepcí pastorační se můžeme setkat v podání Aloise Křišťana. Ukazuje na šest charakteristik, které určují přístup pastoračního pracovníka. Jsou jimi: pojetí obsahu a cíle pastorační, teologický základ, z něhož se vychází, obraz člověka, cílová skupina pastorační, role a kompetence toho, kdo pastorační koná, jeho zapojení ve spolupráci intra- a interdisciplinární. Práce na klasifikaci pastorační z hlediska těchto charakteristik má význam jak pro ty, kteří jsou jejími adresáty (a tudíž vědí, co se jim v pastorační nabízí), tak také pro samotné pracovníky, kterým pomáhá nalézt vlastní identitu a usnadňuje spolupráci.¹⁰⁹

2.3.3. *Prostředí s nutností nové evangelizace*

S myšlenkou nové evangelizace přichází Jan Pavel II. již roku 1979 a během svého pontifikátu ji stále prohlubuje. Michal Kaplánek označuje koncepci nové evangelizace, kterou vidíme u Jana Pavla II., jako *ekleziocentrický model inkulturace*, jež počítá s tím, že obyvatelé Evropy jsou stále křesťany, nebo jsou křesťanstvím silně ovlivněni. Základní prostředek nové evangelizace je pak jejich *kultivace a resakralizace*, tedy návrat k zbožnosti a úcty k posvátnu. Slabinou tohoto modelu je, že nepřihlíží k situaci lidí, kteří jsou křesťanstvím netknuti.¹¹⁰ Kardinál Meisner, v duchu

---

¹⁰⁵ Srov. AG 6.

¹⁰⁶ OPATRŇY, A. *Pastorační v postmoderní společnosti*, s. 9.

¹⁰⁷ Srov. KAPLÁNEK, M. *Pastorační mládeže*, s. 9.

¹⁰⁸ Srov. KŘIŠŤAN, A. *Počátky pastorační teologie v českých zemích*, s. 16.

¹⁰⁹ Srov. KŘIŠŤAN, A. Pastorační koncept In MARTINEK, M. a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*, s. 72 – 77.

¹¹⁰ Srov. KAPLÁNEK, M. *Evangelizovat výchovou a vychovávat evangeliem*, s. 2.

tohoto modelu, přirovnává situaci dnešních lidí k situaci etiopského dvořana, jehož příběh čteme v knize Skutků apoštolských:¹¹¹ „Z deseti lidí, které denně potkáváme na evropských ulicích, je jich sedm na stejné cestě jako etiopský komoří. (...) Nesou si s sebou nějaké pravdy víry, které si smutně přeslabikovávají, aniž by chápali, co to má společného s jejich životem.“¹¹²

Druhý model, v jehož rámci je možné chápat novou evangelizaci, označuje Michal Kaplánek jako *bibliocentrický model překladu*. Vychází se z toho, že každý má právo slyšet evangelium ve srozumitelné formě a na tomto základě má možnost obrátit se. Současnou situaci, na rozdíl od prvního modelu, vidí spíše kriticky a vyzývá ke změně. Rozšířen je v prostředí evangelickém a v prostředí letničních církví.¹¹³

V této souvislosti je třeba připomenout skutečnost, kterou jsme již výše rozebírali v kapitole o přispění církve k sekularizaci a nad kterou se zamýšlí i Marko Rupnik. V naší kultuře se setkáváme nejen se sympatiemi ke křesťanství, nebo s indiferentními postoji, ale také vyloženou averzí na vše, co je křesťanské. Tyto averze ale nevznikly samy od sebe: jsou způsobeny předešlou evangelizací a křesťanskými dějinami – na to je třeba při nové evangelizaci brát ohled.¹¹⁴ Další potíží, na kterou Marko Rupnik upozorňuje, je neoliberální formace současného člověka, která jej činí imunním vůči hlásání, které bylo dříve cíleno na velké masy zemědělců nebo dělníků. Současný člověk si chrání svoje vnitřní prostory, ve kterých má hodnotu jen to, co je sebevztahné. Je třeba k němu přistupovat otevřeně, na nic si nehrát a nenabízet povrchní odpovědi.¹¹⁵

Skutečnost potřeby nové evangelizace především v zemích „prvního světa“, kde je velmi rozšířena náboženská lhostejnost, zdůrazňuje, stejně jako jeho předchůdce, i papež Benedikt XVI. Proto apoštolským listem *Motu proprio Ubicumque et semper* zřizuje 21. září 2010 radu pro novou evangelizaci, jejímž cílem je reflexe tématu nové evangelizace a podpora její realizace. V tomto listě vybízí k obnovování křesťanských společenství a evangelní podstaty celé společnosti. Důraz klade na to, aby křesťané měli osobní zkušenost s Bohem – jen tak budou plodnými hlasateli evangelia.¹¹⁶

---

¹¹¹ Srov. Sk 8, 27 – 38.

¹¹² MEISNER, J. *Myšlenky k nové evangelizaci Evropy*, s. 62.

¹¹³ Srov. KAPLÁNEK, M. *Evangelizovat výchovou a vychovávat evangeliem*, s. 2.

¹¹⁴ Srov. ŠPIDLÍK, T. RUPNIK, M. *Nové cesty pastorální teologie*, s. 110.

¹¹⁵ Srov. Tamtéž, s. 567.

¹¹⁶ Srov. BENEDIKT XVI. *Ubicumque et semper*.

2.4. Evangelizace a ekumenismus

Pověření k hlásání evangelia na sebe nevztahují jen katolíci, ale i ostatní křesťané. V této kapitole se proto zastavíme nad některými tématy, které evangelizace přináší z tohoto zorného úhlu.

2.4.1. Ekumenismus

Slovo *ekumenismus* se používá pro označení různých činností, které si kladou za cíl dosažení jednoty všech křesťanů. Svůj základ vidí v Kristově velekněžské modlitbě¹¹⁷ „*aby všichni byli jedno jako ty, Otče, ve mně a já v tobě, aby i oni byli v nás, aby tak svět uvěřil, že jsi mě poslal.*“¹¹⁸

Mají-li být tyto snahy o sjednocení opravdové, musí jim předcházet vnitřní obrácení.¹¹⁹ Na druhou stranu je zřejmé, že opravdové hlásání evangelia vedoucí k obrácení není dost dobře možné, jsou-li křesťané rozdělení. Rozdělení jako nejtěžší překážku pro misii označuje již Evangelii nuntiandi. Nejednota může být pro svět dokonce pohoršením. Toto jistě zažívají nejvíce misionáři, kteří se při svém působení setkávají s „konkurenty“ jiných křesťanských církví.¹²⁰ Dalo by se říci, že tyto důvody, které souvisejí s misijní praxí, jsou základem snah o sjednocení ze strany menších protestantských církví, zatímco pro katolíky, pravoslavné a hlavní protestantské denominace je to snaha o teologickou jednotu církve.¹²¹

2.4.2. Evangelizace v diskusi Světové rady církví

Jedním z hlavních úkolů Světové rady církví (dále SRC) je vzájemná podpora „*v práci pro misie a evangelizaci.*“¹²² Teolog Pavel Černý v tomto kontextu představuje jinou definici chápání pojmu evangelizace, než jsme ukázali výše. Na rozdíl od pojetí dokumentů katolické církve ji chápe jako podmnožinu obsahu pojmu misie. Je to verbální a neverbální hlásání evangelia, zatímco misie se chápe jako vše, co mají křesťané ve světě dělat.¹²³

V diskusích na úrovni SRC je možné pozorovat postupný vývoj používání termínu evangelizace, který je do jisté míry podobný trendu, jež vidíme v katolické

---

¹¹⁷ Srov. UTISO-MBINDA, J. Ekumenismus a evanjelizácia. In *Nasledovanie Krista v misiach*, s. 114.

¹¹⁸ Srov. J 17, 21.

¹¹⁹ Srov. UR 7.

¹²⁰ Srov. UTISO-MBINDA, J. Ekumenismus a evanjelizácia. In *Nasledovanie Krista v misiach*, s. 115.

¹²¹ Srov. Tamtéž, s. 117.

¹²² ČERNÝ, P. *Kristovo dílo spásy jako základ a imperativ misí*, s. 80.

¹²³ Srov. Tamtéž, s. 80.

církvi. V šedesátých letech se evangelizace netěší přílišnému zájmu a prioritou je snaha o humanizaci a osvobození. V dokumentech z let sedmdesátých a osmdesátých je patrný růst zájmu o ni. Diskuse se vedou také o vztahu evangelizace a práce pro obecné blaho lidstva. V evangelizaci totiž nemá jít jen o snahu o niterné obrácení, ale má být pojmána v širokém významu. Avšak to pak může vést k zamlžení jejího chápání a oslabení složky zvěstování Krista a jeho spásných skutků, které jsou pro spásu člověka nezbytné.¹²⁴

2.4.3. *Katolická církev a misie u ostatních křesťanů*

Cílem snahy o sjednocení křesťanů a veškerého ekumenického úsilí není přivedení všech do římsko-katolické církve. Spíše je třeba jej chápat jako společnou cestu ke Kristu a slovu Božímu.¹²⁵ Instrukce ohledně některých aspektů evangelizace ale zdůrazňuje, že ekumenické snahy nevyklučují právo a odpovědnost katolíků hlásat plnost pravdy víry, kterou věří katolická církev i mezi ostatními křesťany. V případě, že se pak někdo z nich, veden Duchem Svatým a prost jakéhokoliv nátlaku, rozhodne vstoupit do plného společenství katolické církve, je třeba toto jeho rozhodnutí chápat jako výraz svobody svědomí.¹²⁶ Prostor pro misie mezi křesťany jiných vyznání tak zůstává otevřen.

Misionáři křesťanských církví se často setkávají s faktem, že jejich činnost například v zemích s působností pravoslavné církve, bývá chápána jako nepřijatelná invaze.¹²⁷ Otázkou však je, nakolik je tento pohled v době globalizace přijatelný. Vychází totiž z konceptu christianizace celých národů a „až magického pojetí křtu“ a nebere ohled na současný stav náboženské lhostejnosti a sekularizace.¹²⁸

2.5. **Shrnutí**

Ukázali jsme, že pojem evangelizace je v katolické teologii poměrně nový a že velká četnost jeho užívání v důležitých církevních dokumentech je záležitostí posledních padesáti let. Je to pojem úzce související s tématem misí a misijního poslání církve vůbec. Dalo by se říci, že přímo nahrazuje dřívější význam slova misie,¹²⁹ kterou

---

¹²⁴ Tamtéž, s. 101.

¹²⁵ Srov. UTISO-MBINDA, J. Ekumenismus a evangelizácia. In *Nasledovanie Krista v misiach*, s. 117.

¹²⁶ Srov. KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY: *Instrukce ohledně některých aspektů evangelizace*, 12.

¹²⁷ Srov. ČERNÝ, P. *Kristovo dílo spásy jako základ a imperativ misí*. 161.

¹²⁸ Srov. Tamtéž, s. 165.

¹²⁹ Srov. MÜLLER, K. *Misiologia: úvod*. In *Nasledovanie Krista v misiach*, s. 19.

v současném pojetí můžeme chápat jako součást procesu evangelizace. Není termínem významově uzavřeným a dochází k jeho dalšímu prohlubování a reflexi. Objevuje se i v názvech nejvyšších církevních orgánů, ať už je to výše zmiňovaná Papežská rada pro novou evangelizaci, nebo také Kongregace pro evangelizaci národů, která dříve nesla název Posvátná kongregace pro šíření víry (Propaganda fide).¹³⁰

Na příkladu dokumentů vztahujících se k tématu evangelizace, které jsme stručně představili, je možné ilustrovat již ve výše načrtnutý vývoj oficiálního církevního učení: od optimismu koncilních dokumentů, přes široké definice v Evangelii nuntiandi a burčující slova v Redemptoris missio k výrokům podporujícím vyhraněnou identitu v Instrukci ohledně některých aspektů evangelizace.

Vysvětlili jsme význam termínů „misie ad gentes, „pastorace“ a „nová evangelizace“, se kterými přichází Jan Pavel II. v souvislosti s popisem misijních prostředí. Z dnešního pohledu počátku 21. století můžeme říci, že toto členění poněkud ztrácí na významu a církve by se v době globalizace měla zaměřovat na lidstvo více jako na celek.¹³¹

Ukázali jsme také, že s tématem evangelizace a misí také úzce souvisí úsilí o sjednocení křesťanů. Je zřejmé, že jestliže křesťané hlásají radostnou zprávu „ve více variantách“ a sami jsou rozděleni, stává se jejich úsilí o představení jediného Boha a spásy v pravém Kristu nedůvěryhodným a absurdním.

---

¹³⁰ Nový název má od roku 1982. Srov. THE CONGREGATION FOR THE EVANGELIZATION OF PEOPLES.

¹³¹ Srov. BUČKO, L. *Na cestě k oslobodeniu*, s. 261.

3. OBECNÉ PRINCIPY EVANGELIZACE

Mnohé z myšlenek Apoštolské exhortace Pavla VI. *Evangelii nuntiandi* jsou základem, který je rozpracováván v různých pozdějších dokumentech s tématem evangelizace, misie a katecheze. V této a následující kapitole se přidržíme její struktury.

V této kapitole poukážeme na obecné principy evangelizace, které jsou platné pro všechna prostředí – tomu odpovídají první 4 kapitoly zmíněného dokumentu: *Od Krista hlasatele evangelia – k církvi – hlasatelce evangelia* (oddíl 3.1.), *Co znamená evangelizovat?* (oddíl 3.2.), *Obsah evangelizace* (oddíl 3.3.), *Evangelizační metody* (oddíl 3.4.). K úvodnímu oddílu (3.1.) připojíme také téma *Duch evangelizace*, který v *Evangelii nuntiandi* tvoří předposlední kapitolu.

3.1. Kristus a církev vedená Duchem svatým – hlasatelé evangelia

V této části naší práce bychom chtěli položit teologické základy, ze kterých mohou vycházet další úvahy o evangelizaci.

3.1.1. Biblická východiska

Starý Zákon

V textech Starého Zákona, především v poexilním období, jsou patrné dva směry přístupu k lidem stojícím mimo Izraelský národ. Podle jednoho se od nich vyvolený lid drží stranou, stráží svou čistotu a oddanost Hospodinu. V druhém vidíme zřetelné stopy misijní touhy a myšlenky na shromáždění všech národů pod Boží vládou¹³², protože všichni lidé jsou zasaženi hříchem a potřebují spásu,¹³³ např. prorok Jonáš, Boží služebník v knize proroka Izaiáše. Významným prvkem je nutnost odpovědi na Boží volání a obrácení, který se vine již od Abraháma a jeho reakce na výzvu k odchodu ze své rodné země.¹³⁴

---

¹³² FEDERICI, T. Pneumatologický základ misí In *Nasledovanie Krista v misiach*, s. 47.

¹³³ BUČKO, L. *Na cestě k oslobodeniu*, s. 23.

¹³⁴ KAPLÁNEK, M. Rozhodnutí mladého člověka nechat se pokřtít v katolické církvi. In *Konverze a konvertité*, s. 84.

Ježíšovo působení v popisu evangelií

Spisy Nového zákona již vznikaly na pozadí misijní zkušenosti prvotní církve. Jejich poselství není určeno jen pro vyvolený národ, ale nabývá universální charakter.¹³⁵

Z evangelií víme, že Ježíšovo působení se omezovalo na židovský národ. Máme také ale zprávy o jeho stycích se Samaritány (setkání s ženou u studny¹³⁶, uzdravení malomocného¹³⁷) a otevřenosti k pohanům (uzdravení Syrofeničanky¹³⁸, setníkova sluhu¹³⁹), které nám naznačují, že evangelium není určeno jen pro vyvolený národ. Ježíšovo učení se soustřeďovalo na nutnost víry a obrácení; mělo také sociální rozměr s přednostním zájmem o lidi na okraji.

Jedním ze stěžejních témat Ježíšova učení bylo hlásání *Božtího království*.¹⁴⁰ Není snadné definovat, co přesně tímto pojmem rozuměl. Můžeme však popsat některé jeho znaky: Je to dar Boží, který se dává i přes všechna lidská selhání. Vyžaduje od člověka aktivní odpověď víry a obrácení. Není jen příslibem, ale již je přítomno mezi lidmi, ne však ve své plnosti – v té se zjeví až na konci časů. Jeho tajemství je zjevováno v první řadě pokorným a maličkým. Vláda tohoto království je dobře patrná tam, kde Ježíš překonává síly zla. Přichází nenápadně, v tichu a skrytosti – není totiž institucí světské moci, spíše silou Božího působení v člověku.¹⁴¹ Nicméně i jeho příchod je provázen viditelnými znameními, zázraky. Působení Božího království ve světě se přirovnává ke kvasu v těstě, nebo k semenu, které se stane velkým stromem. Od skromného začátku spěje k naplnění v budoucnosti. Ten, kdo do něho chce vstoupit, musí žít chudě, být připraven vzdát se všeho, co má. Musí se snažit o spravedlnost a plnit vůli Boží. To ale neznamená, že se člověku dává za jeho zásluhy – člověk jej dostává jako dar a milost.¹⁴²

Dalším klíčovým pojmem Ježíšova učení je spása.¹⁴³ Přináší ji lidem tím, že uzdravuje jejich nemoci a dává odpuštění hříchů. K obojímu ale vyžaduje víru. Člověk musí zaujmout aktivní postoj ke spáse, je třeba pokání. Tento náročný požadavek vede

---

¹³⁵ BUČKO, L. *Na cestě k oslobodeniu*, s. 40.

¹³⁶ Srov. J 4, 6 – 39.

¹³⁷ Srov. Lk 17, 11.

¹³⁸ Srov. Mk 7, 25 – 29.

¹³⁹ Srov. Mt 8, 5 – 13.

¹⁴⁰ Srov. EN 10.

¹⁴¹ Srov. BUČKO, L. *Na cestě k oslobodeniu*, s. 42 – 45.

¹⁴² Srov. LEON-DUFOUR, X. *Slovník biblické teologie*, s. 183 – 186.

¹⁴³ Srov. EN 10.

učedníky až k otázce „*Kdo potom může být spasen?*“.¹⁴⁴ V Ježíšově nabídce spásy je obsažen paradox: Zachrání se jen ten, kdo vše, včetně svého života, ztratí. Ale jen ten, kdo toto podstoupí, život získá. Tuto skutečnost dokázal Ježíš svou smrtí na kříži.¹⁴⁵ Spása je tak darem, ale zároveň je třeba snahy o její aktivní přijetí. Je skutečností, která přináší člověku do života radost ze vzájemného vztahu s Bohem.¹⁴⁶

Ježíš ve všech čtyřech evangeliích pověřuje učedníky, aby pokračovali v hlásání evangelia mezi všemi národy, přičemž Matouš a Marek kladou důraz na vyučování a hlásání, Lukáš na svědectví.¹⁴⁷ Universalita jeho poselství je nejvíce patrná v evangeliu Janově.¹⁴⁸

Prvotní církev a Skutky apoštolské

Na počátku prvotní církve stojí hlásání Ježíšovo a hlásání jeho následovníků. Dá se říci, že církev se „zrodila z hlásání evangelia a tento úkol též sama od Krista dostala.“¹⁴⁹ Život církve ve světle Ježíšova zmrtvýchvstání je pokračováním a rozvíjením jeho misie se všemi prvky, které k ní patří: hlásání evangelia, učení, uzdravování, oběť života. Křesťanská misie se rozvíjí nejprve v rámci židovství pod vedením Petra, Jakuba a Jana a mezi řecky mluvícími židy v čele se Štěpánem. Jáhen Filip hlásá mezi lidmi žijícími na okraji judaismu a později apoštola Petra vidíme, jak křtí setníka Kornélia a celý jeho dům – tedy pohany. Další zmínku o hlásání evangelia pohanům nalézáme v 11. kapitole Skutků apoštolských, kde se mluví o hlásání evangelia pohanům v Antiochii těmi učedníky, kteří z obav před represemi uprchli z Jeruzaléma.

Spolu s příchodem prvních pohanů do církve se objevila otázka, zda se po nich má požadovat zachovávání židovského zákona a přijetí obřizky. Ta byla vyřešena na prvním jeruzalémském sněmu: aby se člověk mohl stát křesťanem, postačuje křest.

Pro misionáře první církve je charakteristické, že usilovali o to, aby byli především svědky¹⁵⁰ zmrtvýchvstalému Kristu.¹⁵¹

---

¹⁴⁴ Mt 19, 25.

¹⁴⁵ Srov. LEON-DUFOUR, X. *Slovník biblické teologie*, s. 463 – 466.

¹⁴⁶ Srov. EN 9.

¹⁴⁷ Srov. VADAKUMPADAN, P. Ekleziologický základ misí. In *Nasledovanie Krista v misiach*, s. 57.

¹⁴⁸ Srov. BUČKO, L. *Na cestě k oslobodeniu*, s. 68 – 72.

¹⁴⁹ EN 15.

¹⁵⁰ Srov. Sk 22, 14 – 15: „*Bůh našich otců si tě vyvolil, abys poznal jeho vůli, spatřil jeho Spravedlivého a slyšel hlas z jeho úst. Budeš jeho svědkem (μάρτυς) před všemi lidmi a budeš mluvit o tom, co jsi viděl a slyšel.*“

¹⁵¹ Srov. BUČKO, L. *Na cestě k oslobodeniu*, s. 45.

Misie apoštola Pavla

Pavel někdy bývá označován titulem „Apoštol národů“. Byl jednak důležitým teologem prvotní církve, ale také praktickým misionářem, který podnikl mnoho cest, aby mohl hlásat evangelium. Jeho horlivost má základ v setkání s Kristem zmrtvýchvstalým, od kterého dostal pověření k hlásání.

Pavlova misijní činnost se soustředila na významná centra tehdejšího světa (Filipy, Soluň, Korint, Efez), kde zakládal křesťanské obce, s myšlenkou dalšího šíření evangelia. Zdá se, že z počátku pomýšlel na brzký příchod Páně, později však svůj názor změnil. Toto napjaté očekávání jistě bylo jednou z příčin jeho zápalu a činorodosti. V naléhavé touze po šíření evangelia se obklopoval jak stálými spolupracovníky (Barnabáš, Timotej), tak příležitostnými pomocníky. Jeho hlásání bylo provázeno také divy a znameními.

K základním bodům jeho teologie, která vychází především z reflexe misijní praxe a života křesťanských společenství, patří především téma *nového života v Kristu*, které je vlastně ekvivalentem pro evangelijní *Boží království*. Dále pak pohled na církev jako na nové společenství, tělo Kristovo, spojené vírou a slavením eucharistie, kde není rozdíl mezi Židy a pohany. Důraz klade na naději na vzkříšení, která dává jeho hlásání smysl. Ukazuje skutečnost, že Kristus prolomil bariéru zákona, která dělila Židy a pohany. Zákon sám však není bezcenný, protože připravoval Izraelity na příchod Vykupitele. Když jej ale nepřijali, nabízí se spása všem – pohanům. Nakonec ale bude Izrael spasen celý.¹⁵²

Již v podání Písma tak můžeme sledovat posun od hlásání Božího království k hlásání samotného Krista, který je jeho centrální postavou a ve kterém se toto království realizuje.¹⁵³

3.1.2. Trinitologický základ¹⁵⁴

Teologickým základem misijní povahy církve je *misijní příkaz* zmrtvýchvstalého Krista. Zároveň ale není možné zapomínat ani na trinitologický původ, který je vyjádřen například v koncilním dekretu *Ad gentes*: „*Putující církev je svou podstatou misionářská, protože odvozuje svůj původ z poslání Syna a z poslání*

---

¹⁵² Srov. BUČKO, L. *Na cestě k oslobodeniu*, s. 79 – 83.

¹⁵³ Srov. RATZINGER, J. *Eschatologie*, s. 20.

¹⁵⁴ Srov. WOLANIN, A. Trojičný základ misií. In *Nasledovanie Krista v misiach*, s. 25 – 34.

*Ducha svatého podle plánu Boha Otce.*¹⁵⁵ V duchu tohoto tvrzení by se dalo říci, že misionářská církev je obrazem či ikonou Nejsvětější Trojice. Tuto skutečnost zdůrazňuje i Jan Pavel II. v úvodu encykliky *Redemptoris missio*,¹⁵⁶ která řeší otázku úpadku misijního nadšení církve. Jeho příčinou může být neuposlechnutí Kristovy výzvy k hlásání, ale jako ještě hlubší důvod lze vidět odmítání Krista jako poslaného Božího syna, pomazaného Duchem.

Zjevení Krista jako Božího Syna a „božské poslání“ (Syna a Ducha Otcem)¹⁵⁷ jsou východiskem pro nauku o Trojici. Stejně tak jako toto zjevení a poslání, viděné na ekonomicko-spásné Trojici, je zdrojem pro uvažování o Trojici imanentní, je i základem pro chápání misijního poslání církve.

Nejsvětější Trojice může být chápána nejen jako výchozí bod vysvětlující založení a růst církve, ale také jako vzor jejího cíle. *„Posledním smyslem poslání je dát účast na společenství, které existuje mezi Otcem a Synem.*“¹⁵⁸ Toto společenství vytváří Duch svatý.

3.1.3. *Kristologický a soteriologický základ*¹⁵⁹

Život, smrt a zmrtvýchvstání Ježíše Krista jsou stěžejní pro spásu všech lidí. Misie a evangelizace bez hlásání těchto skutečností nejsou představitelné, neboť jejich *„základem, středem a zároveň i vrcholem (...) zůstane vždy jasné vyznání, že v Ježíši Kristu, Božím Synu, který se stal člověkem, zemřel a vstal z mrtvých, se poskytuje každému člověku možnost spásy“*.¹⁶⁰

Kristus svým vtělením a smrtí projevil solidaritu s lidstvem. Sám na sobě zakusil následky hříchu a svou smrtí a zmrtvýchvstáním jej přemohl. Našemu lidství tak otevřel novou perspektivu. Není jen poslem, či nezúčastněným zprostředkovatelem spásy, ale prvním z vykoupených lidí. Vykoupení přinesl úplnou poslušností Otcí a zřeknutím se sebe sama (κενώω). K této cestě zakončené zmrtvýchvstáním jsou pozváni všichni lidé.

---

¹⁵⁵ Srov. AG 2.

¹⁵⁶ Srov. RM 1.

¹⁵⁷ Srov. Gal 4, 4: *„Když se však naplnil stanovený čas, poslal (ἐξαπέστειλεν) Bůh svého Syna...“* a Gal 4, 6: *„Protože jste synové, poslal (ἐξαπέστειλεν) Bůh do našich srdcí Ducha svého Syna...“*

¹⁵⁸ Srov. RM 23.

¹⁵⁹ Srov. KAROTEMPREL, S. Kristologické a soteriologické základy misií. In *Nasledovanie Krista v misiach*, s. 35 – 45.

¹⁶⁰ EN 27.

3.1.4. Ekleziologický základ¹⁶¹

Jak jsme již zmínili v oddíle o trinitologických základech, církev je svou povahou misionářská. Vzniká z hlásání radostné zvěsti, když ti, kteří ji přijali, se spojují ve společenství. Zároveň se také stávají jejími obránci a hlasateli.¹⁶² Církev vysílá misionáře, kteří dostávají mandát, jenž učedníci obdrželi od Krista. Oni pak zvěstují evangelium a také zakládají nové církve.¹⁶³ Hlásání evangelia tak není činností individualistickou, kterou je možno konat podle vůle jednotlivých hlasatelů, ale je ve své podstatě církevní.¹⁶⁴

Jádrem radostné zvěsti je pak ohlašování příchodu Božího království, jehož středem a zosobněním je postava Ježíše Krista.¹⁶⁵ Církev je s tímto Božím královstvím neodmyslitelně spjata. Je jeho „semeno, znak a nástroj“,¹⁶⁶ konkrétní projev Božího plánu se světem.¹⁶⁷ Je ale také lidem putujícím se všemi svými slabostmi a teprve hledá svůj budoucí cíl.¹⁶⁸

Ten, kdo evangeliu uvěří, přijímá křest a stává se členem společenství. S ním pak slaví ostatní svátosti a roste ve víře, což má jednak evangelizační charakter pro něj samotného, ale jistě také působí jako svědectví pro ty, kdo členy církve nejsou.¹⁶⁹

3.1.5. Pneumatologický základ¹⁷⁰

Působení Ducha Svatého je možné vidět již ve Starém Zákoně: pracoval při založení světa, vedl Izraelský národ, sestupoval na jeho vůdce. Inspiroval také proroky a vedl starozákonní „misionáře“ jako například Jonáše.

V mnoha textech Nového zákona je vidět, jak Duch Svatý provázel Ježíšovo pozemské působení: skrze něho počala Panna Maria, vedl jej na poušť, byl u křtu v Jordánu, provázel jeho mocná znamení. Po nanebevstoupení je dán učedníkům, aby byl s nimi až do konce věků. Právě toto jeho sestoupení na učedníky v den letnic je

---

¹⁶¹ Srov. VADAKUMPADAN, P. Ekleziologický základ misií. In *Nasledovanie Krista v misiach*, s. 54 – 63.

¹⁶² Srov. EN 13.

¹⁶³ Srov. AG 6.

¹⁶⁴ Srov. EN 60.

¹⁶⁵ Srov. RM 18.

¹⁶⁶ Srov. VADAKUMPADAN, P. Ekleziologický základ misií. In *Nasledovanie Krista v misiach*, s. 56.

¹⁶⁷ Srov. RM 20.

¹⁶⁸ Srov. LG 9.

¹⁶⁹ Srov. ČERNÝ, P. *Kristovo dílo spásy jako základ a imperativ misií*. 101.

¹⁷⁰ Srov. FEDERICI, T. Pneumatologický základ misií. In *Nasledovanie Krista v misiach*, s. 46 – 53.

faktickým počátkem církve. On tvoří z učedníků misionáře, motivuje je k hlásání, ukazuje jim cestu – bez něho by byla evangelizace nemožná.¹⁷¹

Duch Svatý působí také v srdcích nekřesťanů, když je vede k hledání cíle jejich pozemského putování. Vidíme, že „člověk, neustále pobádaný Duchem Božím, nemůže nikdy zůstat úplně lhostejný vůči náboženskému problému; (...) bude mít vřdycky přinejmenším nejasnou touhu poznat smysl svého života, své činnosti a své smrti.“¹⁷² Jeho působení není jen na rovině individuální – může být viděno v celých národech, kulturách i náboženstvích.¹⁷³

3.2. Evangelizace jako proces

Pokus o odpověď na otázku, co to znamená evangelizovat, se vystavuje nebezpečí, že význam tohoto pojmu ochudí, nebo zkreslí. Tak se tomu také někdy stává, když dochází ke ztotožnění evangelizace s některou z jejích složek, jako například katecheze, udělování svátostí atd.¹⁷⁴ Pavel VI. v Evangelii nuntiandi proto volí jako výchozí bod velice širokou definici a říká, že církev evangelizuje, když: „působením pouhé božské síly poselství, které hlásá, přeměňuje osobní i kolektivní vědomí lidí, činnost, které se věnují, i jejich vlastní život a prostředí.“¹⁷⁵ Dále tvrdí, že v evangelizaci jde o přetváření měřítek, hodnot a způsobu myšlení všech lidí k podobnosti s evangeliem.¹⁷⁶ Přichází s ideou evangelizace kultur, které se mají evangeliem prodchnout a obrodit¹⁷⁷, přičemž je nutné mít na zřeteli, že se nejedná o nějakou abstraktní skutečnost, nýbrž obrodu prostřednictvím konkrétních lidí změněných křtem.¹⁷⁸ V následujících odstavcích ukážeme, jak by tato proměna evangelizací měla probíhat.

3.2.1. První evangelizace

Základním a prvním způsobem jak hlásat evangelium je, podle Evangelii nuntiandi, svědectví života křesťanů, které vyvolá v srdcích nevěřících otázky. Ptají se po důvodech způsobu jejich života, na zdroj jejich naděje. Tento „provokativní styl

---

¹⁷¹ Srov. EN 75.

¹⁷² GS 41.

¹⁷³ Srov. RM 28.

¹⁷⁴ Srov. EN 17.

¹⁷⁵ EN 18.

¹⁷⁶ Srov. EN 19.

¹⁷⁷ Srov. EN 20.

¹⁷⁸ Srov. EN 18.

života“ je již sám o sobě evangelizací.¹⁷⁹ Není však úplnou evangelizací. To, co křesťané hlásají svým životem, musí být později provázeno zvěstováním jména, života, zaslíbení a tajemství Ježíše Krista. Výslovné zvěstování je tak důležité, že se mnohdy chápe jako evangelizace sama, jedná se ale jen o jednu z jejích složek.¹⁸⁰

Tyto dva body – svědectví života a zvěstování Krista – se označují termínem první evangelizace. V dnešní době nabývají veliké důležitosti, protože mají člověka připravit na konverzi, čili svobodné přijetí Krista.¹⁸¹ Období před výslovným hlásáním se také někdy označuje termínem *počáteční evangelizace*, nebo *příprava na Evangelium*, můžeme se také setkat s označením *preevangelizace*, který ale není vhodný, protože vytváří dojem, že popisuje činnost, která nepatří do procesu evangelizace.¹⁸² Evangelii nuntiandi ukazuje některé prostředky, které se mohou při první evangelizaci uplatnit: „Kázání, (...) umění, vědecká příprava, filozofický výzkum a oprávněné působení na city lidského srdce.“¹⁸³

3.2.2. Přijetí evangelia a vstup do společenství věřících

V procesu hlásání radostné zvěsti je důležité, aby ti, kterým se hlásá, správně chápali, přijímali a nechávali se proměňovat evangeliem. Tato skutečnost se viditelnou formou projeví vyjádřením přijetí víry a vstupem do společenství věřících a přijímáním svátostí a milostí, které je provázejí.¹⁸⁴

Michal Kaplánek používá pro niterné proměňování evangeliem a změnu smýšlení označení *vnitřní konverze* a pro viditelný vstup do společenství a přijetí křtu označení *vnější konverze*.¹⁸⁵ V dějinách můžeme pozorovat různé formy vztahu těchto dvou jejích tváří. Zatímco v dobách prvních křesťanů byla konverze vnější prakticky nemyslitelná bez změny smýšlení, pak po konci 4. století, kdy již křesťanství bylo významnou společenskou veličinou a často bylo vnucováno i silou, existovalo mnoho pokřtěných, kteří osobní obrácení neprožili.¹⁸⁶

Otázka nutnosti spojitosti osobního obrácení pro život v křesťanském společenství, v církvi, se znova objevuje ve 20. století s příchodem pluralistické kultury.

---

¹⁷⁹ Srov. EN 21.

¹⁸⁰ Srov. EN 22.

¹⁸¹ Srov. ALBERICH, E.; DŘÍMAL, L. *Katechetika*, s. 47.

¹⁸² Srov. GEAVERT, J. *Evangelizzazione*. In *Dizionario di pastorale giovanile*, s. 2.

¹⁸³ EN 51.

¹⁸⁴ Srov. EN 23.

¹⁸⁵ Srov. KAPLÁNEK, M. Rozhodnutí mladého člověka nechat se pokřtít v katolické církvi. In *Konverze a konvertité*, s. 82.

¹⁸⁶ Srov. Tamtéž, s. 87.

Jedním z pokoncilních teologů, kteří přicházejí s myšlenkou nutnosti vnitřního obrácení každého křesťana, je Karl Rahner. Konverze v jeho pojetí je rozhodnutím pro absolutní celoživotní angažovanost pro Boha, které člověk učiní v konkrétním časovém bodě a jako odpověď na Boží volání.¹⁸⁷

Do církve se vrací dlouho opomíjený institut katechumenátu. Ten byl již ve starověké církvi obdobím, které prožíval zájemce o vstup do církve (tedy ten, kdo prodělal vnitřní konverzi), do doby křtu (přijetí viditelného znamení). Obdobím katechumenátu začínal čas katecheze, tedy výchovy ve víře, která doprovází křesťana celý život.¹⁸⁸

Všeobecné direktorium pro katechizaci upozorňuje na skutečnost, že mnozí lidé, kteří přicházejí ke katechezi – tedy již jako křesťané – ještě neprožili opravdovou konverzi. Proto je třeba, aby se jim v (oblastech nové evangelizace) nejprve poskytla *kérygmatická katecheze*, která může být následována opravdovým obrácením.¹⁸⁹ Toto obnovení vazby mezi kérygmatem a obrácením, změnou života si klade za cíl také neokatechumenátní hnutí.¹⁹⁰

3.2.3. *Pozvání ke konverzi – nový prvek*

Pavel VI. v Evangelii nuntiandi hned po té, co mluví o zvěstování Krista slovem, odpovídajícím na otázky vzbuzené svědectvím, přechází k tématu konverze, či přesněji přijetí hlášeného slova a vyjádření této skutečnosti vstupem do společenství věřících. Podíváme-li se ale do Všeobecného direktoria pro katechizaci z roku 1997, můžeme v popisu procesu evangelizace najít nový prvek: *pozvání ke konverzi*, který je zařazen mezi zvěstování evangelia a katechumenát (předpokládající konverzi).¹⁹¹ Dokument se odvolává na 13. článek dekretu Ad gentes, který mluví o zvěstování Krista a působení Ducha Svatého, jenž otevře srdce nevěřících, aby se obrátili.¹⁹²

Tento nový aspekt se objevuje také v dokumentu *Pozvat současnou společnost k životu z víry*. Zdůrazňuje se skutečnost, že zatímco dříve stačilo víru předávat tradicí, podporovat a udržovat, dnes je třeba ji výslovně nabízet. Mluví se o přechodu od *pastorace přijetí k pastoraci nabízení*. Mnohými křesťany může být ztráta

---

¹⁸⁷ Srov. KAPLÁNEK, M. Rozhodnutí mladého člověka nechat se pokřtít v katolické církvi. In *Konverze a konvertité*, s. 89.

¹⁸⁸ Srov. DŘÍMAL, L. *Cesty k velikonočnímu tajemství*, s. 10.

¹⁸⁹ Srov. VDK 62.

¹⁹⁰ Srov. Neokatechumenát In *Internetová encyklopedie humanitních oborů iEncyklopedie.cz*.

¹⁹¹ Srov. VDK 47.

¹⁹² Srov. AG 13.

celospolečenské církve prožívána jako zkouška. Ta ovšem vede k zaměření se na jádro víry, hledání podstaty křesťanství. Z toho pak vyvěrá nové misijní nadšení.¹⁹³

Tento nový prvek lze chápat jako zdůraznění faktu, že církev nejen odpovídá na aktuální lidská očekávání, touhy a problémy, nereaguje jen na poptávku lidí po „duchovnu“, ale také že plní *poslání* ukazovat lidem cestu vedoucí k setkání s osobou Krista. Poslání, které musí stále aktualizovat v duchu evangelijní výzvy k obrácení.¹⁹⁴ V této souvislosti ještě uvedme myšlenku Aleše Opatrného, který připomíná, že evangelium je sice odpovědí na závažné otázky a potřeby, které člověk má, ale ne na všechny; s některými je dokonce v rozporu. Pochopení této skutečnosti může člověku objasnit, proč evangelium není vyhledáváno a přijímáno všemi. Pomůže také přijmout evangelizaci spíše jako poslání, než jako nabídku uspokojení náboženských (i nenáboženských) potřeb lidí.¹⁹⁵

Důvody k nutnosti zdůraznění výzvy k obrácení osvětluje také Redemptoris missio, když říká, že někteří diskutují, nebo raději mlčí o nutnosti výzvy k obrácení, neboť mají obavy z proselytismu a „říkají, že by stačilo pomoci lidem být více lidmi, anebo být věrnější vlastnímu náboženství“ a zapomínají na to, že každý člověk má právo slyšet o evangeliu.¹⁹⁶

3.2.4. Zapojení do hlásání

Opravdovost a pravdivost evangelizace se osvědčují v tom, že člověk, který radostnou zvěst přijal, stává se jejím hlasatelem. Není možné, aby se někdo stal křesťanem a nebyl při tom hlasatelem.¹⁹⁷

Joachim Wanke vidí v tomto bodě zakončení popisu procesu „*stávání se a bytí křesťanem*“. Je to děj, který by se dal popsat jako kruh předávání a růstu víry. Křesťan musí hlásat. Jednak proto, že mu to bylo uloženo, ale také proto, že si nechce nechat radostnou zprávu pro sebe.¹⁹⁸

Dalším podstatným důvodem, pro který vybízí všechny křesťany k zapojení do hlásání Jan Pavel II., je fakt, že samo hlásání posiluje víru hlásajícího. Evangelizace

---

¹⁹³ Srov. FRANCOUZSKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. *Pozvat současnou společnost k životu z víry*, s. 32 – 35.

¹⁹⁴ Srov. Tamtéž, s. 59 – 62.

¹⁹⁵ Srov. OPATRŇÝ, A. Pastorce společenství. In *Fórum pastorálních teologů II*, s. 120 – 121.

¹⁹⁶ Srov. RM 46.

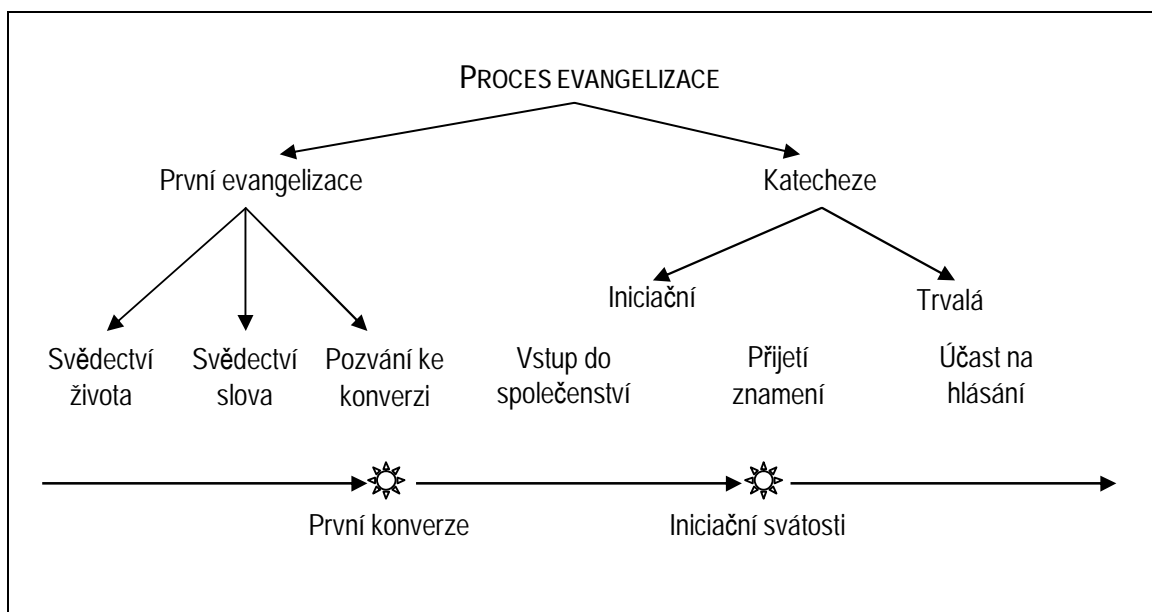
¹⁹⁷ Srov. EN 24.

¹⁹⁸ Srov. WANKE, J. *Obtíže a šance církve v dnešním světě*, s. 82.

mířená vně společenství přináší také evangelizaci společenství samotného. Jinými slovy „víra zesílí předáváním.“¹⁹⁹

3.2.5. Schematické znázornění

Pro přehlednost předkládáme drobně upravené schematické znázornění procesu evangelizace, jak jej uvádí Ludvík Dřímál.²⁰⁰

3.3. Co se hlásá?

Poměrně podrobný a systematický výčet důležitých prvků patřících do obsahu radostné zvěsti nacházíme ve Všeobecném katechetickém direktoriu (1971).²⁰¹ Pavel VI. v Evangelii nuntiandi (1975) pak předkládá souhrn obsahů evangelizace, které pokládá za podstatné, neboť jsou neměnné a tvoří její jádro.²⁰² Podle našeho názoru se jedná o celky, do kterých je možné rozčlenit i zmiňované prvky popsané ve Všeobecném katechetickém direktoriu.

Na prvním místě jde o svědectví o Bohu a Jeho Synu, ve kterém se světu dává spása. Dále o hlásání nadpřirozeného světa, nesmrtelnosti člověka a naděje ve splnění Božích příslibů.²⁰³ Tato oblast témat by se dala shrnout pod nadpis „Čemu věřit.“ Šíření radostné zvěsti neponechává stranou otázky po správném uspořádání

¹⁹⁹ Srov. RM 2.

²⁰⁰ Srov. DŘÍMAL, L. *Cesty k velikonočnímu tajemství*, s. 10.

²⁰¹ Srov. VKD 47 – 69.

²⁰² Srov. EN 25.

²⁰³ Srov. EN 26 – 28.

mezilidských vztahů, míru, rodině, povznesení člověka – zkrátka o tom, jak správně jednat.²⁰⁴ Obě zmíněné oblasti pojednává také Katechismus katolické církve.²⁰⁵ Nepovažujeme za účelné na tomto místě reprodukovat jeho obsah, a proto jen stručně nastíníme důležité prvky, o kterých psal Pavel VI. Podle něho je součástí evangelizace také vysvětlování tajemství zla, lidské slabosti a hříchu.²⁰⁶

Mimo výše uvedených obsahů hlásání spíše dogmatického charakteru (čemu věřit, jak žít), se můžeme na evangelizaci podívat jako na přinášení možnosti realizovat a reflektovat přirozenou lidskou touhu po posvátné zkušenosti – tedy nabídku křesťanské spirituality.

Krom reflexe hlásání evangelia jednotlivcům se můžeme také zamýšlet nad otázkou, jakým způsobem se hlásání evangelia vztahuje ke kultuře dané společnosti, jak přetváří stupnice hodnot, způsoby myšlení, vzorce chování, aby je uvedlo v soulad s Božím plánem.²⁰⁷ Proto považujeme za užitečné se na tomto místě zmínit o fenoménu *inkulturace*.

3.3.1. Čemu věřit – Boží tajemství a spása v Kristu

Církev se ve svém působení na světě snaží jít ve stopách svého zakladatele a Pána, a proto základní věcí, kterou hlásá, je Boží království v teologickém (a tedy náboženském) slova smyslu.²⁰⁸ Vychází z vyznávání jednoho Boha ve třech osobách, zjeveného v Kristu, který je pramenem radosti, jež vede k proměně člověka a potřeby sdílení. Vykládá dějiny světa stvořeného Bohem, do kterých vstoupil v lidské podobě a které směřují k jeho oslavení. Sama sebe církev chápe jako Boží lid, který jako viditelné znamení Jeho přítomnosti slaví svátosti, první mezi nimi pak eucharistii.²⁰⁹

3.3.2. Jak jednat – proměna člověka, společnosti a světa

Evangelizace musí také brát na zřetel konkrétní životní podmínky člověka a snažit se o rozvoj, mír, spravedlnost a vysvobození.²¹⁰ Proto se evangelizující církev vyjadřuje k otázkám jak individuální tak sociální etiky.²¹¹

---

²⁰⁴ Srov. EN 29 – 39.

²⁰⁵ Srov. KKC 11.

²⁰⁶ Srov. EN 28.

²⁰⁷ Srov. EN 19 – 20.

²⁰⁸ Srov. EN 32.

²⁰⁹ Srov. VKD 47 – 60, 65 – 69.

²¹⁰ Srov. EN 29.

²¹¹ Srov. VKD 63.

Evangelium není možné ztotožnit s etickým zákonem v úzkém slova smyslu, není to podrobný návod k tomu, co dělat a co ne. Víra je však vodítkem ve věcech etiky, má praktické důsledky pro život křesťanů, a tak se ukazuje Boží přítomnost mezi nimi.²¹²

Církev vybízí svědomí křesťanů, aby se podřídl jejímu vedení ve věcech mravního zákona. Zároveň vyzývá k prezentaci pravidel, která jsou společná pro všechny lidi.²¹³ Pro mnoho hlasatelů evangelia je toto ale oblastí, ve které se necítí dobře, nejsou si jisti. A pro mnoho jiných je zase hlásání morálky tím nejdůležitějším, ne-li jediným prvkem celé evangelizace. Tento stav může být způsoben z části tím, že církev sama není v mnoha etických otázkách jednotná, z části tím, že současná společnost je mnohdy zásadám církve velmi vzdálená. Nabízí se proto otázka, zda má vůbec smysl spojovat hlásání víry s konkrétní etickou naukou. Odpověď můžeme nalézt v definici víry v Ježíše Krista: není to jen vědomý souhlas s určitými pravdami, nebo poznání Boha, ale akt důvěry, která proměňuje v síle Ducha Svatého dosavadní život a vydává svědectví.

Příkladem toho může být sociální nauka církve, která je praktickou realizací evangelizace, která „*nespočívá ve zbožné rétorice, nýbrž ve vtělování hodnot evangelia do způsobu myšlení lidí a jejich životního stylu.*“²¹⁴

V této souvislosti je také třeba podotknout, že právě postoj církve, obzvlášť k otázkám týkajícím se sexuální morálky, bývá často a s oblibou mediálně prezentován a někdy se považuje za celý obsah křesťanského učení. Je to tak proto, že jde často proti názoru většinové společnosti, ale také proto, že učení formulované v termínech příkazů a zákazů je snadno pochopitelné pro všechny.²¹⁵

3.3.3. Otázka zla

Hlásání evangelia je hlásání Boha a jeho dobroty, ruku v ruce s tím je také nutné odhalovat a hlásat tajemství zla.²¹⁶ Dějiny spásy jsou plné Božích zásahů, které člověka vedou v boji proti silám zla a osvobozují jej. Vrcholem pak je Kristův čin vítězství nad smrtí.²¹⁷

---

²¹² Srov. FRANCOUZSKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. *Pozvat současnou společnost k životu z víry*, s. 51 – 52.

²¹³ Srov. VKD 63.

²¹⁴ *Sociální encykliky*, s. 9.

²¹⁵ Srov. SEEWALD, P. *Joseph kardinál Ratzinger*, s. 120.

²¹⁶ Srov. EN 28.

²¹⁷ Srov. VKD 62.

Otázka existence zla jak ve světě okolo nás, tak v každém z lidí, je snad největší zkouškou víry v Boha. Zkouškou, která může mnoho lidí vést k tomu, co Tomáš Halík nazývá „*zarmoucený ateismus*“, tedy k neschopnosti věřit v dobrého Boha uprostřed světa plného násilí, zloby a smrti.²¹⁸

Při hledání odpovědí na tuto otázku je třeba mít na vědomí, že Bůh sám vstoupil v Ježíši Kristu do dějin a přijal na sebe tíhu zla. Ani křesťané jím nejsou nedotčeni a musejí mu čelit. A nejen čelit, ale také svědčit o tom, že Kristus vydal sám sebe zlu do rukou a přemohl jej. Touto „*velikonoční optikou*“ je třeba se dívat na každou skutečnost zla.²¹⁹ Joachim Wanke pro popsání tohoto tajemství používá příměr s matematickou rovnicí, která pomocí znaménka před závorkou mění hodnotu všeho, co je v ní. Tak i křesťan může ke skutečnosti zla, hříchu a utrpení přistupovat s nadějí, která mu dává naprosto nový rozměr.²²⁰

V mlčení o hříchu, tedy lidském odvracení se od Boha ke zlu, a o neschopnosti sebespasení vidí Sebastian Karotemprel základní slabinu dnešních misijních a evangelizačních koncepcí.²²¹

3.3.4. *Spiritualita*

Michael Martinek upozorňuje, že běžná pastorační praxe církve se mnohdy soustřeďuje na dogmatický a morální obsah křesťanské víry a opomíjí stránku spirituální. Přitom je ale důležité představovat a nabízet křesťanské odpovědi těm lidem, kteří hledají duchovní rozměr života (spiritualitu).²²²

O spiritualitě v tomto kontextu mluví jako o jednom z prvků náboženství, „*které je celým systémem názorů, mravních norem, rituálů, zvyků a kulturních projevů. (...) Spiritualitou chápeme jen malý výsek tohoto komplexu: momenty, ve kterých člověk subjektivně zakouší, nebo reflektuje posvátno.*“²²³

Ze spirituality v širším slova smyslu, tedy té, ke které jsou disponováni a kterou svým způsobem prožívají všichni lidé, se vyčleňuje spiritualita křesťanská, jež je spojena se specifickým pojetím Boha a především s osobou Ducha Svatého, který

---

²¹⁸ Srov. HALÍK, T. *Oslovit Zachea*, s241.

²¹⁹ Srov. FRANCOUZSKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. *Pozvat současnou společnost k životu z víry*, s. 46 – 50.

²²⁰ Srov. WANKE, J. *Obtíže a šance církve v dnešním světě*, s. 49.

²²¹ Srov. KAROTEMPREL, S. Kristologické a soteriologické základy misií. In *Nasledovanie Krista v misiach*, s. 38.

²²² Srov. MARTINEK, M. *Ztracená generace?*, s. 187.

²²³ Tamtéž, s. 48.

v člověku působí.²²⁴ Jedná se o *spiritualitu tvrdou*, to znamená, že člověku nabízí duchovní zážitky, ale také jej vede k nesnadnému úkolu pracovat se skutečností zla ve světě, ostatních lidech, ale i v sobě. Katolická církev chápe svou spiritualitu jako systém, který jako jediný obsahuje plnost života s Bohem, i když připouští, že i ve spiritualitách jiných náboženství mohou být stopy Pravdy.

Podle Michaela Martinka jsou dnešní lidé otevřeni v hledání spirituality, kterou vnímají především citově. Pro církev je to výzvou, aby kladla větší důraz na emocionální stránku víry a vyvažovala tak její dosavadní spíše racionalistické pojetí. Otevřenou otázkou pak zůstává, jak se stavět k těm lidem, kteří chtějí využít jen některé prvky křesťanské spirituality, ale odmítají ji přijmout jako celek, o její vázanosti na církev nemluvě.²²⁵

3.3.5. *Proměna kultury evangeliem – inkulturace*

Dosavadní výklad byl zaměřen na evangelizaci vztaženou na jednotlivce, nyní však soustředíme pozornost na otázku vnášení hodnot evangelia do kultury jako celku. Pro tuto činnost používáme pojem *evangelizace kultur* nebo také *inkulturace*. Již na úvod chceme podotknout, že ačkoliv budeme dále mluvit o evangelizaci kultury, je třeba mít na paměti, že výchozím bodem je vždy vztah k jednotlivci, resp. vztah jednotlivců s Bohem a mezi sebou.²²⁶ Vždyť kultura je abstraktní pojem vyjadřujícím „soubor projevů, významů a hodnot sdílených skupinou lidí žijících v určitém teritoriu“²²⁷, a tím pádem mluvení o její evangelizaci má poněkud odlišný význam od toho, co jsme popsali výše.

V průběhu novověku začali sociální a kulturní vědy pracovat s východiskem, že není možné klasifikovat kultury jako lepší a horší – mluví pouze o jiných kulturách. II. vatikánský koncil se přihlásil k tomuto principu plurality kultur,²²⁸ čímž se vzdal prioritního spojení s kulturou západní.²²⁹ Nicméně platí, že i když evangelium samo o sobě není spojeno se žádnou kulturou, nelze jej prožívat jinak než v kultuře, která je lidem vlastní. Tu pak proniká a proměňuje, aniž by se jí přitom podřídilo.²³⁰

---

²²⁴ Srov. MARTINEK, M. *Ztracená generace?*, s. 50.

²²⁵ Srov. MARTINEK, M. *Ztracená generace?*, s. 113 – 124.

²²⁶ Srov. EN 20.

²²⁷ MARTINEK, M. *Ztracená generace?*, s. 92.

²²⁸ Srov. GS 53.

²²⁹ Srov. MARTINEK, M. *Ztracená generace?*, s. 94.

²³⁰ Srov. EN 20.

Princip inkulturace ale není, jak by se mohlo zdát, pro církvev ničím novým. Jeho prvopočátky můžeme vidět již v době starozákonní, kdy došlo k přeložení (a tedy výkladu) textů Písma do řečtiny, ale také v době vzniku textů Nového zákona psaných pro lidi kultury helénistické a římské. Jako příklady zdařilé inkulturace z pozdější doby bývají uváděny plody misie sv. Cyrila a Metoděje u slovanských národů, či Mattea Ricci v Číně. Bohužel bychom také mohli jmenovat celou řadu příkladů, kdy tento princip používán nebyl a mnoho prvků původních kultur, které nebyly v rozporu s evangeliem, bylo potlačeno na úkor zvyklostí (většinou západních) misionářů.²³¹

Se samotným pojmem inkulturace pracují církevní dokumenty od doby poměrně nedávné – sedmdesátých let dvacátého století.²³² Například *Redemptoris missio* praví, že „*inkulturace znamená vnitřní přetvoření autentických kulturních hodnot jejich zapojením do křesťanství a zakořenění křesťanství do různých kultur.*“²³³ Nicméně apely na dodržování jeho zásad můžeme najít již v textech starších; například v pokynu pro misionáře z roku 1659, kde se upozorňuje, že by bylo absurdní přinášet Francii, Španělsko či Itálii nebo jinou část Evropy do kultury Číny. To, co se má přinášet, je víra.²³⁴ Jan Pavel II. v roce 1982 založil papežskou radu pro kulturu, která má za úkol reflexi vztahů mezi současnými kulturami a evangeliem.²³⁵

Jako teologický základ a obraz tohoto principu můžeme vidět trojitý proces Kristova působení na zemi: Jeho vtělení, tajemství kenosis a slávy vzkříšení. Tomuto vzoru „Boží inkulturace“ odpovídají tři etapy setkávání evangelia s novou, evangeliem nedotčenou, kulturou: První, kdy se ti, kteří přicházejí s radostnou zvěstí, sžívají s novou kulturou, snaží se ji poznat a pochopit a vyjádřit radostnou zvěst jejím jazykem. Ve druhé fázi se místní církve stává faktorem, který dává kultuře novou orientaci a animuje ji. Třetí etapa je charakterizována existujícím křesťanským společenstvím s původní kulturou, které je obohaceno pro celou církev.²³⁶

Důležitým znakem principu inkulturace je jeho obousměrnost. Zatímco termín evangelizace kultur zdůrazňuje aspekt přinášení evangelia do určité kultury (*inkulturace ad extra*), při inkulturaci je nutné vzít na vědomí, že i daná kultura obohatí

---

²³¹ Srov. MARTINEK, M. *Ztracená generace?*, s. 98 – 101.

²³² Srov. Tamtéž, s. 103.

²³³ Srov. RM 52.

²³⁴ Srov. ARINZE, F. *The Urgency of Proclamation in a World of Religious and Cultural Plurality. In Mission & evangelization*, s. 49.

²³⁵ MARTINEK, M. *Ztracená generace?*, s. 104.

²³⁶ Srov. CROLLIUS, A., R. *Inkulturácia. In. Nasledovanie Krista v misiach*, s. 84 – 89.

svými hodnotami a tradicemi samu církev (*inkulturace ad intra*).²³⁷ Toto obousměrné obohacování s sebou přináší také „riziko“, že církev sama bude muset díky novým prvkům změnit svou podobu.²³⁸

Na tomto místě je dobré upozornit, že princip inkulturace je nutné respektovat nejen při evangelizaci kultur, kde se doposud radostná zvěst nehlásala, ale také při snaze o novou evangelizaci ať už Evropy či obecně kultury Západu, nebo jejich dílčích subkultur (například kultura mládeže).²³⁹

Michael Martinek tvrdí, že s využitím tohoto principu (a jedině s ním) lze „dosáhnout opětovného sjednocení evangelia a kultury“ v oblastech, které potřebují novou evangelizaci.²⁴⁰ Tomáš Halík je v této otázce skeptičtější a říká že: „*křesťanská a sekulární složka evropské kultury zřejmě nikdy nemohou úplně splynout, vždy mezi nimi bude určité napětí. (...) Modernita zřejmě nikdy nemůže být plně christianizována (a ani pod líbivým heslem ‚nové evangelizace Evropy‘ bychom se neměli pokoušet realizovat toto utopii).*“ Důvodem k tomu je skutečnost, že evropská kultura je prostoupena programově protikřesťanskými prvky.²⁴¹

3.4. Jakým způsobem se hlásá?

Pavel VI. v Evangelii nuntiandi vyjmenovává následující metody evangelizace.²⁴² Svědectví života, jenž je prvním z evangelizačních prostředků. Slovní zvěstování evangelia, které nepozbývá svou důležitost, i když moderní člověk přesycený informacemi bývá často vůči slovům imunní. Katecheze a další formy vyučování ve víře. Zmiňuje také důležitost sdělovacích prostředků, které otvírají přístup k velkému množství lidí, a v souvislosti s tím připomíná důležitost osobního evangelizačního vztahu. Evangelizační funkci mají také svátosti a praktikování lidové zbožnosti.

3.4.1. Svědectví života, služba

Evangelii nuntiandi používá pro podtržení důležitosti svědectví života v procesu evangelizace velice výstižnou formulaci: „*Dnešní člověk raději naslouchá*

---

²³⁷ Srov. CROLLIUS, A., R. Inkulturácia. In. *Nasledovanie Krista v misiach*, s. 82.

²³⁸ Srov. MARTINEK, M. *Ztracená generace?* s. 110.

²³⁹ Srov. Tamtéž, s. 92, 105.

²⁴⁰ Srov. Tamtéž, s. 105.

²⁴¹ Srov. HALÍK, T. *Hlásání a svědectví Ježíši Kristu v prostředí postmoderní, sekularizované Evropy*.

²⁴² Srov. EN 41 – 48.

svědkům, kteří něco dokazují činy, než učitelům, kteří to vykládají slovy, a učitelům naslouchá jen tehdy, jsou-li zároveň i svědky.“ Dále pak podtrhuje význam věrnosti Kristu, chudoby, zdrženlivosti a postoje svobody vůči světu.²⁴³

Redemptoris missio dodává, že toto svědectví musí být viditelné nejen na rovině individuální, ale také v rodinách a celém společenství křesťanů. Má se realizovat především ve vnímavosti vůči lidem, lásce k chudým, trpícím a lidem na okraji, zříkání se majetku v jejich prospěch a v pokoře. To jsou skutečnosti, které nejvíce kontrastují s duchem dnešní doby.²⁴⁴ Kardinál Ratzinger také mluví o potřebě nonkonformismu a významu křesťanského svědectví, když zdůrazňuje: „Místo následování ducha moderní doby je nutné mu s novou evangelijní vážností naopak odporovat. Ztratili jsme smysl pro to, že křesťané nemohou žít jako všichni ostatní. (...) Křesťan si dnes více než kdy jindy musí ujasnit, že je příslušníkem menšiny a že má kontrastovat s tím, co ‚duch světa‘ (...) považuje za dobré, samozřejmé a logické.“²⁴⁵

Zvláštním způsobem svědectví Kristu a jeho evangeliu je také zasvěcený život, jak je prožíván v katolické církvi. Je totiž snahou již na tomto světě specifickým způsobem předjímat skutečnost Božího království, která se naplní až v budoucnosti, a tak být znamením Krista mezi lidmi.²⁴⁶ Toto znamení se realizuje prožíváním evangelijních rad chudoby, čistoty a poslušnosti a ukazuje na „nadřazenost Božího království nade všechny pozemské hodnoty a jeho nejvyšší požadavky.“²⁴⁷

3.4.2. Hlásání slovem, katecheze

Kázání, homilie a veškeré hlásání slovem je podle Evangelii nuntiandi nezbytnou součástí evangelizace, neboť víra předpokládá slyšení.²⁴⁸ Dále bývá připomínána nutnost otevřenosti a odvahy v hlásání.²⁴⁹ Jako služba slova je také označována katecheze, proto se u ní na tomto místě zastavíme.

V mnoha církevních dokumentech v době po II. vatikánském koncilu se často setkáváme s dvojicí slov „evangelizace a katecheze“ a to mnohdy na místech, kde se

---

²⁴³ Srov. EN 41.

²⁴⁴ Srov. RM 42 – 43.

²⁴⁵ RATZINGER, J. *O víře dnes*, s. 93 – 94.

²⁴⁶ Srov. VC 25 – 26.

²⁴⁷ LG 44.

²⁴⁸ Srov. EN 42 – 43.

²⁴⁹ Srov. RM 45.

dříve vystačilo pouze s použitím termínu katecheze. Také tento pojem prochází v době po II. vatikánském koncilu stálou reflexí, hledáním a zpřesňováním svého obsahu.²⁵⁰

Ludvík Dřímál člení historický vývoj katecheze do tří období. První z nich trvá od tridentského do II. vatikánského koncilu a je charakterizováno šířením tištěných katechizmů, které obsahovaly nauku náboženských pravd, morálky a svátostí. Druhá fáze se kryje s koncem období prvního a trvá zhruba sto let a je ovlivněna rozvojem biblického výzkumu, zájem o patristiku a také rozvojem pedagogiky a psychologie.²⁵¹

Třetí fáze pojetí katecheze následuje po II. vatikánském koncilu a je charakteristická zpočátku překotným vývojem, později systematickou reflexí a množstvím oficiálních církevních dokumentů, které se k ní vyjadřují. Snaha o upřesnění identity katecheze není snadná, neboť ta má mnoho forem a bývá popisována rozmanitými pojmy. V *Catechesi tradendae*²⁵² a Všeobecném direktoriu pro katechizaci²⁵³ se setkáváme s popisem jako součásti procesu evangelizace, která následuje po první evangelizaci a provází věřícího celým jeho dalším životem.²⁵⁴ Je výukou a formací, kterými křesťan poznává tajemství Krista, seznamuje se s jeho královstvím, přísliby a nároky.²⁵⁵

Katecheze vychází ze tří principů. Je to služba slova, hlásání poselství. Je to také výchova víry, doprovázení jejího růstu jak na rovině individuální, tak společné. Do třetice je to činnost církevní, součást jejího poslání.²⁵⁶

O vztahu katecheze a evangelizace by se jinými slovy dalo říci, že každá katecheze je evangelizací, avšak ne každá evangelizace je katechezí.²⁵⁷

3.4.3. Využití sdělovacích prostředků a osobní evangelizace

Pavel VI. v *Evangelii nuntiandi* označuje současné sdělovací prostředky za *moderní a působivou kazatelnu*, která dává církvi možnost šířit radostnou zvěst mezi velkým množstvím lidí, a to jak prvním hlásáním, tak dalším prohlubováním víry. Mluví vlastně o evangelizaci prostřednictvím médií.²⁵⁸

---

²⁵⁰ Srov. ALBERICH, E.; DŘÍMAL, L. *Katechetika*, s. 46.

²⁵¹ Srov. Tamtéž, s. 41 – 44.

²⁵² Srov. CT 18.

²⁵³ Srov. VDK 61.

²⁵⁴ Srov. Tamtéž, s. 44 – 47.

²⁵⁵ Srov. CT 20.

²⁵⁶ Srov. ALBERICH, E.; DŘÍMAL, L. *Katechetika*, s. 50.

²⁵⁷ Srov. CT 26.

²⁵⁸ Srov. EN 45.

Jan Pavel II. vidí svět médií a masové komunikace jako prostor nové kultury, který nelze chápat jen jako prostředek k šíření křesťanského poselství. Je zapotřebí evangelium do této kultury integrovat, aby bylo její součástí. To znamená „evangelizovat“ média samotná.²⁵⁹

Zároveň také můžeme sledovat posun od chápání funkce sdělovacích prostředků jednosměrně ve smyslu sdělovatel – příjemce (příjemci) k obousměrné komunikaci, kdy všichni mohou být jak těmi, kdo sdělení vysílají, tak těmi, kdo je přijímají. Zatímco v době tisku, rozhlasu a televize byl tento obousměrný proces jen těžko myslitelný, dnešek s masovým rozšířením internetu mu dává technické podmínky.²⁶⁰

Snaha o šíření evangelia světem médií s sebou nese některé obtíže. V první řadě je to skutečnost, že hlasatel evangelia v pozici sdělovatele se dostává do situace jednoho z mnoha těch, kteří se ve volné „mediální soutěži“ utkávají o pozornost příjemce, diváka. Ten je v roli konzumenta, který si z pohodlí svého domova vybírá z množství nabídek a mnohdy se řídí spíše kritériem zábavnosti. Masová média a především televize, ve snaze uspokojovat poptávku po této zábavě, pak mohou přispívat ke zkreslenému vnímání reality, vyprazdňování obsahů sdělení, vytváření klišé.²⁶¹ Internet je prostředkem, který dává prostor radikální pluralitě. Jakákoliv prezentace evangelia se v něm ocitá po boku naprosto protichůdných názorů, často i křesťanství nepřátelských, nebo těch, které se zaštiťují přízviskem „katolický“, ale s katolickou církví téměř nic společného nemají.²⁶²

Již Pavel VI. proto upozorňuje na nutnost osobního vztahu ke Kristu a jeho evangeliu, který je nepředatelný pomocí médií. Vykládání evangelia je totiž předáváním víry jednoho člověka člověku druhému, který k němu má získat takový osobní vztah, „jako kdyby byl jediný, komu je poselství určeno.“²⁶³

3.4.4. Svátosti a lidová zbožnost

Každý křesťan by měl růst a vzdělávat se ve víře. Tato jeho výchova je úkolem katecheze. Mezi ní a životem ze svátostí je obousměrný vztah: Katecheze

---

²⁵⁹ Srov. RM 37.

²⁶⁰ Srov. Papežská rada pro hromadné sdělovací prostředky. *Církev a internet*, 6. Prorocky formulovaný požadavek opravdové (obousměrné) komunikace prostřednictvím médií můžeme najít již v dokumentu *Communio et progressio* z roku 1971. Srov. např. *Communio et progressio*, 122.

²⁶¹ Srov. LYON, D. *Ježíš v Disneylandu*, s. 96 – 101.

²⁶² Srov. Papežská rada pro hromadné sdělovací prostředky. *Církev a internet*, 8.

²⁶³ EN 46.

připravuje věřícího na přijetí svátostí, aby se jich neúčastnil jen jak prázdného rituálu. Na druhou stranu se ale nesmí stát pouhou intelektuální disciplínou, ale musí být zakotvena v jejich přijímání a prožívání.²⁶⁴

Kardinál Ratzinger ve své úvaze o slavení eucharistie upozorňuje, že je třeba nepodřizovat se snahám o falešnou inkulturaci, která vede k vyprázdnění tajemství liturgie. Ta má naopak svou slavnostností člověka vést k tajemnu, které je svým způsobem „nesrozumitelné“.²⁶⁵ Nesrozumitelnost samozřejmě není cílem, proto se liturgická reforma II. vatikánského koncilu snažila o větší zapojení věřících do slavení liturgie a upravila ji tak, aby byla více „lidová“ a nenutila tak věřící k vytváření alternativních a více srozumitelných způsobů oslavy Boha.²⁶⁶

Lidová zbožnost jako taková je však v církevních dokumentech ceněna. Je projevem lidské žízně po Bohu a jako taková je velice významným fenoménem. Je zaměřena na vnímání posvátna a transcendentna. Svou pozornost soustřeďuje na tajemství Ježíše Krista, jeho narození, život v chudobě a utrpení. Velký prostor věnuje také Panně Marii, svatým, andělům a duším zemřelých. V lidové zbožnosti se také často ukazuje splynutí evangelijního poselství s kulturou dané země, které se projevuje v životech obyčejných lidí.²⁶⁷

Lidová zbožnost je ovšem v nebezpečí pronikání náboženských úchylek, pověr a vlivů neslučitelných s evangeliem, vyzdvihování některých prvků křesťanské víry na úkor primátu Kristova, opomíjení Písma Svatého atd. V extrémních případech může vést ke vzniku sekt, pověrám, magii.²⁶⁸

3.5. Shrnutí

V úvodní části této kapitoly jsme ukázali, že k podstatě církve patří nejen touha po životě s Bohem, uchovávání a rozvíjení vztahu s ním, ale také úkol svou víru (evangelium) předávat ostatním lidem. Tento úkol vychází z vnitřní podstaty Nejsvětější Trojice, ze skutečnosti poslání Syna a Ducha Svatého a v důsledku toho také z poslání církve, která je putujícím Božím lidem. Hlásání evangelia ale není jen úkolem. Je také

---

²⁶⁴ Srov. EN 47, CT 23.

²⁶⁵ Srov. SEEWALD, P. *Joseph kardinál Ratzinger*, s. 123.

²⁶⁶ Srov. KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU A SVÁTOSTI. *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii: směrnice a zásady*. 11.

²⁶⁷ Srov. EN 48, KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU A SVÁTOSTI. *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii: směrnice a zásady*. 60 – 64.

²⁶⁸ Srov. KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU A SVÁTOSTI. *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii: směrnice a zásady*. 65.

přirozenou potřebou toho, kdo má dobrou zprávu a chce se o ni s radostí dělit s ostatními.

V druhém oddíle jsme popsali evangelizaci jako proces, jako dynamickou skutečnost obsahující mnoho prvků. Načrtli jsme schéma tohoto procesu vztaženého na jednotlivce: od jeho setkání se svědectvím života křesťanů, zvěstování Krista, pozvání ke konverzi, obrácení, vstupu do společenství věřících a zapojení se do jeho života a dalšího hlásání. Toto schéma ukazuje jakousi ideální formu evangelizace, která se však v reálném životě často může objevovat v rozličných formách, nebo mohou být viditelné jen některé její části. Ve schématu například není zohledněno ekumenické hledisko, počítá se s tím, že nevěřící po své konverzi bezproblémově přijme veškerou věrouku katolické církve atd. I přes tyto slabiny však, podle našeho názoru, toto znázornění ukazuje ideál, který je dobré mít na paměti, když se křesťan snaží o evangelizaci, aby neopomíjel některé její fáze, či neztrácel ze zřetele její cíl.

Pojmenovat, co je cílem evangelizace, co je oním „bodem“, jež chce hlasatel evangelia dosáhnout, není snadné. Můžeme jej například vidět ve shromažďování lidí do jednoho společenství, které se modlí, slaví eucharistii,²⁶⁹ a pokračuje v hlásání.²⁷⁰ Budeme-li ale chtít úspěšnost evangelizace měřit podle počtu nových křesťanů hlásajících evangelium, zapomínáme na ty, kteří jsou teprve na cestě, a na ty, kteří z nějakého důvodu nemohou či nechtějí přijmout evangelium jako celek (spolu s příslušností k jedné konkrétní církvi), nebo chtějí ve svém životě využít jen něco z „nabídky církve“. Zapomínali bychom také na důležitý z cílů evangelizace, kterým je přeměna osobního i kolektivního vědomí lidí, jejich života a prostředí.²⁷¹ Podle našeho názoru je důležité, aby ten, kdo evangelium hlásá, měl sám před očima cíl, kterým není nic menšího, než přijetí Krista a jeho království tak, jak jsme to popsali výše. Zároveň však musí být citlivý, chápat a doprovázet i ty, kteří se k tomuto cíli dostanou jen stěží, nebo vůbec.

Oddíl třetí jsme věnovali možnému rozdělení obsahů evangelizace. Kromě předávání vodítek k tomu jak žít a čemu věřit a jak se vyrovnávat se skutečností zla jsme nastínili ideu procesu inkulturace – tedy snahy o vtělení evangelia do kultury. Dále jsme ukázali na další významný prvek křesťanství, kterým je spiritualita a který by se

---

²⁶⁹ Srov. RM 26.

²⁷⁰ Srov. EN 24.

²⁷¹ Srov. EN 18.

mohl stát významným tématem k diskusi, jež spojuje křesťany a lidi hledající duchovní rozměr svého života.

Závěrečná část představuje široké spektrum evangelizačních prostředků, které má církve k dispozici a které je třeba využívat v jejich plnosti bez opomíjení, či přeceňování významu některého z nich. O každém z těchto prostředků (tiché svědectví, svědectví slova, katecheze atd.), které křesťané při hlásání evangelia využívají, můžeme říci, že je evangelizací. Opačné tvrzení však neplatí. Pojem evangelizace se jeví jako pojem nadřazený.²⁷²

---

²⁷² Srov. EN 17.

4. SALESIÁNI JAKO HLASATELÉ EVANGELIA ČESKÉ MLÁDEŽI SOUČASNOSTI

I v textu následující kapitoly se rámcově přidržíme struktury dokumentu Evangelii nuntiandi a rozpracujeme jeho oddíly věnované hlasatelům a adresátům evangelia. Budeme při tom již přihlížet ke specifickým salesiánského prostředí, ve kterém evangelizace probíhá.

Nejprve se krátce zastavíme u charakteristiky hlasatelů evangelia, kterou nám podávají církevní dokumenty, především Evangelii nuntiandi. Dále představíme Salesiány Dona Boska a důležité principy, kterými je nesena jejich činnost, rovněž tak načrtne stěžejní témata, kterými se zabývají jejich oficiální dokumenty v době po II. vatikánském koncilu. Svou pozornost pak zaměříme na salesiánské prostředí v České republice a konkrétněji na salesiánská střediska mládeže.

Optikou církevních dokumentů se také podíváme na adresáty evangelizace a podobně jako v předchozí kapitole zaostříme na oblast, která je pro nás významná.

Co se oficiálních textů kongregace Salesiánů Dona Boska týče, budeme pracovat především s dokumenty generálních kapitul.²⁷³ Dále pak budeme čerpat z listů hlavního představeného kongregace Salesiánů Dona Boska a to počínaje dokumentem Da mihi animas, caetera tolle, kterým se svolává 26. generální kapitula (ACG 394 z roku 2006) až po komentář k heslu na rok 2011 (ACG 409). Tyto texty jsou přeloženy do češtiny a jsou tedy přístupné všem salesiánům české provincie.

4.1. Hlasatelé evangelia ve světle církevních dokumentů

Evangelii nuntiandi upozorňuje hned v úvodu kapitoly o hlasatelích evangelia, že nikdo nemůže být hlasatelem ze své vlastní vůle, ale že k hlásání je třeba pověření.²⁷⁴ Nositelkou tohoto pověření, ba přímo úkolu, je celá církev.²⁷⁵ Všichni, kdo jsou pokřtěni, tak mají právo a zároveň povinnost zasazovat se o šíření evangelia především tam, kde doposud hlásáno nebylo.²⁷⁶ Nikdo nemůže evangelizaci vykonávat

---

²⁷³ Pro 26. generální kapitulu byla evangelizace dokonce stěžejním tématem.

²⁷⁴ Srov. EN 59.

²⁷⁵ Srov. DH 13.

²⁷⁶ Srov. CIC 225.

jako izolovanou činnost, jen ze své vlastní vůle a ani není jejím absolutním pánem – musí hlásat ve spojení s církví a v jejím jménu.²⁷⁷

Redemptoris missio rozvíjí myšlenku „*misijní spolupráce*“, kterou se prakticky projevuje spojení celé církve v tomto úkolu. Nabývá podob modlitby, osobní připravenosti k poslání a materiální podpory misionářů. Zdůrazňuje se také nutnost rozsáhlé spolupráce na poli ekonomiky, politiky a kultury z důvodu rostoucí závislosti mezi národy a stírání zeměpisných hranic.²⁷⁸

Evangelii nuntiandi dále vyjmenovává jednotlivé složky Božího lidu a charakterizuje jejich specifickou úlohu při hlásání: papeže, biskupy a kněze, řeholníky, laiky, rodiny. Zmiňuje také mládež, která má být evangelizována, ale také sami mladí lidé mají být apoštoly mezi ostatními mladými lidmi.²⁷⁹

4.2. Hlasatelé evangelia – Salesiáni Dona Boska

4.2.1. Náčrt osobnosti a díla Dona Boska

Základy kongregace Salesiánů položil v devatenáctém století italský kněz Don Bosko (Giovanni Bosco). Jeho jedinečná svatost je darem, který dává salesiánskému stylu pastorační schopnost přetrvávat v dějinách a stále znova se aktualizovat.²⁸⁰ Proto považujeme za důležité krátce na tomto místě načrtnout jeho život a dílo.

Don Bosko se narodil 16. srpna 1815, zemřel 31. ledna roku 1888. Pocházel z chudé rolnické rodiny, po otci byl sirotek, dětství neměl jednoduché. Již od mládí se v něm projevovala touha po všestranné pomoci svým kamarádům, chtěl se stát knězem. Tento jeho sen se splnil v červnu 1841. Svůj kněžský život naplnil činností pro chudou (především chlapeckou) mládež z Turína a okolí, která trpěla dopady sociálních důsledků průmyslové revoluce²⁸¹. Stál u zrodu kongregace Salesiánů a Dcer Panny Marie Pomocnice. Jeho odkaz a také činnost jeho následovníků inspirovala vznik dalších sdružení, jako například Sdružení salesiánů spolupracovníků, Volontarií Dona Boska a dalších.²⁸² Jeho životopisec Teresio Bosco poukazuje na skutečnost, že to byl

---

²⁷⁷ Srov. EN 60.

²⁷⁸ Srov. RM 77 – 82.

²⁷⁹ Srov. EN 67 – 72.

²⁸⁰ Srov. CHÁVEZ, P. *Vychovávejme srdcem Dona Boska*, s. 6.

²⁸¹ Giacomo Daquino uvádí, že negramotnost v Piemontu byla na tehdejší poměry poměrně nízká, ale i tak se pohybovala okolo 60%. Srov. DACQUINO, G. *Psicologia di Don Bosco*, s. 132.

²⁸² Srov. např. BOSCO, T. *Don Bosco*, s. 409.

člověk, který celým svým životem realizoval ryzí a opravdové křesťanství, jež chápe, že člověku může přinést uspokojení pouze dávání. Byl člověkem, který neshromažďoval, nebudoval si postavení, nedělal kariéru, ale veškerou svou snahu a energii vložil do nezištné práce pro Krista a pro mladé.²⁸³

Pietro Braido uvádí výčet typických činností, které rozvíjel a které jsou vzory a modely pro další činnost jeho salesiánů.²⁸⁴ Dalo by se říci, že je můžeme rozdělit do několika oblastí. Na prvním místě sociální: mladým lidem v potížích nabízel domov a zázemí, nejprve ve formě nedělní oratoře, později i útulků a internátů. Nasazoval se na poli vzdělání a výchovy, když inicioval vznik škol nejen pro řemeslníky. Z jeho pera pochází také relativně velké množství různých textů jak s tematikou duchovní, tak i naprosto profánní.²⁸⁵ Byl si vědom důležitosti malých skupin pro lidskou a duchovní formaci mladých, a proto jej vidíme stát u zrodu různých sdružení a „společností“. Opomenout samozřejmě nelze náboženský rozměr jeho činnosti, snahu o spásu všech jeho chlapců (spásu s jasným eschatologickým charakterem),²⁸⁶ touhu po formaci jejich svědomí, aby bylo „*mravně bezúhonné a nábožensky horlivé*“. Don Boskovo nasazení pro věci náboženství můžeme pozorovat i na jeho nadšení pro zakládání kaplí a kostelů, rovněž tak na (dobově podmíněné) obraně katolické víry proti bludům.²⁸⁷ Významná je také jeho snaha o doprovázení chlapců, kteří se chtěli stát kněžími.

Cíl jeho snažení se dá v podstatě shrnout do hesla „*vychovávat poctivé občany a dobré křesťany*“²⁸⁸ a to pomocí práce pedagogické, sociální a katechetické. V pozdější době, kdy salesiánská misie překračuje hranice Piemontu, můžeme mluvit o modifikaci hesla na „*civilizace a evangelizace*“, nicméně základní význam zůstává nezměněn.²⁸⁹

Podle našeho názoru se dá říci, že v podstatě veškerá jeho činnost byla evangelizací v širokém smyslu, jak jsme ji popsali výše. Obsahovala prvky tichého

---

²⁸³ Srov. BOSCO, T. NANNI, C. *Dej mi duše*, s. 38 – 41.

²⁸⁴ BRAIDO, P. *Don Boscova pedagogická zkušenost*, s. 34 – 37.

²⁸⁵ Např. jeho učebnice metrického systému.

²⁸⁶ Srov. S 21.

²⁸⁷ V kontextu doby 19. století je třeba také chápat i další důrazy, které se Don Boskově spiritualitě projevují. Dařilo se mu překonávat nezralé prvky lidové zbožnosti, které jej jako dítě obklopovaly (magická víra, přehnaný důraz na moc svatých...) a zároveň zdravě prožívat ty, které byly vyzrálé. To můžeme vidět na velkém důrazu na mariánskou úctu, schopnost vztahovat se k Bohu jako spravedlivému a zároveň milosrdnému Otci, náročnost na sebe samého atd. Srov. DACQUINO, G. *Psicologia di Don Bosco*, s. 215 – 218.

²⁸⁸ Srov. S 31.

²⁸⁹ Srov. BRAIDO, P. *Don Boscova pedagogická zkušenost*, s. 59. Nebo také BOSCO, T. NANNI, C. *Dej mi duše*, s. 135.

svědectví, výslovného hlásání, katecheze, svátostné pastorační atd. Výchovou poutivých občanů vnášel do společnosti hodnoty evangelia a přitom neztrácel ze zřetele, že odpověď na evangelium musí být osobní, existenciální a člověk, který je plně přijímá, se stává dobrým křesťanem.

4.2.2. Základní principy salesiánské činnosti

Za základní charakteristiku výchovné práce Dona Boska a jeho následovníků je považováno používání *preventivního systému*. Preventivní systém nesmí být chápán jako pouhá izolace vychovávaného od nežádoucích vlivů a tím předcházení problémů, ale spíše jako snaha o pozitivní výchovu jedince k tomu, aby sám byl schopen negativním vlivům čelit. Don Bosko přikládal velký důraz citovosti a vřelosti vzájemného vztahu²⁹⁰ mezi vychovatelem a vychovávaným. Je zřejmé, že preventivní systém není metodou didaktickou, ale spíše výchovnou. Jako taková pak může rozvíjet i motivaci k vzdělávání.

Don Bosko nebyl vynálezcem preventivního systému, neboť ten se objevuje i u jiných pedagogů a lze o něm říci, „že je věčným systémem zdravého rozumu.“²⁹¹ Don Bosko jej však ve své praxi prohloubil, dal mu novou dynamiku a obohatil jej významnými prvky.²⁹²

Carlo Nanni mluví o nosných idejích preventivního systému Dona Boska:²⁹³ V první řadě je to rozhodnutí vychovatele konat dobro, osobní víra v Boha, který je milosrdným otcem.²⁹⁴ Přesvědčení, že v každém člověku je *bod přístupný dobrému*, který musí být nalezen a skrze něho člověk kultivován. Postoj k mladým se musí opírat o principy laskavosti, rozumnosti a náboženského pojetí života. Mezi mladými musí být vychovatel stále přítomen a nemůže své poslání omezovat jen na „působení za katedrou“. Don Bosko tyto principy vtělil do svého díla, které je dodnes kritériem

---

²⁹⁰ Je třeba aby „chlapci byli nejen milováni, ale aby také sami chápali, že jsou milováni. (...) Bez srdečnosti je láska nepochopitelná.“ Srov. *Dopis z Říma In Stanovy a pravidla Společnosti svatého Františka Saleského*, s. 240 – 241.

²⁹¹ DACQUINO, G. *Psicologia di Don Bosco*, s. 145.

²⁹² Srov. DACQUINO, G. *Psicologia di Don Bosco*, s. 133 – 145.

²⁹³ Srov. BOSCO, T.; NANNI, C. *Dej mi duše*, s. 133 – 135.

²⁹⁴ O vztahu Dona Boska k Bohu Otci je možno říci, že „představoval hlavně ‚synovskou‘ religiozitu, kterou bychom mohli v termínech náboženské psychologie definovat jako nejvyšší úroveň zralosti. Nábožensky nezralý věřící téměř vždy odmítá vertikální náboženství, právě proto, že dokáže žít pouze ‚bratrskou‘ religiozitu, to znamená mít s božstvem vztah bratrský, ne synovský. Kristus je vrstevníkem, Bůh je vždycky otcem.“ DACQUINO, G. *Psicologia di Don Bosco*, s. 224.

veškeré salesiánské činnosti a bývá popisováno čtyřčlenem *domov – farnost – škola – hřiště*.²⁹⁵

4.2.3. Salesiáni po II. vatikánském koncilu

Hlavní představený Pascual Chávez ve dvou ze svých listů z nedávné doby²⁹⁶ ukazuje kontury cesty, kterou salesiánská kongregace prochází v době po II. vatikánském koncilu. Na tomto náčrtu můžeme pozorovat postupně rostoucí význam reflexe témat evangelizace, pastorace a jejich vztahu k výchově.

Reforma obnovy zasvěceného života požadovaná koncilem stojí u počátku jak snahy o obnovu vnitřní identity jednotlivých salesiánů a její připodobnění duchu Dona Boska, tak také obnovy struktur kongregace tak, aby více odpovídaly aktuální situaci společnosti. Praktické důsledky pro pastorační a organizační kongregace mají především závěry 19. a 20. generální kapituly. 21. generální kapitula (1978) pokračuje v krocích vedoucích k reformě pastoračního působení, zároveň se do popředí zájmu dostává otázka evangelizace a jejího vztahu k výchově.

Po 22. generální kapitule dostávají salesiáni text nových stanov. Evangelizace, hlásání radostné zvěsti či hlásání evangelia jsou v nich velice frekventované pojmy, vyskytují se často ve spojení s katechezí a výchovou k víře.²⁹⁷ Evangelizace mládeže se chápe jako úkol všech salesiánů,²⁹⁸ preventivní systém pak jako konkrétní způsob k její realizaci.²⁹⁹

V roce 1990 se konala 23. generální kapitula o salesiánském poslání, která byla věnována výchově k víře s ohledem na současnou situaci společnosti. Za nejnaléhavější problémy, na které je třeba reagovat, pokládá vedle chudoby také odcizení se víře a její malý vliv na život především mladých lidí. Tím se v podstatě hlásí k sekularizačnímu paradigmatu, jak jsme o něm mluvili výše: *„Neúčinnost víry v životě a v kultuře je axióma moderní společnosti, jako kdyby bylo nepopíratelné a zaručené, že náboženské jsoucno je v rozporu se zákony a dynamismy, které hýbou dnešním člověkem v ekonomice, v politice a v uplatňování moci. (...) Pro mladé lidi (...) otázka po Bohu není důležitá, a náboženská terminologie (spása, hřích, víra, budoucnost) ztratila svou*

---

²⁹⁵ Srov. S 40.

²⁹⁶ Srov. ACG 394 s. 19 – 22. ACG 407 s. 5 – 9.

²⁹⁷ Srov. *Stanovy společnosti svatého Františka Saleského*, s. 266.

²⁹⁸ Srov. S 6.

²⁹⁹ Srov. S 20.

významnou náplň.³⁰⁰ Všechny otázky, se kterými se musí mladý člověk potýkat, pak souhrnně označuje jako *výzvu života*. Odpověď na ně může dát jedině Kristus, ke kterému musí směřovat veškerá výchovná a evangelizační činnost.³⁰¹ Dokument dále představuje čtyři tematické okruhy, kterými mají salesiáni vést mladé na cestě výchovy ve víře.³⁰² okruh lidské zralosti, opravdového setkání s Ježíšem Kristem, účinné příslušnosti k církvi, zapojení se do činnosti. Tyto okruhy mají logickou posloupnost, nelze je však chápat jako chronologicky navazující – v procesu výchovy jsou přítomny současně a prolínají se.³⁰³ Kromě popisu zmíněných principů nabízí kapitulní dokument také praktické směrnice pro jejich uvedení do života.

24. generální kapitula ukazuje na jeden ze základních rysů činnosti Dona Boska – totiž na schopnost spolupráce ve společenství a zapojování dalších lidí do pastorační činnosti – a tuto charakteristiku reflektuje a prohlubuje. Představuje koncept *výchovně pastoračního společenství*, které má jako jádro salesiány, a spolu s laiky přijímajícími část odpovědnosti, vytváří a realizuje *výchovně pastorační projekt*.³⁰⁴

25. generální kapitula si vzala za téma salesiánskou komunitu, ve které salesiáni prožívají bratrský život a která vydává evangelijní svědectví. Ukazuje tak na souvislost zasvěceného života a misionářského poslání.

Generální kapitula v pořadí 26. měla na programu reflexi propojení duchovního a apoštolátního života salesiánů. Toto téma rozpracovává v pěti okruzích: Snaha o obnovenou inspiraci Donem Boskem má salesiány vést ke studiu jeho života, přímému kontaktu s mladými a obnově duchovního života. Má se obnovit evangelizace v její plnosti prostřednictvím přímého zapojení salesiánů do systematických aktivit celé komunity. Nedostatek nových povolání je impulsem, nikoliv však důvodem (tím je přirozená snaha o dobro mladých) k tomu, aby salesián žil svůj život autentičtěji a měl odvahu toto povolání mladým nabízet jako prostředník Božího jednání. Je třeba obnovit věrohodnost svědectví chudoby bezpodmínečným dáváním se. Poslední okruh se

---

³⁰⁰ *Výchova mládeže k víře – 23. generální kapitula salesiánů Dona Boska*, 83. Připomínáme, že je třeba mít na paměti rozdíl mezi sekularismem chápaným na jedné straně jako vytrácení se náboženského rozměru ze života lidí a straně druhé jako upadajícím vlivem křesťanství a jeho nahrazováním jinými náboženskými či pseudo-náboženskými projevy.

³⁰¹ Srov. *Výchova mládeže k víře – 23. generální kapitula salesiánů Dona Boska*, 87 – 88.

³⁰² Srov. Tamtéž, 116 – 158.

³⁰³ Srov. Tamtéž, 118.

³⁰⁴ Srov. *Salesiáni a laici – 24. generální kapitula salesiánů Dona Boska*, 36 – 38.

zaměřuje na konkrétní priority, kterými jsou: chudá mládež, rodina, sociální komunikace, Evropa.³⁰⁵

V souvislosti se závěry 26. generální kapituly cituje hlavní představený v komentáři k heslu na rok 2010 o evangelizaci slova papeže Benedikta XVI., který salesiánům připomíná, že jejich „základním úkolem je předkládat všem takový styl lidské existence, jaký žil Ježíš. (...) Ústřední místo má mít hlásání Ježíše Krista a jeho Evangelia spolu s výzvou ke konverzi, k přijetí víry a začlenění se do církve.“³⁰⁶ Dále pak vyzývá k odvaze k náboženskému překračování hranic pozitivistického myšlení, neboť jedině to může dát člověku, jenž je „žebřákem smyslu a naplnění“ odpovědi na jeho existenciální otázky. Proto je nutné, aby každý vychovatel k víře byl sám učedníkem Ježíšovým.³⁰⁷ Dále se varuje před překážkami, které dnes stojí evangelizaci v cestě. Je to především tendence vytlačit zmínky o Ježíšovi z kultury, subjektivismus, redukování Ježíše na jednoho z náboženských mistrů, nebo ztráta zájmu o něho.

Na základě závěrů 26. generální kapituly vyzývá hlavní představený salesiánů se svou radou k obnově salesiánského působení v Evropě. Za tímto účelem představuje *Projekt Evropa*, který si klade za cíl revitalizovat evropské salesiánské struktury a také povzbudit salesiány v jejich činnosti pro mladé. Jednou z oblastí, na kterou se projekt zaměřuje, je personální otázka. Chce posílit evropské provincie o salesiány z jiných regionů, aby jejich evangelizační činnost mohla mít specificky salesiánský charakter.³⁰⁸

4.2.4. Evangelizace v salesiánských dokumentech

Budeme-li číst pozorně oficiální dokumenty salesiánské kongregace z poslední doby, můžeme, nabyt dojmu, že termín evangelizace v nich není používán ve zcela identickém smyslu s tím, který jsme popsali výše na základě Evangelii nuntiandi a dalších dokumentů. Tedy jako nadřazený pojem pro označení skutečnosti skládající se ze svědectví života, hlásání slovem, doprovázení k víře, katechezi, život ve společenství věřících, práce na obrodě lidstva atd.³⁰⁹ Spíše se jím zdůrazňuje potřeba neopomíjet v různých aktivitách (které jsou složkami tohoto procesu) jejich zaměření k setkání s živým Bohem, nutnost zacílení veškeré činnosti ke Kristu. Jinými slovy nezdůrazňuje se povaha evangelizace jako členitého procesu, ale její orientace a cíl.

---

³⁰⁵ Srov. *Da mihi animas cetera tolle – 26. generální kapitula salesiánů Dona Boska.*

³⁰⁶ CHÁVEZ, P. *Pane, rádi bychom viděli Ježíše*, s. 5.

³⁰⁷ Srov. Tamtéž, s. 9 – 10.

³⁰⁸ Srov. *Progetto Europa: Presentazione.*

³⁰⁹ Srov. EN 24.

Jako příklad uvedeme dva výroky: Pascual Chávez tvrdí o závěrečném dokumentu 23. GK Výchova k víře, že klade důraz na „autentickou výchovu k víře s výslovným evangelizačním působením, které se nezastavuje před evangeliem.“³¹⁰ V listu o salesiánské pastoraci mládeže říká, že je třeba promýšlet obsahy a způsoby výchovy k víře, neboť církve volá po „obnově katecheze a křesťanské formace (...) s prioritou evangelizace a obnoveného hlásání Ježíše Krista.“³¹¹ První věta evokuje situaci, kdy sice probíhá výchova k víře, ale z nějakých důvodů se zastavuje před hlásáním plného obsahu samotné radostné zvěsti, její hlasatelé nejsou nástrojem přítomnosti Boží ve světě.³¹² Druhá věta pak ukazuje na stav katecheze a křesťanské formace, která však nemá jasný směr k evangelijnímu poselství.

Význam takto využívaného pojmu není podle našeho názoru v rozporu s jinými církevními dokumenty, o kterých jsme psali výše. Spíše akcentuje některé jeho významy, které by mohly být díky příliš laxnímu přístupu k evangelizaci opomenuty nebo zastřeny. Ostatně to je věc, na kterou také výslovně upozorňuje Pascual Chávez, když říká, že v některých kulturách „[se] náboženské hodnoty a motivace věřících, které byly kdysi evidentní a bylo je možno vnímat i ve službě výchovy a pozvednutí člověka, (...) často zdají být naprosto nedůležitými a bezvýznamnými. (...) To vše se pak projevuje jak nechtíví projevovat vlastní identitu zasvěcené osoby, tak apoštolátní ustrašeností.“³¹³

4.2.5. Některé další klíčové pojmy

V souvislosti s termínem evangelizace se v salesiánských dokumentech často objevují některé další pojmy, které nemají jasně definovaný význam. Proto se u některých z nich krátce zastavíme.

Prvním z nich je slovo *výchova*. V dokumentech v českém jazyce se jím překládá italský termín *educazione*. V češtině může nabývat buď významu v užším slova smyslu, jako výchova k dobrým mravům, nebo v širším jako „záměrné působení na rozvoj osobnosti.“³¹⁴ Zároveň je třeba neopomenout, že význam italského

---

³¹⁰ ACG 394, s. 21. Originální verze italsky: „un'autentica educazione alla fede con una esplicita azione evangelizzatrice che non si fermi alla soglia del Vangelo.“ Doslovný překlad: „... nezastavuje se před prahem evangelia.“ Srov. ACG (it.) 394, s. 30.

³¹¹ ACG 407, s. 10. Originální verze italsky: „rinnovare la catechesi e la formazione cristiana (...) dando priorità all'evangelizzazione e ad un annuncio rinnovato di Gesù Cristo.“ Doslovný překlad „... dávající prioritou evangelizaci a obnovenému hlásání Ježíše Krista.“ Srov. ACG (it.) 407, s. 13.

³¹² Srov. také *Da mihi animas cetera tolle* – 26. generální kapitula salesiánů Dona Boska. 23.

³¹³ ACG 407, s. 33.

³¹⁴ Srov. PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*, s. 49 – 50.

educazione v sobě zahrnuje jak výchovu, tak vzdělávání. Pascual Chávez upozorňuje, že současná evropská společnost je schopna nabízet vzdělávání, ale výchova (umění formovat lidskou osobnost) je velkou výzvou právě pro salesiány.³¹⁵ Pro salesiány je vztah mezi evangelizací a výchovou jedno z klíčových témat, proto se mu budeme podrobněji věnovat v následujícím oddíle.

S výchovou a vzděláním úzce souvisí slovo pedagogika. Jan Průcha upozorňuje, že k němu jinak přistupují odborníci a jinak laici v této oblasti. V běžném laickém kontextu se „výraz ‚pedagogika‘ chápe jako soubor praktických návodů a postupů, které uplatňují učitelé ve své vyučovací činnosti...“.³¹⁶ Na poli diskuse odborníků se na pokusech o přesné vymezení tohoto termínu pracuje, nicméně všechny koncepce mají společné to, že termínem pedagogika označují vědu. (Jan Průcha: „Pedagogika jako věda o edukaci“.)³¹⁷ Jako příklad textu salesiánského dokumentu, kde je třeba slovo pedagogika chápat spíše v prvním, vágním významu uveďme větu z prvního článku závěrečného dokumentu 23. generální kapituly, kde se praví, že Don Bosko dospěl ve svém působení „k originální syntéze pedagogiky a pastorace.“³¹⁸ Kdybychom si zde dosadili za slovo pedagogika spojení *věda o edukaci*, pravděpodobně by nám věta nedávala moc smysl.

Musíme se však ještě zastavit u významu pojmu pastorace. V oddíle 2.3.2 jsme se jej pokusili popsat z pohledu několika autorů. Všechny nabízené definice vedou k představě pastorace jako aktivitě, činnosti, akce. Jak potom ale chápat, když hlavní představený salesiánů Pascual Chávez v listě Salesiánská pastorace mládeže volá po jednotě výchovně pastorační nabídky, která nemá považovat pastoraci za náboženskou stránku salesiánské činnosti, ale má být „kvalitou, která celou nabídku charakterizuje.“³¹⁹ Uvedený text evidentně nemluví o pastoraci jako o činnosti. Tento fakt vyjadřuje ještě jednou, když výslovně říká, že pastorace nemá být chápána jen jako bezprostřední činnost. Jejím projevem je kromě ní také spiritualita a komunitní život prožívané jednotlivými salesiány.³²⁰ Podle našeho názoru by se dalo říci, že pastorační se v tomto smyslu rozumí celá široká skutečnost existence, života a práce salesiánů. Co se týká významu spojení *výchovně pastorační společenství*, jsme názoru, že ve světle výše

---

³¹⁵ Srov. *Don Pascual Chávez v České republice 2006*, s. 49.

³¹⁶ Srov. PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*, s. 15.

³¹⁷ Srov. Tamtéž, s. 15 – 27.

³¹⁸ *Da mihi animas cetera tolle – 26. generální kapitula salesiánů Dona Boska*. 1.

³¹⁹ CHÁVEZ, P. *Salesiánská pastorace mládeže*, s. 10.

³²⁰ Srov. Tamtéž, s. 15.

uvedeného jej lze chápat jako označení společenství, které působí výchovně jak svými aktivitami, tak způsobem života a spiritualitou, která mu je vlastní.

4.2.6. *Spojení výchovy a evangelizace*

23. generální kapitula přináší model k uskutečnění syntézy výchovy a evangelizace (charakterizované heslem „poctivý občan a dobrý křesťan“), která je, podle slov Pascuala Cháveze, pro salesiánský výchovný systém typická. Tento model popisuje pomocí čtyř výše zmíněných okruhů cestu výchovy k víře (lidská zralost, setkání s Kristem, příslušnost k církvi, práce pro království), která odpovídá čtyřem rozměrům salesiánské výchovně pastorační nabídky: výchova, evangelizace, sdružování v církvi, povolání.³²¹ Vychází se přitom z víry, že Kristus se chce dávat mládeži, že je to on, kdo činí první kroky, a že salesiáni jsou ti, kteří mají být jeho znamením a zvěstovateli.³²² Oni jsou těmi, kdo doprovázejí mladé *k víře* a jsou také jejich průvodci na cestě růstu *ve víře*. V tom se osvědčuje jejich osobní víra, pedagogické schopnosti a „*oratoriánské srdce*“.³²³ Cíl této cesty je popsán citací z Janova evangelia „*Abyste věřili, že Ježíš je Mesiáš, Syn Boží, a abyste vírou měli život v jeho jménu.*“ To znamená, že Kristus má být pro mladé vodítkem na rovině jak myšlení, tak života.³²⁴

Dále se zastavíme u popisu zmíněných okruhů a jim odpovídajících pastoračních nabídek. Budeme přitom vycházet ze závěrečného dokumentu 23. generální kapituly³²⁵ a dokumentu *Saleziánska pastorácia mládeže*.³²⁶

První oblastí je výchova k lidské zralosti. Klade si za cíl rozvíjet osobu tak, aby byla schopná přijmout život a prožívat jej v plnosti, tedy i s jeho náboženským rozměrem. Mladý člověk má být veden k tomu, aby přijal život jako dar i úkol a stal se aktivním v jeho utváření. Tak se může otevřít vztahům s ostatními, poznávat sám sebe a objevovat a pojmenovávat své hluboké touhy a odhalovat smysl svého života. Prostředkem k tomu je nezištné a bezpodmínečné přijetí ze strany vychovatelů, pomoc v kultivaci kvalit a energií každé osoby (psychická, fyzická, afektivně-sexuální atd.), formace svědomí, výchova k hodnotám atd.

---

³²¹ Srov. ACG 407, s. 8. 10.

³²² Srov. S 2, *Výchova mládeže k víře – 23. generální kapitula salesiánů Dona Boska*. 94 – 100.

³²³ Srov. *Výchova mládeže k víře – 23. generální kapitula salesiánů Dona Boska*. 101.

³²⁴ Srov. Tamtéž, 114.

³²⁵ Srov. Tamtéž, 116 – 158.

³²⁶ Srov. ODBOR PRE SALEZIÁNSKU PASTORÁCIU MLÁDEŽE. *Saleziánska pastorácia mládeže*, s. 31 – 46. Originální název: *La pastorale giovanile Salesiana*.

Druhou oblastí je evangelizace mířící k setkání s Kristem. Vychovatel se snaží toto setkání připravit a nabídnout. Důraz je třeba klást na zacílení evangelizace k nadpřirozenu, zážitku víry, svátostnému životu. Závěrečný dokument 23. generální kapituly na tomto místě vlastně pro salesiánské prostředí aktualizuje první polovinu evangelizačního procesu, jak jsme jej popsali výše. Používá výstižnou formulaci: „*Od Krista ohlašovaného vede cesta víry ke Kristu milovanému, nazíranému a posléze následovanému*“.³²⁷ V dokumentu Salesiánská pastorace mládeže nacházíme v tomto bodě zmíněn problém sekularizace, která je ovšem pojímána jako zatlačení náboženství do privátní sféry, v jejímž důsledku mladý člověk citlivý na duchovní hodnoty vyhledává alternativní cesty vztahu k nadpřirozenu. Upozorňuje se na nutnost otevřenosti všech salesiánských prostředí, struktur a procesů vůči evangeliu. To je rys, na který se mnohdy zapomíná tam, kde se „*zhoduje pravda s tím, čo je rozumovo preukázateľné, existujúce s kontrolovateľným, etické s tým, čo je užitočné, kde problém zmyslu prechádza do druhej úrovne voči účinnosti alebo funkčnosti činov a presvedčení*“.³²⁸

V oblasti třetí, kterou je příslušnost k církvi, vedou salesiáni mladé ke sdružování. Cílem práce je v tomto případě zakoušení církve jako společenství, kde se výjimečným způsobem nabízí dar spásy. K pochopení skutečnosti, že se nejedná jen o seskupení lidí na způsob zájmové skupiny, ale o společenství Boha a lidí, se mají mladí lidé přivést tím, že se církev bude zaměřovat v první řadě na osobu Krista a na konkrétní mladé lidi, než na organizování aktivit.³²⁹ Vychovatel má pomáhat mladým zušlechťovat a prohlubovat touhu po meziosobních vztazích, vést je k zakoušení církve jako hlubokého společenství, v jehož centru je Kristus v Písmu a svátostech. Toto společenství musí být pestré a plné nabídek pro mladé na různých úrovních, oni sami se pak mají stávat protagonisty své další formace. Zde bychom ještě rádi zdůraznili, že tento rozměr práce salesiánů nemůže být chápán jako „verbování pro církev“. Církev je totiž v chápání křesťanů více, než pozemská organizace, ale je místem spásy, Tělem Kristovým. Proto by Církev a Kristus měli být jasně pojmenováváni a prezentováni.³³⁰

Cílem výchovy ve čtvrté oblasti je nalezení osobního povolání k práci pro Boží království. Mladý člověk má být veden k objevení vlastních darů a odvahy k jejich

---

³²⁷ *Výchova mládeže k víře – 23. generální kapitula salesiánů Dona Boska*. 137.

³²⁸ ODBOR PRE SALEZIÁNSKU PASTORÁCIU MLÁDEŽE. *Saleziánska pastorácia mládeže*, s. 37.

³²⁹ Srov. např. také *Da mihi animas cetera tolle – 26. generální kapitula salesiánů Dona Boska*, s. 14.

³³⁰ Srov. WEBER, J. *Linie řízení práce s mládeží v církvi*. In *Fórum pastorálných teológů II*, s. 135.

zapojení do služby, k jejich sdílení. Je třeba, aby položil Bohu otázku po tom, co má dělat. Odpověď pak může najít jak na základě svědectví osob bohatých evangelijními vlastnostmi a smýšlením a zápallem, nebo i pomocí výslovné pobídky ke konkrétní cestě jako laici, řeholníci či kněží. Vždyť i sám Don Bosko nabízel mladým podíl a odpovědnost na společném díle, což se mohlo mnohdy zdát jako krok přinejmenším odvážný.³³¹ Tak se setkává aktivita samotného mladého hledajícího člověka a vychovatele, který jej doprovází. Dokument *Nová povolání pro novou Evropu* v této souvislosti používá obraz rozsévače, který nabízí povolání. Někdy jeho výzva padne na půdu úrodnou, jindy na místa, která ji nepřijmou.³³² Za tím mohou stát faktory, které dnešní doba přináší: množství nabídek dávaných pluralitní společností, prodloužená doba dospívání a přijetí definitivního rozhodnutí, snížená schopnost mladých přijímat dlouhodobé závazky atd. Již Pavel VI. proto vyzýval: „*At' nikdo z naší viny není neznalý toho, co má vědět, aby mohl napřímít svůj život jiným a lepším směrem.*“³³³ Pascual Chávez v této souvislosti zmiňuje ještě jednu důležitou podmínku, kterou musejí splňovat lidé pracující na poli pastorační povolání: Mladé lidi může zvát k následování pouze ten, kdo je plně spokojený se svým povoláním, kdo v něm nalézá smysl svého života.³³⁴ Podle našeho názoru lze toto tvrzení analogicky vztáhnout i na svědectví evangelium vůbec.

Zatímco význam druhé ze jmenovaných oblastí (evangelizace) byl zdůrazněn hlavním představeným v heslu na rok 2010³³⁵, na důležitost práce v oblasti pastorační povolání se mají salesiáni zvláštním způsobem zaměřit v roce následujícím. *Schopnost probouzet povolání* je, podle slov Pascuala Cháveze, měřítkem kvality evangelizace.³³⁶

4.3. Salesiáni v České republice

Česká provincie kongregace Salesiánů Dona Boska čítala v roce 2007 181 členů žijících v 18 komunitách. Většina z nich pracovala ve farnostech (29%) a ve volnočasových aktivitách pro děti a mládež (19%). Důchodců bylo 16%, dalších 8%

---

³³¹ Srov. CHÁVEZ, P. 150. *výročie založenia saleziánskej kongregácie*, s. 22 – 27.

³³² Srov. *Nová povolání pro novou Evropu*. 33.

³³³ *Nová povolání pro novou Evropu*. 33.

³³⁴ Srov. *Don Pascual Chavéz v České republice 2006*, s. 35.

³³⁵ Srov. CHÁVEZ, P. *Pane, rádi bychom viděli Ježíše*.

³³⁶ Srov. CHÁVEZ, P. *Pojďte a uvidíte: Nutnost svolávat*, s. 4.

vyučovalo na různých typech škol, přibližně stejný počet byl studentů. Ostatní působili v médiích, formaci, vedení komunit a provincie.³³⁷

Svou činnost by salesiáni měli orientovat podle strategického plánu provincie, který je tvořen třemi dokumenty odpovídajícími na otázky: *kam* směřujeme – Organický projekt provincie (dále jen OPP), *jak* na této cestě jednat – Výchovně pastorační projekt provincie (dále jen VPP), *kdo* a jaký má být realizátor této cesty – Formační projekt. Tyto dokumenty mají tvořit jednotu a navzájem se doplňovat.³³⁸

4.3.1. Profil salesiánských středisek mládeže

Střediska mládeže jsou významným prvkem celosvětového salesiánského díla – v roce 2007 jich bylo 529 a salesiáni v nich realizovali mnoho rozličných programů.³³⁹ Dokument *Saleziánska pastorácia mládeže*³⁴⁰ mluví o jejich společných charakteristikách: Jedná se o otevřené prostředí, které přijímá všechny a dává mnoho nabídek. Jejich program je *misionářsky evangelizační*, zaměřený především na vzdálené. Existují na pomezí prostředí sekulárního a církevního a mají být schopny nabízet evangelijní odpovědi na otázky a potíže mladých lidí. Jako takové mají mít všichni, kteří tvoří jejich *výchovně pastorační společenství*, blízký vztah k mladým a mají je aktivně zapojovat a dávat jim spoluodpovědnost. V jádru tohoto společenství je komunita salesiánů, ředitel a animátoři. Tam, kde není možné, aby všichni pracovali na bázi dobrovolné činnosti, má se dbát o to, aby se uchoval alespoň duch dobrovolnictví.³⁴¹

Dále se upozorňuje, že součástí výchovně pastorační nabídky středisek mládeže má být *misionářská evangelizace* vedoucí k setkání s Kristem a volbě povolání, která se obrací k nejbzdálenějším a vyvolává v nich touhu vydat se na cestu.³⁴²

V České republice provozují salesiáni 12 středisek mládeže (dále jen SaSM), která jsou jedním z pilířů jejich činnosti. Tato střediska mají různou právní formu: buď jsou školskou právníckou osobou, nebo občanským sdružením. Polovina z nich je v rejstříku ministerstva školství (které se – krom ministerstva práce a sociálních věcí, měst atd. – největší měrou podílí na jejich financování). V roce 2007 je navštěvovalo asi

³³⁷ Srov. *Organický projekt provincie 2007*, s. 4 – 5.

³³⁸ Srov. Tamtéž, s. 3.

³³⁹ Srov. CHÁVEZ, P. *Saleziánská pastorace mládeže*, s. 18.

³⁴⁰ Dokument používá spojení pojmů *oratoř – mládežnické středisko* a nevyznačuje mezi jejich významy hranici.

³⁴¹ Srov. ODBOR PRE SALEZIÁNSKU PASTORÁCIU MLÁDEŽE. *Saleziánska pastorácia mládeže*, s. 69 – 72.

³⁴² Srov. Tamtéž, s. 74.

8 500 dětí a mladých lidí, programy v nich připravovalo zhruba 135 zaměstnanců a 400 animátorů.

VPP 2007 reflektuje skutečnost, že v posledních letech došlo ke zvýšení počtu zaměstnanců pracujících ve střediscích a zvýšení jejich profesionality (vzdělání, doplňování kvalifikace, využívání podpůrných nástrojů jako je supervize, intervize atd.).³⁴³

Nabídka programů, které Salesiánská střediska mládeže poskytují, je velice široká. Patří do ní především oratoř chápaná jako prostor pro volnočasovou sportovní činnost a hry. Dále pak různé typy klubů pro dospívající mládež, kroužky, jednorázové a prázdninové akce a také aktivity zaměřené formačně a katecheticky (především pro věřící mládež) atd.³⁴⁴ Rozložení této nabídky v rámci různých středisek není stejné. Některé se profilují více ve volnočasových činnostech, jiné kladou důraz na poskytování sociálních služeb, nebo například na práci s Romy.³⁴⁵

V našich dalších úvahách se soustředíme na ta střediska, která jsou v místě, kde je také salesiánská komunita, mají charakteristicky široký rozsah činnosti (popsaný výše) a která mají na pozici ředitele salesiána. Jsou to tedy díla v těchto městech: Teplice, Plzeň, České Budějovice, Praha – Kobylisy, Pardubice, Ostrava, Zlín, Brno – Žabovřesky, Brno – Líšeň.

4.3.2. *Evangelizace jako cíl práce v SaSM?*

V následujícím oddíle se pokusíme zodpovědět otázku, zda se k evangelizaci jako jednomu ze svých cílů hlásí jednotlivá střediska ve svých oficiálních dokumentech. Budeme vycházet ze dvou pramenů: Ze statutů (v případě školských právnických osob) resp. stanov (v případě středisek vedených jako SKM)³⁴⁶, na základě kterých byla zřízena, a z jejich internetových prezentací.³⁴⁷

SaSM v Praze – Kobylisích má právní formu obecně prospěšné společnosti. V jeho statutech se dočteme, že má za cíl výchovnou a sociální práci, která se opírá o křesťanské principy a preventivní systém. SaSM v Pardubicích a ve Zlíně jsou občanská sdružení s názvem *Salesiánský klub mládeže* (dále SKM). O cíli tohoto sdružení říká jeho stanovy stručnou větou: „účastnit se při výchově, formaci a celkovém rozvoji dětí,

---

³⁴³ Srov. VPP 2007, s. 27.

³⁴⁴ Srov. KAPLÁNEK, M. *Střediska mládeže a oratoře v České republice*, s. 1.

³⁴⁵ Srov. OPP 2007, s. 10.

³⁴⁶ Srov. Seznam citovaných dokumentů v seznamu použitých zdrojů, kapitola 10.8.

³⁴⁷ Srov. Články prezentující poslání a cíle jednotlivých středisek. Adresy citovaných webů jsou v seznamu použitých zdrojů.

mládeže a rodin v salesiánském duchu, který je založený na křesťanských hodnotách.“ Ostatních šest středisek je školskými právníckými osobami. Jejich poslání zformulované v textu statut je většinou zaměřeno na celostní rozvoj mladých lidí, především těch ze znevýhodněného prostředí. Hlásí se k využívání výchovného systému Dona Boska. V popisu rozsahu činnosti většina z nich uvádí také aktivity zaměřené na rozvoj osobnosti na základě křesťanské víry.

Podíváme-li se na internetové prezentace jednotlivých středisek, zjistíme, že představují cíle jednotlivých SaSM podobnými slovy jako jejich zřizovací dokumenty. Objevují se prvky jako všestranný rozvoj osobnosti, bezpečné prostředí, přijetí, výchova k solidaritě, předávání křesťanských hodnot. Často se stručně představuje preventivní systém Dona Boska. Jediná dvě střediska, která se explicitně hlásí (krom jiných cílů) k evangelizaci ve smyslu nabízení evangelia a výchovy k víře jsou střediska v Českých Budějovicích a v Brně – Žabovřeskách.

4.3.3. *Evangelizace a spolupracovníci, kteří se nepokládají za věřící*

Jak jsme již uvedli, evangelizace je činností, která je *právem a povinností* všech, kteří jsou křesťany. Nastínili jsme také, jak se jí snaží realizovat salesiáni. Zároveň víme, že v SaSM pracuje také celá řada lidí, kteří se za křesťany nepokládají. Přesnou statistiku pochopitelně k dispozici nemáme, ale můžeme předpokládat, že z oněch zmiňovaných 135 zaměstnanců a 400 animátorů v roce 1997 jich nevěřících³⁴⁸ bude celá řada, a to jak v přímé práci s mládeží, tak i v práci nepřímé (techničtí pracovníci apod.)

VPP 2007 klade požadavek, aby v salesiánském díle pracovali v přímé práci s mládeží pouze takoví zaměstnanci, kteří „*souhlasí s křesťanskými hodnotami a jsou ztotožnění se salesiánským výchovným stylem.*“³⁴⁹ Otázkou je, co to znamená být ztotožněn se salesiánským výchovným stylem. Znamená to snad aktivně ve své práci aplikovat všechny tři principy preventivního systému, mezi které patří vedle *rozumu* a *laskavosti* také *náboženství*? (Vždyť sám Don Bosko tvrdil, že preventivní systém mohou s úspěchem používat pouze křesťané.³⁵⁰) V závěrech z provinciální kapituly z roku 2010 již nacházíme jasněji definované pravidlo, které je aktualizací směrnice

---

³⁴⁸ Jsme si vědomi problematičnosti používání pojmu nevěřící. V následujícím textu jím budeme rozumět lidi, kteří by sami sebe neoznačili jako křesťany.

³⁴⁹ VPP 2007, s. 23, 40 – 41.

³⁵⁰ *Preventivní systém při výchově mládeže.* In *Stanovy a pravidla Společnosti svatého Františka Saleského*, s. 232.

z VPP 2007: „Priorita evangelizace má vliv na výběr pracovníků pro naše díla. Při přijímání nových zaměstnanců, kteří budou v přímé pastorační, výchovné a sociální práci, je důležitým kritériem pro jejich přijetí víra (víra v Krista, touha předávat ji druhým, zapojení do společenství křesťanů).“³⁵¹

Položme si tedy otázku: dá se o těchto spolupracovnících v SaSM, kteří sice souhlasí s křesťanskými hodnotami, ale za věřící se nepokládají, říci, že evangelizují? V jakém smyslu?

Odpověď se zřejmě bude nacházet někde mezi dvěma extrémními tvrzeními: 1) Nevěřící evangelizuje, když vychovává mladé k evangelijním hodnotám, které jsou obecně uznávány (svoboda, tolerance, atd.) 2) Nevěřící svým konáním nemůže evangelizovat, neboť osobní víra je pro evangelizaci nutnou kvalitou. Pro hledání odpovědi na tuto otázku nabídneme několik podnětů.

První teze by se dala podložit například takto: každá výchova k hodnotám vede člověka k dobru, a v důsledku toho k Dobru absolutnímu, tedy Bohu a ke spáse. Je vlastně pohybem evangelijním směrem, tedy evangelizací. Přitom není rozhodující, jaké osobní náboženské postoje vychovatel zastává.

V této souvislosti považujeme za důležité upozornit, že dokument *Evangelii nuntiandi* mluví o evangelizaci jako o úkolu církve, křesťanů. Otázku nevěřících spolupracovníků na díle evangelizace neřeší. Z jeho učení o proměně světa hodnotami evangelia³⁵² tedy nemůžeme vyvozovat, že každý, kdo tyto evangelijní hodnoty ve světě prosazuje, zároveň také evangelizuje. Nicméně to nemůžeme ani vyloučit.

Druhá teze se může opírat o tvrzení, že v evangelizaci je nutné mít na zřeteli její cíl (přijetí Krista).³⁵³ Kdo tento cíl neuznává, neevangelizuje, ale pracuje například na humanizaci světa.

Michal Kaplánek ve svém pojednání o diakonické práci s mládeží upozorňuje na možné důsledky nekritického přijetí jednoho ze dvou přístupů. Evangelizační práce mezi mládeží by mohla být totiž chápána jako nábor nových členů a ne jako uschopnění k orientaci na cestu životem po vzoru Ježíše Krista. Na druhou stranu je nutné, aby mezi těmi, kteří se službě mládeži (v konkrétní organizaci) věnují, byla většina zralých křesťanských osobností, protože jinak celé dílo ztrácí svůj specifický charakter.³⁵⁴

---

³⁵¹ Závěrečný dokument provinciální kapituly 2010, s. 13.

³⁵² Srov. např. EN 19.

³⁵³ Srov. KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY: *Instrukce ohledně některých aspektů evangelizace*. 9.

³⁵⁴ Srov. KAPLÁNEK, M. *Pastorace mládeže*, s. 39 – 43.

4.4. Adresáti evangelizace ve světle církevních dokumentů

Otázka, komu má být hlásáno evangelium, by se podle Evangelii nuntiandi dala odpovědět stručně: všem.³⁵⁵ Formou prvního hlásání se mají evangelizovat ti, kteří o Kristu nikdy neslyšeli, ale také ti, kteří sice byli pokřtěni, ale nemají víru.³⁵⁶ Církev ale také nemá zapomínat na věřící samotné a jejich víru posilovat a prohlubovat, aby neochladla.³⁵⁷ Povinností církve je také svědčit o plnosti Božího zjevení mezi křesťany, kteří s ní nejsou v plném společenství,³⁵⁸ a také mezi vyznavači nekřesťanských náboženství, kteří sice „vztahují své ruce k nebi“, ale poznat plnost Božího plánu spásy mohou jen ve společenství církve.³⁵⁹

Je pravdou, že víra by neměla být žádnému člověku vnucována, nicméně křesťané by si měli být vědomi, že „*pocitivě vybědnout rozum a svobodu lidské osoby k setkání s Kristem a jeho evangeliem není vnucování, nýbrž oprávněná nabídka a služba*“.³⁶⁰

4.5. Adresáti salesiánské činnosti

Rádi bychom se nyní pokusili charakterizovat adresáty salesiánské činnosti. Již jsme uvedli, že se jedná především o děti a mládež. Tuto skupinu se pokusíme blíže popsat a poukázat na specifika, na která je třeba brát ohled v českém prostředí. Zastavíme se nad otázkou vztahu české mládeže k víře a náboženství.

4.5.1. Charakteristika české mládeže

Už pokus o vymezení pojmů *děti* a *mládež* se setkává s komplikacemi. Můžeme se přidržit definice právní, psychologické, sociologické. Pro naše účely můžeme shrnout, že pod těmito pojmy budeme chápat skupinu od školáků do věku zhruba 30 let, na kterou je zaměřena většina programů SaSM. Michael Martinek ukazuje, že krom věkového rozvrstvení této skupiny, lze pozorovat také vytváření *subkultur*, které se od ostatních vymezují specifickými vzorci svého chování,

---

³⁵⁵ Srov. EN 49, 57.

³⁵⁶ Srov. EN 52, 56.

³⁵⁷ Srov. EN 54.

³⁵⁸ Srov. EN 54, KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY: *Instrukce ohledně některých aspektů evangelizace*. 12.

³⁵⁹ Srov. EN 53.

³⁶⁰ Srov. KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY: *Instrukce ohledně některých aspektů evangelizace*. 5.

hodnotami, stylem oblékání atd. Také katolickou církevní mládež lze v jistém smyslu považovat za takovou subkulturu.³⁶¹

Současná mládež se rodí a vyrůstá v době, jež je charakterizována radikálním pluralismem. Starší generace ale byly formovány v době dřívější. Ke klasickému generačnímu konfliktu, který prožívají, tak přidává na síle i tento kulturní zlom.³⁶²

V průzkumech hodnot, které mládež vyznává, se na prvních místech objevuje zdraví, láska, mír a na posledních hodnoty spojené s náboženstvím a politickou angažovaností. Můžeme také pozorovat trend růstu významu hodnot vztažených k jedinci na úkor hodnot sociálních a politických, růst významu hodnot postmateriálních na úkor materiálních (neboť blahobyt se dnes bere jako samozřejmá věc).³⁶³

V posledních desetiletích došlo k nárůstu množství volného času, který mají lidé k dispozici. Výzkumy se shodují v tom, že mladí jej tráví především individualisticky a pasivně, činnosti, které vyžadují osobní iniciativu, jsou v ústraní. Zároveň ale platí, že můžeme pozorovat nárůst zájmu o aktivity kulturní, společenské a náboženské.³⁶⁴

4.5.2. *Mládež, víra, náboženství*

Naše česká společnost vykazuje vysokou míru sekularizace. Náboženství hraje malou roli jak ve veřejné sféře, tak také na rovině individuální. Počet lidí, kteří o sobě tvrdí, že jsou bez vyznání, je okolo 70%. Analýza příčin není snadná. Petr Fiala například ukazuje, že příčiny odklonu od katolictví jsou spojeny s národním obrozením v 19. století a s obrannými postoji církve na přelomu století, které vedly k její izolaci a k tomu, že byla po vzniku republiky chápána jako cizorodý prvek reprezentující Habsburskou monarchii. V důsledku pak nebylo pro mnoho lidí obtížné se s ní rozejít. Obdobím pronásledování v době komunismu si totiž prošla církve i v jiných zemích, nikde jinde však nezanechalo takové následky jako u nás.³⁶⁵

Tomáš Halík upozorňuje, že dnes je patrně více lidí, kteří se dají spíše než za přesvědčené ateisty (jak se oni sami pojmenovávají) označit za agnostiky. Mnoho lidí také nechce věřit v Boha tak, jak jej křesťané představují, protože se jim tento jeho

---

³⁶¹ Srov. MARTINEK, M. *Ztracená generace?* s. 22 – 28.

³⁶² Srov. Tamtéž, s. 31.

³⁶³ Srov. Tamtéž, s. 37 – 38.

³⁶⁴ Srov. Tamtéž, s. 39 – 42.

³⁶⁵ Srov. FIALA, P. *Laboratoř sekularizace*, s. 25 – 35.

obraz (mnohdy právem) přičítí.³⁶⁶ V důsledku toho se můžeme v české společnosti setkávat s rostoucí oblibou různých skupin a aktivit, které pracují s lidskou nábožensností, ale za náboženské se neoznačují. Religionista Zdeněk Vojtíšek proto odhaduje, že i v budoucnosti se bude většina Čechů označovat za ateisty a zároveň bude ochotná věřit čemukoliv, jen pokud se to nebude nazývat náboženství.³⁶⁷

Statistické údaje ukazují, že česká mládež se ve velké míře hlásí k „ateistické tradici“ svého národa, pouze 4% mladých lidí hodnotí náboženství jako velmi významné pro svůj život. Tento ateismus mladých lidí je do velké míry nereflektovaný a samozřejmý, stejně tak, jako je například v Polsku samozřejmé být katolíkem. Na druhou stranu ovšem platí, že právě velká část mládeže se snaží poznávat nové náboženské směry, které byly doposud v naší kultuře neznámé, mají zájem o skutečnosti, které jsou nevysvětlitelné a „duchovní“.³⁶⁸

Logickou příčinou tohoto stavu je, že (nejen) mladým lidem poskytuje jejich deklarovaný ateismus určitý pocit jistoty, sounáležitosti s ostatními. Jakákoliv změna, například projevená konverze, je velice náročná a svým způsobem riskantní.³⁶⁹ V tom je situace v naší vlasti rozdílná například od USA, kde není tak velkým problémem změnit své „náboženské preference“ a konvertovat či přestoupit k jiné církvi.³⁷⁰

Za významný bod v procesu evangelizace považujeme okamžik křtu. Jaké rysy můžeme na konverzích mladých lidí v Česku pozorovat? Michal Kaplánek formuluje na základě svého výzkumu pět tezí o rozhodnutí mladých lidí nechat se pokřtít: (Toto rozhodnutí nemusí znamenat konverzi ve smyslu radikálního obrácení se.) Jejich rozhodnutí nebývá unáhlené, ale je výsledkem dlouhotrvajícího procesu, na jehož počátku mnohdy můžeme pozorovat pozitivní vztah ke křesťanství v jejich okolí. Vyšší vzdělání umožňuje mladým lidem lépe reflektovat tradiční ateismus a zaujmout vůči němu kritický postoj. K rozhodnutí vedou rozličné motivy: intelektuální hledání, svědectví partnera, zážitek společenství atd. Křest nebývá prožíván jako zlomový okamžik života a není provázen výraznou socializací v církvi. Ve fázi přípravy ke křtu hrají významnou roli oficiální zástupci církve.³⁷¹

---

³⁶⁶ Srov. HALÍK, T. *Hlásání a svědectví Ježíši Kristu v prostředí postmoderní, sekularizované Evropy*, s. 2 – 3.

³⁶⁷ VOJTÍŠEK, Z. *Češi, víra a polévka s játrovými knedlíčky*.

³⁶⁸ Srov. MARTINEK, M. *Ztracená generace?* s. 58 – 65.

³⁶⁹ Srov. PRUDKÝ, L. *Revoluce hodnoty nezměnila*, s. 13.

³⁷⁰ Srov. BERGER, P. *Vzdálená sláva*, s. 149.

³⁷¹ KAPLÁNEK, M. *Rozhodnutí mladého člověka nechat se pokřtít v katolické církvi*. In *Konverze a konvertité*, s. 96 – 97.

Když se pastorační pracovník snaží neztratit ze zřetele cíl evangelizace, musí se nutně konfrontovat s otázkou, jak se stavět k těm lidem, kteří nechtějí přijmout vše, co s sebou nese příslušnost ke katolické církvi a chtějí z různých důvodů zůstat „na půli cesty“, nechtějí se začlenit do společenství věřících. Někteří autoři vidí jejich postoj spíše kriticky (Jan Balík),³⁷² jiní poukazují na to, že je třeba počítat nejen s tvrdým jádrem, ale také s těmi, kteří se chtějí připojit jen volněji (Tomáš Halík, Joseph Ratzinger).³⁷³ Michael Martinek upozorňuje, že lidé s takovýmto postojem tvoří podstatnou část české mládeže, a proto by neměli být opomíjeni.³⁷⁴

4.6. Shrnutí

V úvodu této kapitoly jsme ukázali na církevní charakter evangelizace, která je právem a povinností všech pokřtěných.

V druhém oddíle jsme představili pramen inspirace veškeré salesiánské činnosti – Dona Boska, jeho život a originální výchovnou metodu, která je jakýmsi věnem daným jeho salesiánům. Pomocí především závěrečných dokumentů generálních kapitol jsme nastínili hlavní témata, kterými se kongregace zabývala a zabývá v době po II. vatikánském koncilu. Obzvlášť v posledních letech pak můžeme vnímat zvýšený zájem o téma evangelizace.

Zjistili jsme, že termín evangelizace mívá v salesiánských dokumentech specifický obsah, podle našeho názoru poněkud odlišně akcentovaný oproti významu, který jsme popsali v předchozí kapitole. Stejně tak jsme se zastavili u pojmů pastorace a pedagogika, které se často objevují ve spojení s evangelizací. V našem popisu vztahu mezi výchovou a evangelizací, které tvoří základní dvojčlen definující salesiánskou činnost, jsme se přidrželi závěrečného dokumentu 23. generální kapituly a směrnice Saleziánska pastorácia mládeže. V těchto textech můžeme vidět mnoho prvků, které souzní s popisem v Evangelii nuntiandi a jsou aktualizovány pro dnešní dobu a salesiánskou oblast činnosti.

Třetí oddíl této kapitoly byl zaměřen na salesiány v České republice a především na střediska mládeže, která provozují. Shledáváme, že téma evangelizace se zdá být velice významné a hojně reflektované v různých typech interních dokumentů jak na úrovni celé kongregace, tak provincie. V internetových prezentacích ani v

---

³⁷² Srov. BALÍK, J. *Na cestě s mladými*, s. 97.

³⁷³ Srov. HALÍK, T. *Hledání ztraceného klíče*, s. 16. RATZINGER, J. *Bůh a svět*, s. 301 – 302.

³⁷⁴ Srov. MARTINEK, M. *Ztracená generace?* s. 69.

oficiálních listinách jednotlivých středisek se však téměř nevyskytuje. Otevřenou také zůstává otázka, zda (a jak) je možné zapojit do evangelizace takové spolupracovníky, kteří se pokládají za nevěřící, a tudíž nemohou výslovně zvěstovat Krista.

Závěrečná část byla věnována adresátům evangelizace. Mnohé skutečnosti, které jsme uvedli v charakteristice české mládeže, mohou snahu o evangelizaci ztěžovat, jiné naopak (jako například hodnotová orientace) ukazují na touhu po dobru, kterou je pro křesťany Bůh. Stejně tak víceméně nepříliš pozitivní a někdy kritický postoj mladých k církvi může být chápán jako problém a potíže³⁷⁵, nebo jako volání po autenticitě a hledání pravdy.

---

³⁷⁵ Srov. BALÍK, J. *Na cestě s mladými*, s. 97.

5. POPIS VÝZKUMU

V předcházející části práce jsme na základě církevních a salesiánských dokumentů i další literatury analyzovali pojem evangelizace. Pokoušeli jsme se tak odpovědět otázku po jeho chápání v rovině teoretické. V této části se dostáváme k tomu, co bylo pro autora práce prvotním impulsem ke zkoumání tohoto tématu: pokusit se zjistit, co tento pojem znamená pro salesiány pracující ve střediscích mládeže. Tuto otázku dále upřesníme a ukážeme, jak se nám na ni podařilo odpovědět.

V našich možnostech (i díky rozsahu práce) samozřejmě není poskytnout vyčerpávající, podrobně zpracovanou, analýzu. Spíše chceme představit jakousi sondu do povědomí salesiánů, kteří pracují v SaSM. Rádi bychom se také pokusili nastínit možné směry dalšího důkladnějšího výzkumu.

5.1. Cíl výzkumu

Cílem našeho výzkumu bylo pokusit se nalézt odpověď na dvě otázky: 1) Jak chápou salesiáni pracující ve střediscích mládeže pojem evangelizace? (A do jaké míry se shoduje s tím, jak byl představen v teoretické části.) 2) Co si tito salesiáni myslí o vztahu činnosti jejich střediska a evangelizace?

5.2. Metoda výzkumu

Pro náš výzkum jsme zvolili metodu kvalitativního dotazování technikou rozhovoru pomocí návodu. Tato technika umožňuje provést podobně strukturované rozhovory o stejných okruzích otázek s různými respondenty a tím ulehčit třídění získaných dat. Zároveň dává dotazovanému volnost odpovídat volně ze své perspektivy.³⁷⁶

Návod k rozhovoru obsahoval základní a prohlubující otázky rozdělené do tematických okruhů, které korespondují s tématy zpracovanými v teoretické části. (Viz návod v příloze I.)

Na základě této metody jsme uskutečnili rozhovory s respondenty, které byly s jejich svolením zaznamenávány pomocí diktafonu. Takto zaznamenané rozhovory byly podrobeny obsahové analýze. Vzhledem ke smyslu výzkumu v rámci této práce

---

³⁷⁶ Srov. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*, s. 174 – 175.

jsme se rozhodli použít zjednodušenou obsahovou analýzu, která nepracuje s doslovným přepisem rozhovorů, ale se selektivními protokoly. Do těch se zaznamenávají jen ty výpovědi, které odpovídají předem stanoveným kritériím.³⁷⁷ Výpovědi jsme roztrídili podle jednotlivých tematických okruhů a uspořádali do výsledných přehledů. Jednotlivé výroky jsou označeny číslem souboru, ve kterém jsou zaznamenány (formát mp3) a časovým údajem o umístění v něm.³⁷⁸

5.3. Výběr respondentů

Jako respondenty výzkumu jsme zvolili salesiány, ředitele osmi SaSM v České republice, a to z několika důvodů: Ředitel je osobou, která má na fungování organizace zásadní vliv, jeho postoje a názory významně ovlivňují celkovou koncepci střediska, má rozhodující slovo při výběru nových zaměstnanců atd. Jako salesián je v procesu trvalé křesťanské a řeholní formace a vzdělávání – naše téma by pro něho tedy nemělo být neznámé. Dalším důvodem je skutečnost, že v některých střediscích pracuje jen jeden salesián – a to na pozici ředitele.

---

³⁷⁷ Srov. MAYRING, P. *Einführung in die qualitative Sozialforschung*. s. 97 – 99.

³⁷⁸ CD s originálními nahrávkami rozhovorů má k dispozici autor práce a není její přílohou, neboť by se tím porušila anonymita, která byla respondentům zaručena.

6. VÝSLEDKY VÝZKUMU

6.1. Obsah pojmu evangelizace a její cíl

V této první části naší analýzy se zaměříme obecně na význam, který termínu evangelizace přikládají naši respondenti. Budeme sledovat, zda se v jejich odpovědích objeví některé z motivů popsanych v oddíle 2.1, 3.2, či 4.2.

Respondentům v této části rozhovoru byla také položena otázka po cíli evangelizace. Považujeme za vhodné představit odpovědi na ni zvlášť.

6.1.1. Výsledky – obsah pojmu evangelizace

Většina respondentů ve své odpovědi použila formulaci vyjadřující komunikaci o Bohu, resp. Kristu a evangeliu (vyprávět, říkat, setkat se nad otázkou).

- „Zvěstovat, mluvit s těma lidma o tom podstatném o naší víře. O tom, že Ježíš se pro nás stal člověkem, žil tady pro nás, to kerygma, takový to jádro víry.“³⁷⁹
- „No a potom to taky znamená mluvení o víře. Čemu on věří, čemu já věřím a to je další krok ta víra už křesťanská, víra v milujícího Boha, jak nám ho představuje Ježíš a jak taky v něm se projevoval.“³⁸⁰
- „Pro mě osobně to znamená vyprávět o tom, co vidím jako největší štěstí a smysl života. To je v konečném důsledku to společenství a přátelství s Bohem.“³⁸¹
- „To, že můžu jaksi být vedle toho dítěte a mladého nějakou dobu, tak to je výsada pro to, abych mu řekl o Ježíši.“³⁸²
- „Evangelizace jako taková je součástí komplexně přístupu k člověku, se kterým pracuju. Můžeme hovořit o tom, že evangelizace je hlásání Krista. Můžeme vyabstrahovat takový ostrůvek uprostřed korálových útesů, kde trčí nějaká palma nad tou hladinou a tam jsme se s nějakým člověkem setkali nad nějakou otázkou, že se zeptal nebo já jsem se zeptal, jestli věří v Boha, jak to bude po smrti a naprosto přímo se o tom bavíme. A že za tím je spousta kontaktů a práce to už není vidět.“³⁸³

---

³⁷⁹ R06.mp3, 1:01.

³⁸⁰ R02.mp3, 4:10.

³⁸¹ R03.mp3, 0:35.

³⁸² R08.mp3, 1:10.

³⁸³ R05.mp3, 4:15.

Ve třech odpovědích pak bylo použito podobné tvrzení, když mluvili obecněji o seznamování lidí s Kristem, s Boží láskou.

- „A pak to znamená třeba i osobní setkání s Ježíšem, vlastně přivést toho člověka k osobnímu setkání s Ježíšem.“³⁸⁴
- „Předávání poselství evangelia. Aby lidé poznali Krista, to co je v evangeliu.“³⁸⁵
- „Je to otevírání bran nebeského království člověku, seznamování člověka s tím, že Bůh je láska.“³⁸⁶

Ve dvou odpovědích se také vyskytly formulace vyjadřující působení na hodnotovou orientaci evangelizovaného.

- „To znamená celkový zájem o člověka v duchu evangelia. (...) Může to taky být posilování životních hodnot, který on má.“³⁸⁷
- „Hodnoty evangelia, které jako Ježíš přinesl tak se je snažit nějak zpřístupnit, nebo nabízet lidem, kteří nemají s církví nic společného.“³⁸⁸

6.1.2. Výsledky – cíl evangelizace

Tři dotazovaní ve svých odpovědích zdůraznili významnost prvku Božeho působení a obtížnost pokusu stanovovat si pro evangelizaci nějaké cíle. Mluvili o potřebě prostředí víry, která může být pro evangelizované výzvou.

- „Každý ten člověk má jiný cíl, podle toho odkud přichází a kolik máš času. Je rozdílný start, je rozdílný cíl. (...) Je tam určitý prvek tajemství, že se těch lidí nějak dotýká Bůh.“³⁸⁹
- „Cílem je, aby člověk prožil dobrý život. Takže jestliže vidím člověka, který se snaží žít dobře, ale neseťkal se s Kristem, tak dělám vše pro to, aby ten člověk měl i tuto dimenzi, setkání se s žitým evangeliem. Nemůžu si klást cíl, aby ten člověk odpověděl na Boží volání, protože víra je dar, víra není něco, co se předává z člověka na člověka. Můžu vytvořit prostředí a já si můžu klást cíl, tenhle člověk, kterýho mám před sebou, pracujeme na jeho sociální problematice, pedagogice – výchově, a byl bych rád, aby se mohl setkat

---

³⁸⁴ R07.mp3, 0:35.

³⁸⁵ R01.mp3, 1:00.

³⁸⁶ R04.mp3, 0:50.

³⁸⁷ R02.mp3, 1:10.

³⁸⁸ R07.mp3, 0:20.

³⁸⁹ R01.mp3, 3:53.

*s prostředím víry. Mám ten cíl, aby se tenhle člověk v tom prostředí pohyboval a měl možnost celistvého přístupu k životu.*³⁹⁰

- *„Nasměřovat k osobě Ježíše Krista. On je Boží Syn a to je ten cíl. On už udělá vše ostatní.*³⁹¹

Tři z respondentů použili ve svých odpovědích také více sekulární jazyk a cíl evangelizace definovali spíše jako nalezení štěstí, smyslu života, nosných pravidel, svobody a podobně.

- *„On by měl být doveden k tomu, aby nějakým způsobem porozuměl tomu, co je vlastně obsahem evangelia, dobré zprávy. Že je to návod k tomu, jak žít šťastný a smysluplný život a jak ten život směřovat k tomu, aby dosáhl štěstí, které každý člověk hledá. To štěstí spočívá v tom, že člověk pochopí, že existuje nějaký řád a začne žít v harmonii s ním. (...)Ten řád je třeba řád přírody, řád nakonec to jsou i praktické věci, který zdánlivě s náboženstvím nakonec moc nesouvisí, ale souvisí, a souvisí třeba i s ekonomikou a věcma, který jsou od evangelia daleko.*³⁹²
- *„Je to objevení toho smyslu v nejširším... smyslu. Víím, proč jsem, že jsem užitečný. Možná to na první pohled nemá s tou evangelizací nic společného, ale je to určitá naplněnost. Člověk potřebuje ten svůj život prožít v naplněnosti. Evangelizace člověka naplňuje, jasně mu říká je to takhle a takhle, můžeš žít podle těchhle pravidel, můžeš prožívat vztah s Bohem, anebo nemusíš. Já bych to viděl v objevení smyslu života. Když se podíváme na Ježíše, tak o co mu šlo: Aby se člověk setkal sám se sebou a skrze své nitro s Bohem, aby objevoval hloubku a šířku dimenze svého lidského života a tam dochází k setkání s Bohem.*³⁹³
- *„Myslím, že evangelizace by měla vést k tomu, co snad Ježíš chtěl – svobodě, osvobození člověka, pochopení smyslu života, nadchnutí se života... ta evangelizace by měla inspirovat člověka a odkrýt mu hlubší smysl života... a žít nějak lehčejic na tomhle světě a s porozuměním životu v perspektivě, která překračuje tenhle pozemský život.*³⁹⁴

---

³⁹⁰ R05.mp3, 11:10.

³⁹¹ R08.mp3, 3:20.

³⁹² R03.mp3, 2:10.

³⁹³ R04.mp3, 1:45.

³⁹⁴ R02.mp3, 5:17.

Dva respondenti ve své odpovědi definovali cíl evangelizace poměrně jednoznačně jako přijetí víry projevující se v činech. Jeden z nich mluvil o cíli evangelizace ve spojitosti se vstupem do společenství církve.

- „*Určitě aby člověk měl osobní víru v Boha. To, že něco zná, je málo. Aby se pro něho Kristus stal tím Pánem a věřil v něho osobně, nejen myšlenkově, ale i srdcem a nastala změna života. Prostě živá víra projevující se skutky.*“³⁹⁵
- „*Pak to dochází až do fáze přijmout nějaký styl života a společenství církve – to znamená křest a život v nějakém konkrétním společenství církve.*“³⁹⁶

6.1.3. Shrnutí

Co se obecné definice evangelizace týče, považujeme za zajímavou skutečnost, že většina respondentů volila ve své formulaci slova vyjadřující mluvení (řeč) o víře, Bohu, Kristu. Je otázkou, zda se z toho dá vyvodit, že evangelizovat pro ně opravdu znamená mluvit. Je totiž možné, že tato slova používali v přeneseném smyslu jako svědčit (např. životem). Tuto tezi by samozřejmě bylo nutné ověřit důkladnějším výzkumem. Nicméně to ale může odkazovat k jistému povědomí o významu slovního zvěstování v procesu evangelizace.

Při pokusu o definici cíle evangelizace jsme se u některých respondentů (první skupina odpovědí) setkali s lehkou neochotou definovat pro ni nějaký cíl. Zdůrazňovali, že jedna věc je evangelizační působení ze strany hlásajícího, ale Bůh je ten, který má nakonec „rozhodující slovo“. Někteří z dotazovaných pak volili odpovědi formulované nepřiliš náboženským jazykem. Zůstává otevřenou otázkou, co se dá chápat pod výrazy jako „nalézt smysl života“, „nalézt řád“, „osvobození člověka“. V církevních dokumentech by zřejmě byly popsány mimo jiné jako život ve společenství církve. Tato formulace se přitom v rozhovorech objevila jen jednou.

6.2. Metody evangelizace

Při analýze rozhovorů jsme se pokusili zjistit, zda se v odpovědích respondentů budou objevovat některé z prvků popsanych v oddíle 3.4.

---

³⁹⁵ R06.mp3, 2:50.

³⁹⁶ R07.mp3, 1:40.

6.2.1. Výsledky

Čtyři z respondentů ve své odpovědi vyzdvihli důležitost autentického křesťanského života. Někteří z nich také naznačili nechuť formulovat pro evangelizaci nějaké metody.

- *„Nejlepší metodou je, když člověk sám tím je zasažen, sám přijme tenhle životní projekt, je tím plnej, je o tom přesvědčen, že je to smysluplný život. (...) Metoda je nějak zajímat se o situaci člověka, nesoudit, pozvedat, být k dispozici, sloužit.“³⁹⁷*
- *„To není o tom, že se setká s nějakýma poučkama, ale že se setká s někým, kdo to evangelium žije.“³⁹⁸*
- *„Vztahovat to Slovo Boží na sebe a být věrný. To je to, kolem čeho se to všechno točí. Protože jestli se to dotkne duše člověka, nebo toho vztahu, který jde do věčnosti já nevím... To jsou otázky, které jsou otevřené, každý to má jinak, na to není žádný recept. (...) V okamžiku, kdy to budu brát nějak metodicky – tedy uděláme tohle, ten člověk zareaguje takhle a vlastně to dostane ten nádech manipulace, tak to nefunguje.“³⁹⁹*
- *„Vlastní život. To je to nejučinnější v současné době u nás, kdy se vše zpochybňuje. (...) Křesťan by měl být angažovaný. (...) Pak nemusí nic říkat a jeho život má tu dosvědčující hodnotu.“⁴⁰⁰*

Další tři dotazovaní jako evangelizační metodu označili osobní vztah, v rámci kterého je možné předávat poselství evangelia.

- *„Jednoduše bych řekl, že v dnešní době jediný způsob jak tyto věci předat tak, aby byly přijatelné, je nějaký velmi poměrně intenzivní, ale mírný způsob vytváření vztahů a komunikace s těma lidma.“⁴⁰¹*
- *„Osobní vztahy. Oni musí cítit, takovej osobní přístup i v té víře. Že ten věřící, nebo i ten kněz je jim osobně blízko.“⁴⁰²*
- *„Dal bych to do dvou pojmů: moralizování a morální postoj. Princip je, abych nemoralizoval. (...) Morální postoj vždycky jde dál. Vždycky si klade otázku, proč ten člověk jedná, jak jedná. (...) Když takhle přistupuju k tomu druhému,*

---

³⁹⁷ R02.mp3, 6:50.

³⁹⁸ R05.mp3, 12:00.

³⁹⁹ R08.mp3, 7:17.

⁴⁰⁰ R01.mp3, 10:05.

⁴⁰¹ R03.mp3, 6:40.

⁴⁰² R06.mp3, 6:06.

*tak on je schopen se mně otevírat, je schopen mně otevírat oči při pohledu na druhý a mě se ukazuje prostor pro svobodné působení Boha a v jeho životě.*⁴⁰³

Pouze jeden dotazovaný ve své odpovědi definoval konkrétní aktivity, které mohou být při evangelizaci použity.

- *„U nás se jeví dobrý spojovat to s projevením emocí. Používat hudbu, písničky, názornost, obrazy, scénky, zažít tu víru smyslově a ne moc složitých věcí.*⁴⁰⁴

6.2.2. Shrnutí

Podle našeho názoru první dvě skupiny odpovědí spojuje jistá averze vůči evangelizaci pojmávané příliš „metodologicky“. Respondenti proto vyzdvihovali osobní vztahy a autenticitu toho, kdo má evangelizovat. Neochota definovat metody může mít souvislost s nechtím definovat pro evangelizaci nějaké cíle.

V žádné z odpovědí se neobjevilo nic, co by souviselo například s evangelizační úlohou svátostí. To může být zřejmě zapříčiněno prostředím, ve kterém se dotazovaní salesiáni pohybují.

6.3. Obsahy evangelizace

Odpovědi respondentů se pokusíme porovnat s obsahem kapitoly 3.3.

6.3.1. Výsledky

Odpovědi většiny respondentů na otázku po obsahu evangelizace zahrnovaly prvek změny života a to na rovině osobního životního stylu, nebo ve vztazích k ostatním lidem.

- *„Získá možnost prožít ten život dobře a naplno ve všech dimenzích, které život má, a ta spirituální je jedna z nedílných součástí jeho života.“*⁴⁰⁵
- *„Může mu to dát nějaký impuls ke změně v běžném životě. Motivace ke změně kvůli Kristu.“*⁴⁰⁶
- *„Je to zřejmě taková radikální změna oproti dosavadnímu stylu. Konfrontovat s evangeliem své dosavadní způsoby myšlení, postoje, svoje způsoby jednání, a*

---

⁴⁰³ R04.mp3, 6:00.

⁴⁰⁴ R06.mp3, 6:00.

⁴⁰⁵ R05.mp3, 14:50.

⁴⁰⁶ R06.mp3, 8:30.

*že je to pecka pro toho člověka. To co doposud jakoby žil tak to musí svým způsobem popřít.*⁴⁰⁷

- *„... vztahy k ostatním, které jsou otevřené a dobré. To, co mne na té sociální stránce křesťanství zaujalo, je, že si nemusíš vybojovávat pozici mezi ostatními. Dneska se tomu říká přijetí, uznání práva na místo v životě.*⁴⁰⁸
- *„Obsahem je osoba Božího Syna Ježíše Krista. Musí se nabízet společenství, život nějaký,... ty čtyři pilíře koinonia, diakonia a tak dále, se kterými by se měl setkat.*⁴⁰⁹
- *„Získat sebedůvěru, sebevědomí, ...získat ulehčení, jako že nejsem zatěžovanej, získat křídla v životě, aby mě život těšil, bavil. Získat nějaký přátele.*⁴¹⁰
- *„Nebo zbavit nezdravých závislostí, že nemusí jen konzumovat a plout s proudem.*⁴¹¹

Čtyři respondenti se také zmínili o nadpřirozené perspektivě života, pozitivnímu vztahu k Bohu a k církvi.

- *„Tím, že se člověk setká s Kristem, tak získává nadpřirozený smysl života.... Může získat vztah k tomu prostředí. Není důležité, aby si odnesli vědomosti znalosti, dovednosti, ale aby si odnesli pozitivní obraz církve.*⁴¹²
- *„Když někoho evangelizuju, tak nabízím v konečném důsledku věčný život. Ale i to, že jestliže se podle toho začneš řídit, tak to není jen po smrti, a to začíná hned teď, když budeš chtít.*⁴¹³
- *„Takže po téhle stránce dostane perspektivu do věčnosti směrem k Bohu.*⁴¹⁴
- *„Získat osobní vztah k tomu Nejvyššímu, k Bohu. I jistotu víry. Chuť do života.*⁴¹⁵

6.3.2. Shrnutí

S jistou mírou zjednodušení by se dalo říci, že první, větší, skupina výpovědí, odpovídá tématickému okruhu „Jak žít“. Odpovědi však neukazovaly jen k morálnímu

---

⁴⁰⁷ R07.mp3, 2:58.

⁴⁰⁸ R08.mp3, 12:00

⁴⁰⁹ R01.mp3, 9:10

⁴¹⁰ R02.mp3, 12:15

⁴¹¹ R02.mp3, 12:15

⁴¹² R05.mp3, 15:50.

⁴¹³ R03.mp3, 10:05

⁴¹⁴ R08.mp3, 12:00

⁴¹⁵ R02.mp3, 12:15

rozměru života člověka, ale k nutnosti změny vůbec – například ve svých dosavadních vztazích.

Druhá skupina výpovědí je charakteru spíše věroučného a spirituálního.

6.4. Hlasatelé evangelia

V této části rozhovoru jsme se respondentů ptali na jejich představu o člověku, který má evangelizovat.⁴¹⁶ Jedna otázka byla také cílena na zapojení nevěřících spolupracovníků do procesu evangelizace. Proto tyto odpovědi zpracujeme zvlášť.

6.4.1. Výsledky – vlastnosti evangelizátora

Ve čtyřech odpovědích se objevilo zdůraznění potřeby autentičnosti hlasatele, jeho pravdivosti a souladu toho, co hlásá, s tím, co žije.

- „Ten člověk by měl být koherentní sám v sobě. Aby rezonoval s tím, co hlásá. Aby ten rád měl v sobě a nějak s ním žil.“⁴¹⁷
- „Musí být takovej nějak pravdivej. Musí vnímat a cítit, že to, co nějak říká, že je pravda a že si na něco nehraje. Takže pravdivost a upřímnost.“⁴¹⁸
- „Měl by nějak sám být vnitřně svobodnej, kterej přijmul svůj život, žije rád svůj život a žije sám evangelijním stylem... a je jím zaujatej. Sám zažívá evangelijní svobodu.“⁴¹⁹
- „Jakási taková pokora a to není nic jiného než pravdivost o tom, kdo jsem já a kdo je Bůh, Hospodin, ke kterému směřuji.“⁴²⁰

Tři respondenti mluvili o důležitosti osobního vztahu s Bohem, života víry, který musí evangelizující zakoušet.

- „Na prvním místě dá se říct hluboký vztah s Bohem.⁴²¹ Jestliže to má být radostná zvěst, tak to musím v sobě mít.“⁴²²
- „Ten člověk musí být otevřený, aby sám sebe nechal evangelizovat. Aby sám vlastně očišťoval svůj vztah s Bohem, aby dovedl odhalovat podstatu a principy Ježíšova života a poslání.“⁴²³

---

⁴¹⁶ Srov. Kapitola 4.

⁴¹⁷ R03.mp3, 13:05.

⁴¹⁸ R06.mp3, 11:41.

⁴¹⁹ R02.mp3, 14:02.

⁴²⁰ R08.mp3, 13:50.

⁴²¹ R05.mp3, 18:18.

⁴²² R05.mp3, 22:00.

- „Člověk, který má evangelizovat musí mít osobní zkušenost s Bohem a je na cestě víry. Je v procesu poznávání Boha. Ví o obsahu víry, zná evangelium, zná Ježíše, zná tradici katolické církve.“⁴²⁴

Dva z dotazovaných vyzdvihli potřebu otevřenosti, naslouchání a schopnosti dialogu.

- „Pak určitě člověk, který evangelizuje, by měl být schopen dialogu, a měl by být schopen naslouchat.“⁴²⁵
- „Je otevřený,... on přistupuje k člověku, který s ním je, to znamená vychází z jeho pozice, aby dokázal vnímat, že ten člověk se nachází v určitém místě a potřebuje delší čas.“⁴²⁶

V odpovědích se také objevil požadavek na vzdělání evangelizujících, jejich citění s církví a laskavosti, se kterou přistupují k lidem.

- „Ti, kteří to dělají, by měli být v první řadě vzdělaní. (...) Na druhým, by měli mít *sensus ecclesiae*. Podle mě jsou toto dvě nejdůležitější věci.“⁴²⁷
- „Potom laskavost, že to předává nevtíravě, přitom nějak přesvědčivě.“⁴²⁸

6.4.2. Výsledky – nevěřící spolupracovníci

Jeden respondent odpověděl poměrně jednoznačně, že evangelizovat může i člověk nevěřící. Ostatní svou odpověď více rozvinuli: Rozdělili evangelizaci v širším a užším slova smyslu (ke které je nutná osobní víra v Krista). Nevěřící se mohou podílet na evangelizaci právě jen v širším slova smyslu. Jeden respondent připustil evangelizační působení nevěřícího jako zázračného nástroje.

Následující citace jsou seřazeny podle pomyslné stupnice od „může“ po „nemůže“.

- „Jsem přesvědčen, že tak, jak ten svět je nastavený, tak u nás většina našich spolupracovníků jednoznačně evangelizuje, i když je nevěřící. Bůh si dovede použít kohokoliv, aby někoho nakopl k otázkám.“⁴²⁹

---

⁴²³ R04.mp3, 8:55.

⁴²⁴ R07.mp3, 4:50.

⁴²⁵ R04.mp3, 10:50.

⁴²⁶ R07.mp3, 5:16.

⁴²⁷ R01.mp3, 21:40.

⁴²⁸ R06.mp3, 12:10.

⁴²⁹ R05.mp3, 29:55.

- „Já si myslím, že nemůže evangelizovat ve smyslu, že bude nabízet Boha. Protože ho nějak nemá. Tím nechci říct, že my věřící ho máme. Nemůže nabízet Boha, ale může nabízet hodnoty, které vyvěrají z desatera a evangelia. Může tedy evangelizovat ve smyslu, že je lepší nekrást, než krást, že je lepší být čestný pravdomluvný. Já beru i tady tohle, že to je evangelizace. Ne v plnosti.“⁴³⁰
- „Já myslím, že může evangelizovat i člověk, kterej je sympatizátorem evangelia. (...) Záleží, na jaký úrovni tý evangelizace se podílím, když se podílím na evangelizaci lidství, tak tam je třeba být plně žijícím člověkem a to stačí. Ten, kdo doprovází člověka při hledání tváře Boží a Ježíše jako Božího Syna, tak tam je potřeba, aby člověk tuhle víru žil a sám tu víru měl.“⁴³¹
- „Myslím, že v tom nejužším smyslu, že hlásá Krista a zprostředkovává vztah s ním, tak to bezprostředně nemůže. Ale může hrozně moc. Může ovlivňovat předporozumění těch, se kterými se stýká, a to výrazným způsobem.“⁴³²
- „Tydlecty lidi toho člověka nepřivedou ke Kristu, to je pro ně mytologická postava jako bohové řecký a římský, ale tou svou pravdivostí života mohou leckomu pomoci udělat velký krok, aby se nějak vnitřně disponoval pro přijetí důležité zprávy.“⁴³³
- „Pokud má zvěstovat to kerygma křesťanský, tak to nejde. Když přijde na otázku tý víry, tak musí nějak vhodně nasměrovat na někoho, kdo je mu schopen pomoci. Může přivést, otevřít ty dveře někam dál.“⁴³⁴
- „Pokud je to člověk, který nemá žádné povědomí o Ježíši a tak dál, tak nemůže být evangelizátor, pokud vlastně Bůh ho nevezme jako zázračný nástroj, což se může stát.“⁴³⁵

6.4.3. Shrnutí

Nikde v rozhovorech se neobjevilo žádné tvrzení odkazující na příslušnost evangelizátora k církvi, i když je to v podstatě jediná kvalita, o které se např. v Evangelii nuntiandi mluví. Za zajímavý pokládáme fakt, že výslovně o potřebě víry a osobní zkušenosti s Bohem u toho člověka, který evangelizuje, začali mluvit sami pouze tři z dotazovaných. Podstatná část pak vyzdvihla důležitost autentičnosti hlasatele.

---

⁴³⁰ R04.mp3, 13:45.

⁴³¹ R02.mp3, 16:01.

⁴³² R01.mp3, 25:10.

⁴³³ R03.mp3, 16:20.

⁴³⁴ R06.mp3, 13:56.

⁴³⁵ R07.mp3, 6:20.

V odpovědích na otázku po evangelizaci nevěřícími se, dle našeho názoru, projevila komplikovanost pojmu evangelizace. Většina dotazovaných tak měla potřebu zpřesnit užití tohoto termínu a rozlišit jeho užší a širší význam. Téměř všechny se pak nesly v podobném duchu.

6.5. Praxe střediska

V této části rozhovoru byly kladeny respondentům otázky po vztahu evangelizace a cílů práce SaSM, ve kterém působí.

6.5.1. Výsledky

Odpovědi respondentů jsme seřadili podle jejich jednoznačnosti od těch, které mluví o evangelizaci jako cíli práce střediska, až po ty, které ji spatřují implicitně obsaženou v cílech, které jsou definovány jinak.

- „Ano. Každopádně to máme napsané v ročním plánu a chceme to dělat a vědomě jsme si vybrali několik akcí, které tímhle směrem zaměřujem. Ano.“⁴³⁶
- „Jako cíl to určitě máme. (...) Vnímáme, že jsou akce, kde nějak evangelizujeme, nebo mluvíme o Bohu, a že by to mělo být prorostlé veškerou naší činností.“⁴³⁷
- „Je to jeden z cílů. Určitě. Je to salesiánské, tak za tím stojí všichni zaměstnanci. (...) Myslím, že v určitý intenzitě, jako všechny stupně evangelizace – od tý jak se říká preevangelizace, po tu svátostnou.“⁴³⁸
- „V těch cílech máme stanovený vytváření prostředí pro setkání s Ježíšem.“⁴³⁹
- „Já o středisku říkám, že tady evangelizaci děláme v rámci uceleného přístupu k člověku. Hlídáme si, aby nám nevypadla ta dimenze toho spirituálního rozměru v člověku, ale není to něco, co bysme vnášeli jako nějakou výseč, ale je to mozaika a všechno to úzce souvisí spolu.“⁴⁴⁰
- „No, tak když řeknu ty důvody, že to vlastně úplně stoprocentně nejde. (...) Taková hlavní vize střediska je poctivý občan a dobrý člověk (...) V tom dobrý člověk je ten Bůh nějak, protože ten toho člověka stvořil.“⁴⁴¹

---

⁴³⁶ R08.mp3, 18:48.

⁴³⁷ R06.mp3, 15:51.

⁴³⁸ R02.mp3, 17:15.

⁴³⁹ R07.mp3, 7:10.

⁴⁴⁰ R05.mp3, 35:20.

⁴⁴¹ R03.mp3, 18:43.

- „Kdybych ti tvrdil, že máme ve svých cílech evangelizaci, tak to nemáme. Máme v plánech to, že chceme, aby děti, mladí lidé, co využijou naši nabídku, tak aby to sloužilo k tomu, že se posunou. Aby byli lidsky zralejší. Aby byli více schopni se postavit na vlastní nohy. To je z mého pohledu evangelizace, ale ne úplně dotažená do podoby: Je tady pán Bůh, co ty na to? (...) My neschováváme to, že jsme křesťané, ale myslím, že to před sebou nemáme nějak a priori pověšený, že evangelizace je cílem našeho střediska.“⁴⁴²

Tři dotazovaní také zmínili, že téma evangelizace nabývá v činnosti střediska na významu.

- „Budeme dělat výchovně pastorační projekt, tak tam ta evangelizace najde své místo.“⁴⁴³
- „Pořád ale vnímáme, že toho prostoru pro evangelizaci je málo. (...) takže se na to teď chceme více zaměřovat a víc se v tom vzdělávat.“⁴⁴⁴
- „My si teďka znovu díky různým okolnostem znovu si procházíme takovým procesem vlastně stanovení, pro koho tady jsme, co jim chceme nabízet a cíle. A tam v těch cílech máme stanovený vytváření prostředí pro setkání s Ježíšem.“⁴⁴⁵

6.5.2. Shrnutí

Všichni respondenti nějakým způsobem evangelizaci chápou jako jednu z činností jejich střediska. Někteří se k ní hlásí jako ke svému cíli, který i explicitně deklarují, jiní ji chápou jako součást jiných činností nebo cílů. Je možné také pozorovat růst významu tohoto tématu.

---

⁴⁴² R04.mp3, 20:05.

⁴⁴³ R04.mp3, 25:17.

⁴⁴⁴ R06.mp3, 16:10.

⁴⁴⁵ R07.mp3, 7:10.

ZÁVĚR

V naší práci jsme se pokusili osvětlit význam slova evangelizace. V první části jsme čerpali z různých dokumentů platných pro celou církev, ale také specificky salesiánských. Na základě závěrů z této části práce jsme provedli zjednodušenou formou výzkum, který nám měl naznačit, jak salesiáni pracující v SaSM význam tohoto termínu chápou a jak jej vztahují k praxi jejich střediska. Cíl práce jsme si zjednodušeně zformulovali pomocí dvou stručných otázek: *Co je to evangelizace? Realizuje se v praxi SaSM?*

Při našem pokusu o hledání odpovědi na položené otázky jsme byli nuceni mnohokrát si připomenout slova papeže Pavla VI., který říká že: *„Žádná dílčí a neúplná definice však nemůže v sobě zahrnout tak bohatou, složitou a dynamickou skutečnost jako je evangelizace, aniž by se vystavovala nebezpečí, že pojem evangelizace ochudí či dokonce zkreslí.“*⁴⁴⁶ Opravdu se jedná o složitou skutečnost, která skrývá mnoho významů, realizuje se v rozličných činnostech, a má širokou škálu souvislostí. Proto také mohou různí lidé za slovem evangelizace vidět různé významy a přisuzovat mu různé úlohy – vždy podle toho, v jakých textech se s ním setkali, co si o něm nastudovali a jaké zkušenosti s jeho realizací ve svém křesťanském životě mají. To samozřejmě platí i o salesiánech.

V naší práci jsme se pokusili tyto nuance naznačit. Samozřejmě se nejedná o vyčerpávající popis všech možných obsahů tohoto slova. Pokládáme však za přínosné, že jsme se pokusili naznačit různé pozice výkladu, někdy i poněkud vyhraněné. Ty, dle našeho názoru, naznačují hranice rámce, ve kterém se mohou odvíjet debaty, pro něž je evangelizace stěžejním pojmem.

Různé přístupy k evangelizaci zřejmě mohou mít několik příčin. V první řadě je to skutečnost, že pojem sám se v průběhu posledních cca 60 let vyvíjel. Jeho proměny nejsou nijak dramatické, avšak některé – ne nepodstatné – aspekty byly zdůrazněny, jiné upozaděny. Některé pohledy dominovaly v době těsně po II. vatikánském koncilu, jiné jsou vyzdvihovány dnes. To se projevuje také v textech různých církevních dokumentů a záleží pochopitelně na konkrétních lidech, které z nich (a jak důkladně) čtou, studují a porovnávají. Podle toho se samozřejmě mění jejich pohled na celou

---

⁴⁴⁶ EN 17.

otázku. Možná by tedy bylo lepší místo otázky „*Co to je evangelizace?*“ říci „*Co byla, co je a kam směřuje evangelizace?*“

Další nepřehlédnutelné rozdíly je možné najít ve stylu mluvy o evangelizaci v dokumentech římských úřadů a dokumentech salesiánského ústředí. Shledáváme, že jejich dikce je poněkud odlišná. Na základě našeho porovnání můžeme říci, že listy hlavního představeného a další salesiánské dokumenty používají slovo evangelizace s poněkud větším akcentem na její cíl. Dle našeho názoru může být toto zdůrazňování také reakcí na stoupající význam náboženství v současné době, avšak ne stejně stoupající význam křesťanství, či přesněji křesťanství představovaného katolickou církví. Zároveň také můžeme v salesiánských dokumentech vidět jistou „volnost“ v nakládání s dalšími klíčovými pojmy, jako jsou pastorační, výchova, pedagogika atd.

Při reflexi našeho tématu je také třeba brát ohled na specifika českého prostředí a mládeže, která v něm vyrůstá. Oficiální texty, ze kterých jsme v naší práci vycházeli, jsou většinou adresovány všem křesťanům, respektive salesiánům, na celém světě. Je otázkou, nakolik by jejich autoři volili stejná slova, kdyby podrobně znali českou realitu, která má řadu svých specifíků. Uveďme příklad z autorovy osobní zkušenosti, který rozhodně není ojedinělý: Mladí lidé (či děti) přicházející do salesiánského střediska mládeže mají povědomí, že se jedná o zařízení církevní. Stejně tak to vědí jejich rodiče. Pracovník ve středisku pak může od dítěte slyšet větu: „*Naši mi říkali, že kdybyste tady na mně zkoušeli něco s tou vaší vírou, tak mě sem už víckrát nepustí.*“ Je evidentní, že evangelizace musí postupovat velice pozvolna, bez „křeče“ z toho, že jsem s ním ještě (hned) nemluvil o Kristu, a s vědomím, že možná zabere mnoho času, než se odbourají všechny předsudky, které onen mladý člověk „zdedil“ v rámci ateistické tradice naší společnosti. Například toto je, dle našeho názoru, jedinečná česká zkušenost, která se v církevních ani salesiánských dokumentech nemůže reflektovat, přesto je třeba brát ji na vědomí. Na druhou stranu není ani možné s její pomocí ospravedlňovat naprostou rezignaci na specificky náboženský rozměr salesiánské výchovy.

Jak jsme již uvedli v úvodu, praktickou část naší práce chápeme jako doplněk části teoretické. Metodou zjednodušené obsahové analýzy jsme zpracovali záznamy rozhovorů s řediteli SaSM. Již během rozhovorů a ještě více při jejich analýze jsme si ověřili pravdivost zmiňovaného tvrzení o složitosti a mnohvrstevnosti pojmu evangelizace. Z hlediska kvality získaných poznatků by bylo jistě přínosnější zaměřit výzkum na jedno konkrétní téma. O něm pak delší dobu hovořit s respondenty a získané

informace podrobně analyzovat. Vyhnuli bychom se tak například příliš obecným formulacím v odpovědích, mohli bychom se více doptávat na významy někdy až fráзовitých slovních spojení jako například „nalezení smyslu života“, „vydařený život“ apod. Důkladná analýza by pak zabránila možným vlivům subjektivního hodnocení a třídění výpovědí.

Náš výzkum jsme však koncipovali jako sondu, která by nám umožnila nahlédnout do způsobu uvažování o evangelizaci a ukázala další možné směry výzkumu. Uvedeme proto několik závěrů a otázek, ke kterým jsme dospěli.

Za zajímavý fakt pokládáme skutečnost, že velká část respondentů projevila nechuť definovat cíle a metody evangelizace, zároveň však podtrhovala důležitost autenticity hlasatele, souladu toho, co hlásá, s tím, co žije. (Podobná vyjádření v kapitole o metodách a o hlasatelích). Čím je to způsobeno? Slovní spojení *cíl evangelizace* může evokovat představu někoho, kdo ví, kam chce člověka dovést. Podobně slovo *metoda* či *prostředky* zase ukazuje na způsoby vedení k tomuto cíli. Je možné, že obavy z dogmatismu, nebo manipulace brání respondentům tyto skutečnosti explicitně pojmenovávat. Nebylo by bez zajímavosti zamyslet se nad příčinami tohoto jevu.

Pouze jeden z dotazovaných použil ve své odpovědi slovo církev. Ostatní o ní nemluvili ani v souvislosti s cílem evangelizace, ani když popisovali osobnost evangelizujícího. V učení katolické církve je evangelizace chápána jako činnost církevní. Proč tato vazba v odpovědích dotazovaných téměř nebyla zmiňována?

V odpovědích na otázky směřující na vztah evangelizace cílů střediska se v téměř 100% případů ukázalo, že evangelizace je tématem, které je pro ředitele středisek významné v tom smyslu, že ji pokládají za cíl práce svého střediska, nebo ji chtějí v budoucnu více reflektovat.

Na závěr zbývá shrnout, zda se nám podařilo dosáhnout cílů, které jsme si pro naši práci stanovili, tedy odpovědět na otázky po významu slova evangelizace a jeho realizaci v praxi SaSM. Dle našeho názoru ano. Pokusili jsme se naznačit kontury cesty evangelizace v posledních desetiletích. Tuto dynamickou stále se vyvíjející skutečnost je těžko zachytit do definic a pojmů, které by byly přesně definovatelné a jejichž praktickou realizaci by bylo možné jednoznačně hodnotit. Proto jsme byli nuceni zůstat jen u ukázání některých jejích aspektů. Pro další zkoumání by bylo zapotřebí zúžit záběr a věnovat se některému z uvedených témat hlouběji.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Církevní dokumenty

- BENEDIKT XVI. *Ubicumque et semper: Motu proprio Benedikta XVI., kterým se zřizuje Papežská rada pro novou evangelizaci.* [online] [cit. 9.12.2010].
Dostupné na: <<http://tisk.cirkev.cz/z-vatikanu/ubicumque-et-semper/>>.
- *Dokumenty II. vatikánského koncilu.* Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-089-3.
- FRANCOUZSKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. *Pozvat současnou společnost k životu z víry: Dopis francouzským katolíkům.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2003. ISBN 80-7192-816-X.
- JAN PAVEL II. *Catechesi tradendae: Apoštolská exhortace Jana Pavla II. Katecheze v církvi z listopadu 1979.* [online] [cit. 9.10.2010]. Dostupné na: <<http://www.cirkev.cz/res/data/004/000491.pdf>>.
- JAN PAVEL II. *Redemptoris missio: Encyklika Jana Pavla II. O stálé platnosti misijního poslání z prosince 1990.* [online] [cit. 9.10.2010]. Dostupné na: <http://antiochia.cz/texty/Redemptoris_missio.pdf>.
- JAN PAVEL II. *Tertio millennio adveniente. Apoštolský list Jana Pavla II. o přípravě na jubilejní rok 2000 z 10. listopadu 1994.* [online] [cit. 14.12.2010].
Dostupné na: <<http://www.kebrle.cz/katdocs/TertioMillenioAdveniente.htm>>.
- JAN PAVEL II. *Vita consecrata: Postsynodální apoštolská adhortace Jana Pavla II. O zasvěceném životě a jeho poslání v církvi a ve světě z března 1996.* Praha: Zvon, 1996. ISBN 80-7113-187-3.
- *Katechismus katolické církve.* Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. ISBN 80-7192-488-1.
- KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU A SVÁTOSTI. *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii: směrnice a zásady.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. ISBN 978-80-7195-152-0.
- KONGREGACE PRO KLÉRUS: *Všeobecné direktorium pro katechizaci.* [online] [cit. 15.10.2010]. Dostupné na: <<http://www.cirkev.cz/res/data/004/000491.pdf>>.

- KONGREGACE PRO KLÉRUS: *Všeobecné katechetické direktorium*. [online] [cit. 9.10.2010]. Dostupné na: <<http://www.cirkev.cz/cirkev-ve-svete/dokumenty/cervena-rada/?cmd=download&id=9921&webSID=f3f7109f8b7e4183b970f2963b985e75>>.
- KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY: *Instrukce ohledně některých aspektů evangelizace*. 2007. [online] [cit. 14.12.2010]. Dostupné na: <<http://www.cirkev.cz/cirkev-ve-svete/dokumenty/cervena-rada>>.
- *Nová povolání pro novou Evropu: Závěrečný dokument kongresu o povoláních ke kněžství a zasvěcenému životu v Evropě*. 1998. [online] [cit. 12.01.2011]. Dostupné na: <<http://tisk.cirkev.cz/res/data/096/010809.pdf?seek=1>>.
- PAPEŽSKÁ RADA PRO HROMADNÉ SDĚLOVACÍ PROSTŘEDKY. *Církev a internet: etika na internetu*. Praha: Sekretariát České biskupské konference, 2002. ISBN neuvedeno.
- PAPEŽSKÁ RADA PRO HROMADNÉ SDĚLOVACÍ PROSTŘEDKY. *Communio et progressio*. [online] [cit. 12.03.2011]. Dostupné na: <<http://www.proglas.cz/res/data/025/003032.pdf>>.
- PAVEL VI. *Evangelii nuntiandi: Apoštolská exhortace Pavla VI. Hlásání evangelia z prosince 1979*. [online] [cit. 9.10.2010]. Dostupné na: <<http://adks.apha.cz/res/data/081/009298.pdf>>.
- *Sociální encykliky (1891 – 1991)*. Praha: Zvon, 1996. ISBN80-7113-154-7.

Dokumenty kongregace Salesiánů Dona Boska

- *Da mihi animas cetera tolle – 26. generální kapitula salesiánů Dona Boska*. ACG [online]. 2008, č. 401 [cit. 2011-01-12]. Dostupné na: <<http://www.sdb.cz/res/data/295/033488.doc>>.
- CHÁVEZ, P. *Da mihi animas cetera tolle: Charismatická identita a apoštolátní nadšení*. ACG [online]. 2006, č. 394 [cit. 2011-01-10]. Dostupné na: <<http://www.sdb.cz/res/data/059/006576.doc>>.
- CHÁVEZ, P. *150. výročie založenia saleziánskej kongregácie*. ACG [online]. 2009, č. 404. [cit. 2011-01-12]. Dostupné na: CHÁVEZ, P. *Pane, rádi bychom viděli Ježíše*. ACG [online]. 2010, č. 406. [cit. 2011-01-10]. Dostupné na: <<http://www.sdb.cz/res/data/430/048235.doc>>.

- CHÁVEZ, P. *Pojďte a uvidíte: Nutnost svolávat*. ACG [online]. 2011, č. 409. [cit. 2011-02-10]. Dostupné na: <<http://www.sdb.cz/ke-stazeni/hesla-hlavniho-predstaveneho/?cmd=download&downloadID=847>>.
- CHÁVEZ, P. *Salesiánská pastorace mládeže*. ACG. 2010, č. 407. Místo vydání, rok ani ISBN neuvedeny.
- CHÁVEZ, P. *Vychovávejme srdcem Dona Boska*. ACG [online]. 2008, č. 400. [cit. 2011-01-12]. Dostupné na: <<http://www.sdb.cz/res/data/038/004334.doc>>.
- ODBOR PRE SALEZIÁNSKU PASTORÁCIU MLÁDEŽE. *Saleziánska pastorácia mládeže*. Bratislava: Don Bosco, 1999. Pro vnitřní potřebu. ISBN neuvedeno.
- *Organický projekt provincie 2007*. Místo vydání, rok ani ISBN neuvedeny.
- *Progetto Europa: Presentazione*. [online]. [cit. 2011-01-28]. Dostupné na: <<http://www.sdb.org/index.php?ids=24&sott=83&ty=1&page=2>>.
- *Salesiáni a laici: Společenství a sdílení ducha a poslání Dona Boska – 24. generální kapitula salesiánů Dona Boska*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-193-2.
- *Stanovy a pravidla Společnosti svatého Františka Saleského*. Místo vydání ani nakladatelství neuvedeno. [1984]. ISBN neuvedeno.
- *Výchova mládeže k víře – 23. generální kapitula salesiánů Dona Boska*. Praha: Portál, 1992. ISBN neuvedeno.
- *Výchovně pastorační projekt provincie 2007*. Místo vydání, rok ani ISBN neuvedeny.
- *Závěrečný dokument provinciální kapituly 2010*: Místo vydání, rok ani ISBN neuvedeny.

Monografie

- ALBERICH, E.; DŘÍMAL, L. *Katechetika*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-382-6.
- BALÍK, J. *Na cestě s mladými: O službě církve mladým lidem*. Praha: Paulínky, 2004. ISBN 80-86025-76-4.
- BERGER, P. *Vzdálená sláva: Hledání víry ve věku lehkověrnosti*. Brno: Barrister & Principal, 1997. ISBN 80-85947-18-8.

- BLECHA, I.; BRÁZDA, R. *Filosofický slovník*. Olomouc: Fin, 1995. ISBN 80-7182-014-8.
- BOSCO, T. *Don Bosco*. Praha: Portál, 1993. ISBN 80-85282-60-7.
- BOSCO, T.; NANNI, C. *Dej mi duše: Salesiánská tradice*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. ISBN 80-7192-882-8.
- BRAIDO, P. *Don Boscova pedagogická skúsenosť*. [Nepublikovaný překlad knihy *L'esperienza pedagogica di Don Bosco*. Přeložil Štefan Turanský]
- BUČKO, L. *Na cestě k oslobodeniu: Základy misiologie*. Nitra: Spoločnosť Božieho Slova, 2003. ISBN 80-85-223-34-1.
- BÜRKLE, H. *Die Mission der Kirche*. Paderborn: Bonifatius, 2002. ISBN 3-89710-144-0.
- ČERNÝ, P. *Kristovo dílo spásy jako základ a imperativ misi: Aktivita Světové rady církví*. Brno: L. Marek, 2006. ISBN 80-86263-72-X.
- DACQUINO, G. *Psicologia di Don Bosco*. Torino: Società Editrice Internazionale, 1988. ISBN 88-05-05041-5. [Pracovní překlad Michal Weber]
- DOLISTA, J. *Misijní úsilí církve*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. ISBN 80-7192-558-6.
- *Don Pascual Chávez v České republice 2006*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-190-5.
- FIALA, P. *Laboratoř sekularizace: náboženství a politika v ne-náboženské společnosti: Český případ*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. ISBN 978-80-7325-141-3.
- HALÍK, T. *Oslovit Zachea*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003. ISBN 80-7106-547-1.
- HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.
- KAPLÁNEK, M. *Pastorace mládeže: Studijní text pro pracovníky s mládeží*. Praha: Salesiánská provincie Praha, 1999. ISBN nevedeno.
- KEPPEL, G. *Boží pomsta: Křesťané, židé a muslimové znovu dobývají svět*. Brno: Atlantis, 1996. ISBN 80-7108-120-5.
- KŘIŠŤAN, A. *Počátky pastorální teologie v českých zemích*. Praha: Triton, 2004. ISBN 80-7254-605-8.

- LEON-DUFOUR, X. a kol. *Slovník biblické teologie*. Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1981. ISBN neuvedeno.
- MARTINEK, M. *Ztracená generace? O duchovním dialogu mezi českou mládeží a katolickou církví*. Svitavy: Trinitas, 2006. ISBN 80-86885-14-3.
- MARTINEK, M. a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. Praha: JABOK – Vyšší odborná škola sociálně pedagogická a teologická, 2008. ISBN 978-80-904137-2-6.
- MAYRING, P. *Einführung in die qualitative Sozialforschung: Eine Anleitung zu qualitativem Denken*. Weinheim und Basel: Beltz, 2002. ISBN 978-3-407-25252-4.
- MEISNER, J. *Myšlenky k nové evangelizaci Evropy*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1998. ISBN neuvedeno.
- OPATRNÝ, A. *Pastorace v postmoderní společnosti*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. ISBN 80-7192-557-8.
- PARYS, M.; RUPNIK, M. *Nová evangelizace*. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2000. ISBN 80-86045-49-8.
- PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika: Věda o edukačních procesech*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-170-3.
- RATZINGER, J. *O víře dnes: Rozhovor s Vittorioem Messorim*. Praha: Zvon, 1994. ISBN 80-7113-100-8.
- RATZINGER, J. *Úvod do křesťanství: Výklad apoštolského vyznání víry*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. ISBN 978-80-7195-012-7.
- RATZINGER, J. *Bůh a svět: víra a život v dnešní době. Rozhovor s Petrem Seewaldem*. Praha: Barrister & Principal, 2003. ISBN 80-85947-88-9.
- RATZINGER, J. *Eschatologie: Smrt a věčný život*. Brno: Barrister & Principal, 1996. ISBN 80-85947-19-6.
- SEEWALD, P. *Joseph kardinál Ratzinger: Křesťanství na přelomu tisíciletí*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-141-X.
- SKALICKÝ, K. *Radost a naděje*. Řím: Křesťanská akademie, 1968. ISBN neuvedeno.
- ŠPIDLÍK, T.; RUPNIK, M. *Nové cesty pastorální teologie: Krása jako východisko*. Olomouc: Refugium Velehrad – Roma, 2008. ISBN 978-80-86715-97-1.

- VOKOUN, J. *K rekonstrukci teologie po konci novověku: Postkritický přístup*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2008. ISBN 978-80-7394-080-5.
- WANKE, J. *Obtíže a šance církve v dnešním světě*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. ISBN 80-7192-898-4.
- WELSCH, W. *Naše postmoderní moderna*. Praha: Zvon, 1994. ISBN 80-7113-104-0.

Časopisy

- BERÁNEK, J. Co zbylo z postmoderny? *Universum*, 2008, roč. 18, s. 21 – 23.
- DŘÍMAL, L. Cesty k velikonočnímu tajemství. *Cesty katecheze*, 2010, roč. 2, č. 1, s. 9 – 11.
- HALÍK, T. Hledání ztraceného klíče. *Universum*, 2009, roč. 19, č. 4, s. 15 – 18.
- KOČÍ, M. Jeden ze ztracených klíčů. *Universum*, 2010, roč. 20, č. 2, s. 38 – 40.
- KOLÁŘ, P. Jak vypadá náboženský život u nás dnes? (14 let po pádu komunismu). *Universum*, 2004, roč. 14, č. 2, s. 23 – 25.
- PRUDKÝ, L. Revoluce hodnoty nezměnila. *Universum*, 2009, roč. 19, č. 4, s. 11 – 13.

Sborníky

- *Fórum pastorálních teologů II: Vybraná studijní témata pro posluchače CMTF UP*. ALTRICHTER, M.; AMBROS, P. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2002. ISBN 80-86045-81-1.
- *Konverze a konvertité*. HANUŠ, J.; NOBLE, I. (eds.) Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-196-3.
- *Mission & evangelization: vision of the cardinals*. HAYES, M. (ed.) New York: Burns & Oates, 2004. ISBN 0-86012-370-7.
- *Nasledovanie Krista v misiach: Príručka misiologie*. KAROTEMPREL, S.; KROEGER, J. (eds.) Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2000. ISBN 80-7162-313-X.
- *The Desecularization of the World: Resurgent Religion and World Politics*. BERGER, P. (ed.) Washington, D. C.: Ethic and Public Policy Center, 1999. ISBN 0-8028-4691-2.

- *The strange new word of the Gospel: Re-evangelizing in the postmodern world.* BRAATEN, C. E.; JENSON, R. W. (eds.) Cambridge: Eerdmans, 2002. ISBN 0-8028-3947-9.
- *Dizionario di pastorale giovanile.* MIDALI, M.; TONELLI, R. (eds.) Torino: Editrice Elle Di Ci, 1992. ISBN 88-01-11692-6.

Internetové zdroje

- HALÍK, T. *Hlásání a svědectví Ježíši Kristu v prostředí postmoderní, sekularizované Evropy: výzvy a příležitosti.* [online] [cit. 2.12.2010]. Dostupné na: <<http://www.sdb.cz/res/data/880/096292.doc>>.
- *Internetová encyklopedie humanitních oborů iEncyklopedie.cz: Průvodce světem náboženství a příbuzných humanitních oborů.* [online] [cit. 4.1.2011] Dostupné na: <<http://www.iencyklopedie.cz>>.
- KAPLÁNEK, M. *Evangelizovat výchovou a vychovávat evangeliem: Inkulturační model nové evangelizace jako klíč k hledání nové tváře náboženské pedagogiky.* [online] [cit. 9.12.2010]. Dostupné na: <<http://katechet.cirkev.cz/konference/i-vkk/program/michal-kaplanek-i-vkk/>>.
- KAPLÁNEK, M. *Střediska mládeže a oratoře v České republice.* [online]. 2011, [cit. 2011-01-18]. Dostupné na: <<http://www.sdb.cz/ke-stazeni/odborne-seminare/?cmd=download&downloadID=281>>.
- LYON, D. *Ježíš v Disneylandu: Náboženství v postmoderní době.* Praha: Mladá fronta, 2002. ISBN 80-204-0941-6.
- SKALICKÝ, K. *Revoluční dynamika evropské civilizace.* [online] Praha: Jan Dvořák, 1999. [cit. 2.12.2010]. Dostupné na: <<http://www.teologicketexty.cz/casopis/1999-5/Revolucni-dynamika-evropske-civilizace.html>>.
- THE CONGREGATION FOR THE EVANGELIZATION OF PEOPLES. [online] [cit. 15.12.2010]. Dostupné na: <http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cevang/documents/rc_con_c evang_20100524_profile_en.html>.
- VOJTÍŠEK, Z. *Češi, víra a polévka s játrovými knedlíčky: Proč tady uspějí léčitelé.* [online] [cit. 2.12.2010] Dostupné na: <<http://zpravy.idnes.cz/cesi-vira->

a-polevka-s-jatrovymi-knedlicky-proc-tady-uspeji-lecitele-1pe-
/kavarna.asp?c=A100127_183332_kavarna_chu>.

Webové stránky jednotlivých SaSM

- SALESIÁNSKÉ STŘEDISKO MLÁDEŽE - DŮM DĚTÍ A MLÁDEŽE BRNO-LÍŠEŇ. *Poslání a cíle*. [online] [cit. 14.1.2011]. Dostupné na: <<http://lisen.sdb.cz/poslani-a-cile-lisen>>.
- SALESIÁNSKÉ STŘEDISKO MLÁDEŽE – DŮM DĚTÍ A MLÁDEŽE BRNO-ŽABOVŘESKY. *Středisko*. [online] [cit. 14.1.2011]. Dostupné na: <<http://brno.sdb.cz/stredisko>>.
- SALESIÁNSKÉ STŘEDISKO MLÁDEŽE – DŮM DĚTÍ A MLÁDEŽE ČESKÉ BUDĚJOVICE. *Cíle a poslání*. [online] [cit. 14.1.2011]. Dostupné na: <http://www.sasmcb.cz/?page_id=44>.
- SALESIÁNSKÉ STŘEDISKO MLÁDEŽE – DŮM DĚTÍ A MLÁDEŽE PLZEŇ. *Kdo jsme*. [online] [cit. 14.1.2011]. Dostupné na: <<http://www.sdbplzen.cz/kdo-jsme-sasm>>.
- SALESIÁNSKÉ STŘEDISKO MLÁDEŽE O.P.S. PRAHA – KOBYLISY. *Poslání a cíle*. [online] [cit. 14.1.2011]. Dostupné na: <<http://sasmkob.sdb.cz/poslani-a-cile>>.
- SALESIÁNSKÉ STŘEDISKO MLÁDEŽE SKM PARDUBICE. *Kdo jsme*. [online] [cit. 14.1.2011]. Dostupné na: <http://pardubice.sdb.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=5&Itemid=2>.
- SALESIÁNSKÉ STŘEDISKO ŠTĚPÁNA TROCHTY – DŮM DĚTÍ A MLÁDEŽE. *Kdo jsme – poslání a cíle*. [online] [cit. 14.1.2011]. Dostupné na: <<http://teplice.sdb.cz/Kdo-jsme-Poslani-a-cile>>.
- SALESIÁNSKÉ STŘEDISKO VOLNÉHO ČASU DON BOSCO OSTRAVA. *Poslání*. [online] [cit. 14.1.2011]. Dostupné na: <<http://ostrava.sdb.cz/poslani>>.
- SALESIÁNSKÝ KLUB MLÁDEŽE ZLÍN. *Organizační struktura*. [online] [cit. 14.1.2011]. Dostupné na: <<http://zlin.sdb.cz/organizacni-struktura>>.

Statuty a stanovy jednotlivých středisek

- Stanovy občanského sdružení dětí a mládeže Salesiánské kluby mládeže. Číslo registrace: II/s-OS/1-30 238/96-R.
- Statut školské právnické osoby Salesiánského střediska mládeže – domu dětí a mládeže ČESKÉ BUDĚJOVICE. Identifikační číslo: 62537601.
- Statut Salesiánského střediska mládeže o. p. s. Praha – Kobylice. [online] [cit. 14.2.2011]. Dostupné na: <<http://sasmkob.sdb.cz/statut-o-p-s/>>.
- Statut školské právnické osoby Salesiánského střediska mládeže – domu dětí a mládeže BRNO – LÍŠEŇ. Identifikační číslo: 65348699-
- Statut školské právnické osoby Salesiánského střediska mládeže – domu dětí a mládeže BRNO – ŽABOVŘESKY. Identifikační číslo: 65348702.
- Statut školské právnické osoby Salesiánského střediska mládeže – domu dětí a mládeže PLZEŇ. Identifikační číslo: 00519740-
- Statut školské právnické osoby Salesiánského střediska volného času Don Bosko OSTRAVA. Identifikační číslo: 65468961.
- Statut školské právnické osoby Salesiánského střediska Štěpána Trochty – domu dětí a mládeže TEPLICE. Identifikační číslo: 65607368.

SEZNAM UŽITÝCH ZKRATEK

ACG	Atti del Consiglio Generale (akta generální rady)
CIC	Codex iuris canonici
KKC	Katechismus katolické církve
OPP	Organický projekt provincie
S	Stanovy Společnosti svatého Františka Saleského
SaSM	Salesiánské středisko mládeže
SKM	Salesiánský klub mládeže
SRC	Světová rada církví
VPP	Výchovně pastorační projekt

Církevní dokumenty

AG	Ad gentes
CT	Catechesi tradendae
DH	Dignitatis humanae
EN	Evangelii nuntiandi
ChD	Christus Dominus
GS	Gaudium et spes
IM	Inter mirifica
LG	Lumen gentium
RN	Rerum novarum
RM	Redemptoris missio
VC	Vita consecrata
VDK	Všeobecné direktorium pro katechizaci
VKD	Všeobecné katechetické direktorium
TMA	Tertio millennio adveniente
UR	Unitatis redintegratio

PŘÍLOHA – NÁVOD K ROZHOVORU

V úvodu seznámíme respondenty s tím, že první otázky budou všeobecné, až poslední pak budou směřovány na jejich středisko.

Téma 1: Jak chápou salesiáni pracující ve střediscích mládeže pojem evangelizace?

1. Obsah pojmu evangelizace a její cíl.

- Co to je evangelizace: *V poslední době se v různých dokumentech a debatách můžeme často setkávat s pojmem evangelizace. Mohl by ses prosím pokusit vlastními slovy vysvětlit, jak ho chápeš?*
- Cíl: *Myslíš, že bys mohl nějak popsat, jaký by měl být cíl evangelizace? Něco, kam by měl být evangelizovaný doveden?*

2. Metody evangelizace

- *Jaké metody se dají, dle tvého názoru, v evangelizaci používat? Jakou činnost by měl dělat ten, kdo evangelizuje?*

3. Obsahy evangelizace

- *Mohl by ses prosím pokusit popsat, co je obsahem evangelizace? Co je tím, co se v evangelizaci nabízí? Co evangelizovaný člověk získává? Co se dozví, co dostane?*

4. Hlasatelé evangelia

- Charakteristika: *Pokus se prosím charakterizovat osobnost člověka, který má evangelizovat. Jaké by měl mít vlastnosti, kvality? Bez kterých vlastností nelze evangelizovat?*
- Nevěřící evangelizátor: *Jak může evangelizovat nevěřící člověk? Může vůbec evangelizovat?*

Téma 2: Co si tito salesiáni myslí o vztahu činnosti jejich střediska a evangelizace?

5. Praxe střediska

- *Dalo by se podle Tebe říci, že středisko, ve kterém působíš, má za cíl evangelizaci? Pokus se prosím popsat, jakým způsobem se realizuje.*

ABSTRAKT

JIRÁČEK, V. *Evangelizace a salesiánské středisko mládeže*. České Budějovice 2011. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie. Vedoucí práce A. Kříšťan.

Klíčová slova: evangelizace, misie, výchova, sekularizace, postmoderna, salesiáni, Salesiánské středisko mládeže

Tématem práce je reflexe pojmu evangelizace a její realizace v Salesiánských střediscích mládeže. Má dvě části: teoretickou a praktickou. V první z nich je nejprve nastíněn vývoj role náboženství ve společnosti v období moderny a postmoderny. Dále je pomocí některých podstatných dokumentů církevního magisteria z období po druhém vatikánském koncilu představena šíře významů slova evangelizace a jeho souvislost s dalšími klíčovými pojmy. Jsou představeny teologické základy a obecné principy evangelizace, tak jak jsou popsány v církevních dokumentech. V poslední kapitole teoretické části se pozornost soustřeďuje na salesiány, kteří mají být hlasateli radostné zvěsti české mládeži současnosti. Praktická část je pokusem o porovnání výsledků z části teoretické s tím, jak evangelizaci chápou salesiáni pracující v konkrétních střediscích mládeže.

ABSTRACT

Evangelization and Salesian Youth Centre

Key words: evangelization, mission, education, sekularization, postmodernism, salesians, Salesian youth centre.

The topic of the thesis is reflection of the conception of evangelization and its realization in the Salesian youth centres. It consists of two parts: the theoretical and the practical one. The first of them describes the evolution of the role of religion in the society in periods usually described as modern and postmodern. Then the meanings of the word evangelization and their relationships with other key words are introduced through some of the important church doctrinal documents set out after the Second Vatican Council. There are also presented theological fundamentals and general principles of evangelization as they are described in the church documents. The last chapter of the theoretical part is focused on the Salesians who are supposed to be the announcers of good news to the Czech youth at the present time. The practical part tries to compare results of the theoretical part with opinions of the Salesians who work in particular youth centres.